

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

εκδδα

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΚΣΤ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ

Η πολιτική τοπίου στις χώρες του Συμβουλίου της
Ευρώπης

ΤΜΗΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Επιβλέπων:

Γουργιώτης Ανέστης

Σπουδάστρια:

Καρβέλη Σοφία

ΑΘΗΝΑ - 2020

**Τίτλος: Η πολιτική τοπίου στις χώρες του Συμβουλίου της
Ευρώπης**

Υπότιτλος: Το τοπίο ως 'ρυθμιστής':

Μια χωρική διάσταση τρόπου λήψης απόφασης

ΕΣΣΔΑ

Καρβέλη Σοφία

©

2020- Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

«Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής».

Αθήνα, 20/09/2020

Υπογραφή

Περίληψη

Ο ρόλος του Συμβουλίου της Ευρώπης υπήρξε εκ της συστάσεως του σημαντικός για τη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου των κρατών της ευρωπαϊκής ηπείρου. Στο γενικό αυτό πλαίσιο εντάσσεται και η υπογραφή συμφωνιών που καλύπτουν πτυχές κρίσιμων θεμάτων που δεν καλύπτονται από άλλες διεθνείς συμφωνίες, όπως ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτονομίας (EXTA) για την τοπική αυτοδιοίκηση, ή συμβάσεων που στην ουσία εγκαθιδρύουν ολόκληρους τομείς πολιτικής, όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο (ΕΣΤ) για την πολιτική τοπίου.

Αρχικά, η παρούσα εργασία πραγματεύεται πώς η ΕΣΤ συμβάλλει στην καθιέρωση πολιτικής τοπίου μέσα από τρία επίπεδα. Το επίπεδο *‘Ορισμών’* με την καθιέρωση κοινά αποδεκτού εννοιολογικού υπόβαθρου, την *‘Μεθοδολογία’* ως συγκρότηση πολιτικής γύρω από τους άξονες των άρθρων της Σύμβασης, το *‘Πλαίσιο Αναφορών’* μέσα από το πληροφοριακό σύστημα καταχώρισης εθνικών ή περιφερειακών αναφορών εκ μέρους της Διοίκησης των κρατών. Θεμελιώδες ερώτημα που ανακύπτει είναι το κατά πόσο και πώς το τοπίο αποτελεί ρυθμιστικό παράγοντα και άρα φορέα πολιτικής.

Στο κύριο μέρος, συστηματοποιείται διεξοδικότερα η διερεύνηση με βάση το τρίτο επίπεδο (*‘Πλαίσιο Αναφορών’*) και τη σύγκριση των πολιτικών τοπίου επιλεγμένων χώρων του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η επιλογή των χωρών γίνεται με κριτήριο να εκπροσωπούν διαφορετικές διοικητικές παραδόσεις στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού (διαφορετικό εθνικό χωροταξικό σύστημα), που ως παραδοσιακά εννοούμενου φορέα άσκησης και της πολιτικής τοπίου λειτουργεί ενίοτε ανασταλτικά ή ενθαρρυντικά.

Τα συμπεράσματα που εξάγονται από τη σύγκριση των πολιτικών τοπίου αναδεικνύουν τους παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη της οριζόντιας, διατομεακής λειτουργίας της πολιτικής τοπίου, του τοπίου δηλαδή ως ρυθμιστικού παράγοντα. Η συνεισφορά της εργασίας είναι στη συστηματοποίηση αυτών των παραγόντων ώστε το τοπίο να αποτελεί μια νέα, πρόσφορη εδαφικότητα που θεμελιώνεται επί τη βάση του σχήματος αποκέντρωση-εταιρική-διακυβέρνηση με μοχλούς την εξισορρόπηση (συνοχή) και τον ανταγωνισμό. Μια τελικά συστηματική χωρική μορφή λήψης απόφασης.

Λέξεις κλειδιά: τοπίο, προγραμματισμός, διακυβέρνηση, πλαίσιο αναφοράς, εταιρική, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Τοπίου

Abstract

The role of the Council of Europe in safeguarding the human rights and rule of law has been significant for all the countries of the European continent, since its inception. The above general framework includes the signing of agreements covering aspects of critical issues not covered by other international agreements, such as the European Charter of Local Self-Government regarding local government, or conventions establishing whole policy areas, such as the European Landscape Convention (ELC) for landscape policy.

This dissertation addresses firstly about the ways ELC contributes to the establishment of a landscape policy through three levels. Through '*Definitions*', introducing a common conceptual background, '*Methodology*' as policy-making around the axes of the articles of the Convention and '*Reporting Framework*' according to the registration of national or regional reports by each Administration. A fundamental question arising is whether and how landscape is a regulatory factor - and therefore a policy maker.

In the main body, research is systematized on the basis of the third level (Reporting Framework) and the comparison of the landscape policies of selected countries of the Council of Europe. Selection is based on the criteria of representing different administrative traditions in the field of spatial planning (national spatial planning system), which is traditionally understood as the main landscape policy field and thus sometimes acts as a deterrent or encouraging factor.

The conclusions drawn from the comparison of landscape policies highlight the factors that favor the development of the horizontal, cross-sectoral operation of landscape policy, and thus landscape as a regulatory factor. The contribution of the dissertation is in the systematization of these factors so that landscape is recognized as a new, suitable territoriality that is founded on the basis of decentralization-partnership-governance scheme with levers of balance (cohesion) and competition. And therefore a systematic spatial form of decision making.

Keywords: landscape, planning, governance, frame of reference, partnership, European Landscape Convention

Στους γονείς μου,
Γεωργία Πέττα – Καρβέλη και Αθανάσιο Καρβέλη
στον μόνο μόνιμο τόπο μου.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract	5
Πίνακας Εικονογράφησης.....	9
Πίνακας Συντομογραφιών.....	11
Εισαγωγή.....	12
1. ‘Ορισμοί’: Εννοιολογικό υπόβαθρο.....	15
1.1. Τοπίο.....	15
1.2. Ορισμός Χωρικού σχεδιασμού - προς διακυβέρνηση (αποκέντρωση- επικουρικότητα- εταιρικήτητα).....	17
1.3. Τοπίο & Χωρικός Σχεδιασμός.....	21
2. ‘Μεθοδολογία’: το Τοπίο και η ΕΣΤ ως εργαλείο μεθοδολογικής προσέγγισης.....	22
3. Η ΕΣΤ ως ‘Πλαίσιο Αναφοράς’: Σύγκριση πολιτικών τοπίου	24
3.1. Επιλογή κρατών ανά μορφότυπο	24
Μορφότυπος 1.....	25
Μορφότυπος 2 ⁺	26
Μορφότυπος 3.....	27
Μορφότυπος 4.....	27
3.1.1. Γενικό πλαίσιο σύγκρισης: Κύρωση- Επίπεδα Διοίκησης- Ορισμοί	28
3.2. Σύγκριση Πολιτικών ανά άρθρο ΕΣΤ (Άξονες Συγκριτικής Μελέτης) - ΠΙΝΑΚΑΣ... 33	
3.2.1. Εφαρμογή Άρθρου 5: ‘Γενικά Μέτρα’	33
Α. Νομική Αναγνώριση	33
Β. Πολιτικές Τοπίου & Δ. Ένταξη τοπίου σε άλλες πολιτικές (οριζόντια).....	35
Γ. Διαδικασίες συμμετοχής κοινού/ τοπικών + περιφερειακών αρχών	39
Συμπεράσματα	43
3.2.2. Εφαρμογή Άρθρου 6: ‘Ειδικά Μέτρα’	51

A. Ενδυνάμωση συνείδησης & Ευαισθητοποίηση	51
B. Κατάρτιση & Εκπαίδευση.....	52
Γ. Αναγνώριση & Αξιολόγηση	53
Δ. Στόχοι Ποιότητας & Ε. Εφαρμογή.....	59
Συμπεράσματα	60
3.2.3. Εφαρμογή Άρθρων 7, 8, 9 & 11	70
‘Διεθνείς. Πολιτικές’, ‘Αμοιβαία Βοήθεια’, ‘Ανταλλαγή Πληροφοριών’, ‘Διασυνοριακά Τοπία’, ‘Βραβεία Τοπίου’	70
4. Συμπεράσματα και συζήτηση.....	78
Βιβλιογραφία	86
Σημειώσεις	94
Παράρτημα.....	96

Πίνακας Εικονογράφησης

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Διάρθρωση εργασίας κατ' αντιστοιχία των τριών επιπέδων συμβολής της ΕΣΤ.	Σελ. 14
ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Κατανομή ερωτήσεων στους 3 άξονες ερωτήσεων.	Σελ. 23
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. Μορφότυποι εθνικού συστήματος χωροταξίας σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997) και στοιχεία ανά μορφότυπο σύμφωνα με την Γιαννακούρου (2008, σελ. 65-79) μαζί με επιλογή χωρών ανά Μορφότυπο για σύγκριση της πολιτικής τοπίου.	Σελ. 28
ΠΙΝΑΚΑΣ 4. Σύνδεση γενικού πλαισίου πολιτικής τοπίου με σημεία αντίστοιχου Μορφότυπου.	Σελ. 30
ΠΙΝΑΚΑΣ 5. Γενικό πλαίσιο σύγκρισης (στοιχεία από τις αντίστοιχες αναφορές των κρατών/ περιφερειών)	Σελ. 31-32
ΠΙΝΑΚΑΣ 6. Επιπλέον συσχέτιση σημείων Πολιτικής Τοπίου – Μορφότυπων	Σελ. 35
ΠΙΝΑΚΑΣ 7. Επιπλέον συσχέτιση Πολιτικής Τοπίου – Μορφότυπων	Σελ. 37
ΓΡΑΦΗΜΑ 1. Τομεακή διάχυση τοπίου σύμφωνα με τις ερ.7-31 ΠΙΝΑΚΑ 9	Σελ. 38
ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Ενδεικτική περιγραφή και μέτρα κατευθυντήριων γραμμών ΚΤ	Σελ. 39-41
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 1ο άξονα ερωτήσεων (άρθρ. 5, εδ. Α)	Σελ. 44
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 1ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 5, εδ. Β & Δ)	Σελ. 44
ΓΡΑΦΗΜΑ 4. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 1ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 5, εδ. Γ)	Σελ. 45
ΓΡΑΦΗΜΑ 5. Κατανομή απαντήσεων κλειστών ερωτήσεων 1ου Άξονα (Άρθ. 5: 'Γενικά Μέτρα')	Σελ. 45
ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Ερωτήσεις 1ου Άξονα: άρθ. 5 ΕΣΤ	Σελ. 46-50
ΓΡΑΦΗΜΑ 6. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 2ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 6, εδ. Α)	Σελ. 51
ΓΡΑΦΗΜΑ 7. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 2ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 6, εδ. Β)	Σελ. 53

ΓΡΑΦΗΜΑ 8. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 2ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 6, εδ. Γ)	Σελ. 54
ΠΙΝΑΚΑΣ 10. Συστήματα προσδιορισμού τοπίου ανά χώρα. (ερ. 105 αναφορών)	Σελ. 54-55
ΕΙΚΟΝΑ 1. Φωτογραφική αποτύπωση ναυτικής βάσης & χώρου στάθμευσης Fort-Mahon, 2001, 2005, 2008, 2015	Σελ. 57
ΕΙΚΟΝΑ 2. Φωτογραφική αποτύπωση εισόδου πόλης Mers-les-Bains, 2001, 2005, 2008	Σελ. 58
ΕΙΚΟΝΑ 3. Τοπικά OPP ανά διοικητική μονάδα	Σελ. 58
ΓΡΑΦΗΜΑ 9. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 2ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 6, εδ. Δ & Ε)	Σελ. 60
ΓΡΑΦΗΜΑ 10. Κατανομή απαντήσεων κλειστών ερωτήσεων 2ου Άξονα (Άρθ. 6: Ειδικά Μέτρα)	Σελ. 61
ΠΙΝΑΚΑΣ 11. Ερωτήσεις 2ου Άξονα: άρθ. 6 ΕΣΤ	Σελ. 62-69
ΓΡΑΦΗΜΑ 11. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 3ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 7)	Σελ. 70
ΓΡΑΦΗΜΑ 12. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 3ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 8)	Σελ. 71
ΓΡΑΦΗΜΑ 13. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 3ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 9)	Σελ. 71
ΠΙΝΑΚΑΣ 12. Ενδεικτικές δράσεις Διασυνοριακής Συνεργασίας στο πλαίσιο της διαχείρισης του Διασυνοριακού φυσικού πάρκου Hainaut	Σελ. 72
ΓΡΑΦΗΜΑ 14. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 3ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 11)	Σελ. 74
ΓΡΑΦΗΜΑ 15. Κατανομή απαντήσεων κλειστών ερωτήσεων 3ου Άξονα (Άρθρο 7,8,9 & 11)	Σελ. 74
ΠΙΝΑΚΑΣ 13. Ερωτήσεις 3ου Άξονα: άρθ. 7,8,9,11 ΕΣΤ	Σελ. 75-77
ΓΡΑΦΗΜΑ 16: Κατανομή απαντήσεων συνόλου κλειστών ερωτήσεων (Άρθρο 5,6, 7,8,9 & 11)	Σελ. 81
ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 17-21. Κατανομή ερωτήσεων ανά χώρα/ περιφέρεια	Σελ. 82-83
ΠΙΝΑΚΑΣ 14. Συσχέτιση Πολιτικής Τοπίου με κύρια σημεία Μορφότυπου	Σελ. 83

Πίνακας Συντομογραφιών

ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΔΔ	Δημόσια Διοίκηση
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΣΤ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο
ΕΧΤΑ	Ευρωπαϊκής Χάρτας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΚΤ	Κατάλογοι Τοπίου
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΧΠ	Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο
ΠΤ	Παρατηρητήριο Τοπίου
ΠΤΚ	Παρατηρητήριο Τοπίου της Καταλονίας
ΣτΕ	Συμβούλιο της Ευρώπης
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΧΤ	Χάρτες Τοπίου
ELC	European Landscape Convention
EPA	Environmental Protection Agency
NILS	National Inventory of Landscapes in Sweden
OPNP	Observatoire Photographique National du Paysage
OPP	Observatoire Photographique du Paysage
ScoT	Schéma de Cohérence Territorial
PNR	Parc Naturel Régional

Εισαγωγή

Η «εγκαθίδρυση και εφαρμογή πολιτικών τοπίου [που] αποσκοπούν στην προστασία, διαχείριση και σχεδιασμό των τοπίων μέσω της υιοθέτησης των συγκεκριμένων μέτρων» (ΣτΕ, 2000 άρθ. 5) είναι ευθύνη που απορρέει από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τις 10 χώρες που αρχικά την υπέγραψαν και την κύρωσαν¹, και συνολικά μέχρι σήμερα για τις 40 χώρες που την έχουν υπογράψει. Σε αυτές περιλαμβάνεται η Ελλάδα και το σύνολο των κρατών μελών της ΕΕ, πλην της Γερμανίας και της Φινλανδίας, ενώ η Μάλτα παρόλο που έχει υπογράψει την Σύμβαση ήδη από το 2000 δεν την έχει κυρώσει έως σήμερα.

Το χρονικό διάστημα των 20 ετών από την υπογραφή της ΕΣΤ έως σήμερα, είναι ικανό για εξαγωγή συμπερασμάτων. Επιπλέον, η συγκυρία αφορά τον ταχύ κίνδυνο αλλοίωσης των τοπίων παγκοσμίως (ΕΣΤ προοίμιο) που σήμερα επισπεύδεται από συνθήκες έκτακτης ανάγκης (περιβαλλοντικής, οικονομικής, υγειονομικής). Σε εθνικό επίπεδο, παρέρχεται μια ακόμα ευκαιρία κανονιστικής μεταρρύθμισης (νέο νομοσχέδιο για την χωροταξία σε διαβούλευση από 04/08/2020 έως 04/09/2020) χωρίς να αντιμετωπίζονται συστηματικά οι πιέσεις που δέχονται τα μεγάλης αξίας ελληνικά τοπία, λόγω της ιδιαιτερότητας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Στις δεδομένες από τη δεκαετία του '60 και '70 μεταλλάξεις του τοπίου λόγω έλλειψης συντονισμένης οικιστικής επέκτασης, λειτουργεί προσθετικά μέχρι σήμερα η χωρίς σχέδιο διασπορά αναπτυξιακών δραστηριοτήτων, με ταυτόχρονη ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση του τοπίου ως πηγή τουριστικής ανάπτυξης (Τσιλιμίγκας & Γουργιώτης, 2014). Αποτέλεσμα είναι το ελληνικό τοπίο να συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από «(..) έλλειψη ιστορικών δεσμών και διαρκείς μεταλλάξεις (..)» (Τσιλιμίγκας & Γουργιώτης, 2014 σελ.26).

Η ΕΣΤ αποσκοπεί στην βελτίωση των εκροών (αποτελέσματα μέτρων) της πολιτικής τοπίου, μέσα από το πνεύμα συνεργασίας όπως τίθεται μέσα από το άρθρο 8 (*‘Αμοιβαία Βοήθεια και Ανταλλαγή Πληροφοριών’*). Τα μέτρα προδιαγράφονται μέσα από την εφαρμογή κοινής μεθοδολογίας (1^η συμβολή ΕΣΤ) που περιλαμβάνεται σε όλα της τα άρθρα αλλά ειδικότερα όλων προσδιορίζονται στα άρθρα 5 (*‘Γενικά Μέτρα’*) και 6 (*‘Ειδικά Μέτρα’*). Η παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης (άρθρο 10) αποτελεί τη βάση για το πλαίσιο

¹ Η ΕΣΤ είναι ανοιχτή προς υπογραφή από τις 20 Οκτωβρίου 2000.

αναφορών (2^η συμβολή) του τρόπου εφαρμογής της μεθοδολογίας με στόχο την ανάδειξη νέων ιδεών, μεθόδων, διαδικασιών για την κατανόηση και διαχείριση του τοπίου.

Υπό το δεδομένο της « (...) εγγενούς πολυπλοκότητας του τοπίου ως πρόκληση στην Ευρωπαϊκή επικράτεια όσον αφορά τόσο τη διακυβέρνηση του τοπίου ως διαδικασία χωρικού σχεδιασμού και σε σχέση με τη διαμόρφωση και εφαρμογή των εδαφικών πολιτικών» (Kyvelou & Gourgiotis, 2019 σελ.6) εξετάζεται το ζητούμενο της διακυβέρνησης του τοπίου υπό την έννοια της υπέρβασης της επίδρασης της αυστηρά ιεραρχικής, πολιτικο-διοικητικής κουλτούρας (κυβέρνησης) στην πολιτική τοπίου με την συμπερίληψη δρώντων από όλα τα επίπεδα και κυρίως της τοπικής κλίμακας, η οριζόντια δηλαδή επικουρικότητα. (Κυβέλου, 2010 σελ.51).

Μέσα από την σύγκριση των πολιτικών τοπίου που έχουν εφαρμόσει κράτη του ΣτΕ και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτών, σκοπός είναι να αναδειχθεί η προοπτική του τοπίου ως εν δυνάμει ρυθμιστικού παράγοντα ενός μεγάλου εύρους τομεακών πολιτικών (οριζόντια πολιτική τοπίου) ως έκφανση του συγκριτικού πλεονεκτήματος του τόπου.

Η μεθοδολογία της σύγκρισης συνίσταται στην σύγκριση των εθνικών ή περιφερειακών αναφορών (COE-ELC, 2020(1-5)) επιλεγμένων κρατών με διαφορετική παράδοση στο εθνικό σύστημα χωροταξίας, στοιχείο που συνδέεται άμεσα με την διοικητική τους οργάνωση αλλά και τις ιστορικο-πολιτιστικές συνθήκες, το κανονιστικό πλαίσιο (συνταγματικό και νομικό), τις γεωγραφικές ιδιομορφίες και ευρύτερα τις πολιτικές και ιδεολογικές αντιλήψεις (Γιαννακούρου, 2008 σελ.63). Οι διαφοροποιήσεις μεταξύ αυτών των χωρών έχουν επεκτάσεις και σε εννοιολογικό επίπεδο ορισμού της έννοιας του τοπίου οι οποίες γεφυρώνονται υπό την κοινή αποδοχή του ορισμού του από την ΕΣΤ (3^η συμβολή).

Θα αναδειχθεί ότι η χρησιμότητα του τοπίου ως ρυθμιστικού παράγοντα είναι σημαντική ιδιαίτερα για παραδόσεις με έμφαση στον πολεοδομικό σχεδιασμό όπως η Ελλάδα (και συνολικά οι χώρες της Ν. Ευρώπης) όπου ωστόσο παρουσιάζεται έλλειμμα συγκρότησης πολιτικής τοπίου. Πάνω σε αυτήν την βάση εντοπίζονται τα προβληματικά σημεία και έτσι τίθενται οι βάσεις για ενδεχόμενη μελλοντική συζήτηση των τρόπων αντιμετώπισης.

Οι ενότητες της εργασίας βρίσκονται σε αντιστοιχία με τα τρία επίπεδα συμβολής της ΕΣΤ στην πολιτική του τοπίου (ΠΙΝΑΚΑΣ 1).

Στην Πρώτη ενότητα εξετάζεται το εννοιολογικό υπόβαθρο ξεκινώντας από την τεκμηρίωση της σημασίας του κοινά αποδεκτού ορισμού του τοπίου. Παρουσιάζεται επίσης σύντομα η εξέλιξη του χωροταξικού σχεδιασμού σε χωρικό, μέσα από τον άμεσο συσχετισμό με την ευρωπαϊκή του διάσταση, που ανέδειξε τα στοιχεία χωρικής διακυβέρνησης.

Η Δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει την μεθοδολογία της εργασίας που βασίζεται στο 2^ο επίπεδο συμβολής της ΕΣΤ, τη μελέτη δηλαδή του τοπίου ως διαχειριστικό εργαλείο όπου τα δεδομένα συλλέγονται με άξονες τα άρθρα της ΕΣΤ.

Στην Τρίτη ενότητα συμπληρώνεται η μεθοδολογία με την επιλογή των κρατών ανά μορφότυπο εθνικού συστήματος χωροταξίας και γίνεται η σύγκριση των πολιτικών τους, με εξαγωγή συμπερασμάτων ανά άξονα μελέτης (άρθρο και εδάφιο).

Στην τέταρτη ενότητα συγκεντρώνονται τα συμπεράσματα ανά χώρα με έμφαση στα στοιχεία που μέσα από τη σύγκριση προκύπτει να διευκολύνουν την οριζόντια λειτουργία της πολιτικής τοπίου, και τίθενται τα ανοιχτά προς διερεύνηση ζητήματα (συζήτηση).

ΕΣΤ: τα τρία επίπεδα συμβολής στην πολιτική τοπίου

1ο : ΟΡΙΣΜΟΙ	Εννοιολογικό υπόβαθρο
2ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	Δεδομένα με άξονες τα άρθρα της ΕΣΤ
3ο: ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	Αναφορές- συγκριτικοί πίνακες

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Διάρθρωση εργασίας κατ' αντιστοιχία των τριών επιπέδων συμβολής της ΕΣΤ.

1. ‘Όρισμοί’: Εννοιολογικό υπόβαθρο

1.1. Τοπίο

Το πρώτο επίπεδο συμβολής της ΕΣΤ αφορά στον προσδιορισμό κοινά αποδεκτών ορισμών για τις βασικές έννοιες που αφορούν την πολιτική τοπίου. Αρχικά από τον ορισμό της ίδιας της έννοιας του τοπίου ως: «(..) περιοχή, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή από τον λαό, της οποίας ο χαρακτήρας είναι αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών ή/και ανθρώπινων παραγόντων» (ΕΣΤ άρθ.1, εδ.α). Ο σαφής ορισμός υπερκεράζει την πολυσχιδή έως τότε εννοιολόγηση του τοπίου που πηγάζει από την ανέκαθεν πολιτισμική συγκρότησή του, δηλαδή την παράλληλη με τον πολιτισμό εξέλιξη της έννοιάς του αφού «(..) αν και προϋποθέτει τον αυθύπαρκτο τόπο, τον υπερβαίνει. Συγκροτείται από τη δράση του πολιτισμού, από κοινωνικές δραστηριότητες πολλαπλές και αλληλοεμπλεκόμενες» (Μωραΐτης, 2015 σελ.1).

Η πολιτισμική συγκρότησή του ενέχει τρία συστατικά στοιχεία σύμφωνα με τον Μωραΐτη (2015): το σχήμα, τη δομή και το συμβολικό. Και στα τρία αυτά, αλλά κυρίως στο συμβολικό, υπεισέρχεται η πολιτική διάσταση του τοπίου, η κατασκευή δηλαδή ενός νοήματος που υπερβαίνει τον φυσικό σχεδιασμό και παραπέμπει σε σχέσεις εξουσίας υποδεικνύοντας «(..) τη μετάβαση από τις συνθήκες του φυσικού τόπου στην κοινωνική πραγματικότητα» (Μωραΐτης, 2015 σελ.26-27).

Μια μικρή ιστορική αναδρομή σε σημεία σταθμούς της εννοιολόγησης του τοπίου είναι ενδεικτική του μεγάλου εύρους προσδιορισμού του ανά πολιτισμική συγκυρία, και αναδεικνύει την εργαλειακή αξία του κοινά αποδεκτού ορισμού της ΕΣΤ. Έτσι, π.χ. το αναγεννησιακό τοπίο χαρακτηρίζεται από την χρήση τεχνικών προοπτικής (*perspectiva artificialis*) που «υπονοεί έναν πολιτιστικά κατευθυνόμενο τρόπο αντίληψης και γεωμετρικών κανόνων με κοσμολογικές ή άλλες συμβολικές αναφορές με στόχο την ανάδειξη ισχύος ενός αστικού πολιτισμού, με πολιτιστικές και πολιτικές επιδιώξεις κυριαρχίας» (Μωραΐτης, 2015 σελ.33). Αντίστοιχα λειτουργεί και η συμβολική τάξη του τοπίου στον Γαλλικό κήπο της χρυσής εποχής του Γαλλικού Αυτοκρατορικού Baroque (17^{ος} αι.) ως μέσο προβολής του μονάρχη (Μωραΐτης, 2015).

Σταδιακά, ο εκδημοκρατισμός των κοινωνιών είχε σαν αποτέλεσμα την απελευθέρωση από τη σχηματοποίηση (γεωμετρία) όπως αποτυπώνεται ειδικότερα στον Ολλανδικό κήπο (17^{ος} αι.). Η ευκλείδεια γεωμετρία αντικαθίσταται από τις φυσικότερες συνθέσεις κατά τη

διάρκεια ανόδου της αστικής ολιγαρχίας των Κάτω Χωρών, δηλώνοντας τις νέες σχέσεις ιδιοκτησίας και κοινωνικής τάξης των Ολλανδών αστών.

Τέλος, στον Αγγλικό κήπο (18^{ος} αι.) αποτυπώνεται η καινοτόμα για την εποχή αντίληψη του τοπίου ως *«ανατροπή των παλαιότερων συμβάσεων που καθορίζουν τη σχηματοποίηση του τοπιακού σχεδιασμού»* (Μωραΐτης, 2015 σελ.35). Ο σεβασμός στη φύση και η ελευθερία της σκέψης στη σύνθεση έχουν συνδεθεί με την ανάπτυξη των νεότερων αστικών πολιτευμάτων (Μωραΐτης, 2015). Συνολικά, η εξέλιξη της έννοιας του τοπίου περνάει από τη διχοτομική αντίληψη της έννοιάς του και από το σχήμα: άνθρωπος vs φύση στη μετάβαση στο σχήμα: άνθρωπος & φύση.

Σήμερα, ολοένα και περισσότερο αναδεικνύεται *«(..) πως όχι μόνο η φυσική ποιότητα του τόπου αποτελεί συστατικό στοιχείο του πολιτισμού των κοινωνιών που συνάπτονται μαζί του, όχι μόνο οι τοπιακές διαμορφώσεις αποτελούν εγγραφές του πολιτισμού ισάξιες και συχνά σημαντικότερες με αυτές της αρχιτεκτονικής ή των πλαστικών τεχνών, αλλά πως επιπλέον η τοπιακή έκταση αποτελεί το ενιαίο πεδίο έκφρασης υλικών και ταυτόχρονα κοινωνικών σχέσεων, όπου φυσικά στοιχεία, σχεδιασμένα ή όχι και ανθρωπογενείς κατασκευές συνεκφέρονται»* (Μωραΐτης, 2015 σελ.37). Η μετάβαση από τον σχεδιασμό στον προγραμματισμό του τοπίου, που εξυπηρετείται και από τον ορισμό του τοπίου στην ΕΣΤ, επικεντρώνει τη σημασία στις διαδικασίες λαμβάνοντας υπόψη το τοπίο ως *«(..) συνεκτική επιφάνεια ετερογενών στοιχείων, ως απρόσμενη και δυναμική συναρμογή υλικών και άυλων διεργασιών»* (Σκούτελα, 2017 σελ.7).

Η υπέρβαση που γίνεται στον ορισμό του τοπίου γίνεται με στόχο την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, που συνεισφέρει: *«(..) στην ανθρώπινη ευημερία και [στην] παγίωση της Ευρωπαϊκής ταυτότητας»* (ΣτΕ, 2000 σελ.1). Αντίστοιχα γίνεται υπέρβαση ενδεχόμενων αξιολογικών κρίσεων (εκδημοκρατισμός του τοπίου) βάση της συλλογιστικής ότι αποτελεί *«(..) σημαντικό μέρος της ποιότητας ζωής των ανθρώπων οπουδήποτε, σε αστικές περιοχές και στην ύπαιθρο, σε υποβαθμισμένες περιοχές όπως και σε περιοχές υψηλής ποιότητας, σε περιοχές αναγνωρισμένες ως εξαιρετικού φυσικού κάλλους, όπως και σε περιοχές χωρίς ιδιαιτερότητες»* (ΣτΕ, 2000 σελ.1). Επομένως, *«τοπίο αποτελεί τόσο μια οροσειρά όσο και ένα μικρό κομμάτι μιας αστικής περιοχής, τόσο μια καταπράσινη κοιλάδα όσο και ένα αστικό πάρκο, τόσο μια καταγάλανη αμμουδερή παραλία όσο και μια*

βιομηχανική περιοχή. Τοπίο είναι και το όμορφο αλλά και το καθημερινό» (ΥΠΕΝ, 2011 σελ. 389).

Οι περαιτέρω ορισμοί που προσδιορίζονται στην ΕΣΤ είναι συμπληρωματικοί του ορισμού της πολιτικής τοπίου και των τριών εκφάνσεών της γύρω από τους άξονες:

1. *‘Προστασία του τοπίου’ με «(τις) δράσεις με σκοπό τη διατήρηση και συντήρηση των σημαντικών ή ιδιαίτερων χαρακτηριστικών ενός τοπίου, βάσει της κληροδοτημένης του αξίας, που προέρχεται από τη φυσική του διαμόρφωση ή/και την ανθρώπινη δραστηριότητα»* (ΣτΕ, 2000 άρθ.1, εδ.δ).
2. *‘Διαχείριση του τοπίου’ με «(..) δράση, μέσα από την προοπτική της βιώσιμης ανάπτυξης, για τη διασφάλιση της συντήρησης ενός τοπίου σε τακτική βάση, ώστε να ρυθμίζονται και να εντάσσονται αρμονικά σ’ αυτό μεταβολές που προκαλούνται από κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές διεργασίες»* (ΣτΕ, 2000 άρθ.1, εδ.ε)
3. *Σχεδιασμό τοπίου με «έντονα διορατική παρέμβαση που αποσκοπεί στη βελτίωση, αποκατάσταση ή δημιουργία τοπίων»* (ΣτΕ, 2000 άρθ.1, εδ.στ).

Τέλος, ορίζεται ως κοινά αποδεκτός ο ορισμός του *‘Στόχου ποιότητας τοπίου’* ως «[η] διατύπωση από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές των προσδοκιών του κοινού σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του τοπίου που το περιβάλλει.» (ΣτΕ, 2000 άρθ.1, εδ.γ), ορισμός που είναι ενδεικτικός της λογικής της διακυβέρνησης που διαπνέει το μοντέλο της πολιτικής τοπίου που προωθείται μέσω της ΕΣΤ.

1.2. Ορισμός Χωρικού σχεδιασμού - προς διακυβέρνηση (αποκέντρωση-επικουρικότητα- εταιρικήτητα)

Αντιστοιχία στην μετάβαση από τον φυσικό σχεδιασμό στη διακυβέρνηση και τη στρατηγική διαχείριση, αποτυπώνεται και στην εξέλιξη του χωροταξικού σχεδιασμού που σε επίπεδο κλασικής θεώρησης αποτελεί το πεδίο πολιτικής στο οποίο εντάσσεται το τοπίο. Ο βασικός ρόλος του χωροταξικού σχεδιασμού να έρχεται αντιμέτωπος με τις χωρικές ανισότητες μεταξύ περιοχών με την επιλογή των καλύτερων δυνατών λύσεων και μέσων (Αγγελίδης, 2000) σταδιακά επέφερε την όλο και ευρύτερη θεώρηση των παραγόντων που κατασκευάζουν ανισότητες.

Κεντρικό ρόλο σε αυτήν την εξισοροποιητική λειτουργία του χωροταξικού σχεδιασμού παίζει η έννοια της *αποκέντρωσης των εξουσιών - αρμοδιοτήτων* που μαζί με την εφαρμογή της

αρχής της επικουρικότητας, της εταιρικότητας και του στρατηγικού σχεδιασμού είναι οι κυρίαρχες τάσεις εξέλιξης του χωροταξικού σχεδιασμού στις αναπτυγμένες χώρες (Αγγελίδης, 2000 σελ.210). Οι τάσεις αυτές εκφράζονται σε κάθε εθνικό σύστημα χωροταξίας με διαφοροποιήσεις που έγκειται σε θέματα ιστορικών ιδιαιτεροτήτων σε σχέση με το βαθμό αποκέντρωσης κάθε χώρας. Στην Γαλλία π.χ. το σύστημα αρχικά είναι πιο συγκεντρωτικό και στην Ιταλία πιο ομοσπονδιακό στο καθεστώς των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Ωστόσο, ο κεντρικός, μονοεπίπεδος σχεδιασμός (συγκεντρωτικό μοντέλο) ακόμα και σε χώρες με τέτοια παράδοση (ναπολεόντειο σύστημα Γαλλίας) τείνει να εγκαταλείπεται (Αγγελίδης, 2000 σελ.215).

Η Αρχή της επικουρικότητας στο χωροταξικό σχεδιασμό συνίσταται στην «(..) ανάθεση ευθύνης σε φορέα που αντιστοιχεί στο κάθε χωρικό επίπεδο» (Αγγελίδης, 2000 σελ.217). Επομένως, οι ρόλοι ανακύπτουν ανά επίπεδο διοίκησης-αυτοδιοίκησης και τα επίπεδα χωροταξικών σχεδίων (εθνικό, περιφερειακό και τοπικό) έχουν και αυτά συγκεκριμένους ρόλους, με το Εθνικό επίπεδο να παίζει επιτελικό-στρατηγικό ρόλο. Η σημασία της εταιρικότητας – συνεργασίας πηγάζει από τον κατεξοχήν συντονιστικό ρόλο του χωροταξικού σχεδιασμού μεταξύ διαφορετικών φορέων και πολιτικών. Η Κάθετη Εταιρικότητα (Διακυβέρνηση) αφορά τις συνδέσεις – σχέσεις ανάμεσα στα επίπεδα υπερεθνικό - εθνικό - περιφερειακό – τοπικό. Η Οριζόντια Εταιρικότητα αφορά τις συνδέσεις- σχέσεις ανάμεσα στους φορείς του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα (Αγγελίδης, 2000 σελ.208). Το δίκτυο των σχέσεων εμπλουτίζεται και από τις σχέσεις ανάμεσα στους φορείς του οριζόντιου και του κάθετου επιπέδου.

Η σταδιακή μετεξέλιξη της 'χωροταξίας' σε 'χωροδιαχείριση- χωρικό μανάτζμεντ' (Κύβελου, 2010 σελ.26) και η μετατόπιση από τον φυσικό σχεδιασμό σε προγραμματισμό – σχεδιασμό, υπαγορεύεται από τον «τομεακό» χαρακτήρα κάποιων υπηρεσιών. Δηλαδή το γεγονός ότι πάρα την τοπική τους εμβέλεια παραμένουν συνεκτικές, όπως για παράδειγμα τα δίκτυα που δεν μπορεί να θεωρείται αυτόματα ότι έχουν χωρική λογική (Αγγελίδης, 2000 σελ.208). Σημαντική επίδραση στην στροφή αυτή της χωροταξίας έπαιξε η εξέλιξη του στρατηγικού χαρακτήρα της ευρωπαϊκής χωροταξίας σε επίπεδο ΕΕ (Γιαννακούρου, 2008 &Κύβελου, 2010)

Την αντιστοιχία τέτοιων υπηρεσιών με τομεακές πολιτικές με χωροταξική επίπτωση αλλά όχι αυτόματη χωρική λογική, εντοπίζουν σημαντικά χωροταξικά κείμενα σε επίπεδο ΕΕ όπως το

Σχέδιο ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου (ΣΑΚΧ, 1999) στις υπηρεσίες της χρηματοδότησης και κατανομής πόρων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία καθώς και σε πολιτικές όπως:

- Η (Κοινή) Γεωργική Πολιτική
- Η Πολιτική Ανταγωνισμού
- Τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα (ΔΔ)
- Η Περιβαλλοντική Πολιτική (π.χ. προσδιορισμός περιοχών Natura)
- Η Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΕΤΑ): χρηματοδότηση από ΠΠ

Και στην Ελλάδα, η εταιρικότητα υπό την ευκαιρία της χρηματοδότησης ΕΣΠΑ αποτέλεσε όχημα αλλαγών του χωροταξικού σχεδιασμού αφού έγινε πια σαφές ότι δεν μπορεί να υπάρξει χωροταξική πολιτική ξέχωρα από την αναπτυξιακή πολιτική (Βασενχόφεν, 2008). Σε επίπεδο ΕΕ, η αναπτυξιακή λογική συγκροτήθηκε πιο συμπεκνωμένα γύρω από την έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης ώστε να συμπεριληφθούν και άλλες διαστάσεις στην παραδοσιακή θεώρηση της χωροταξίας ώστε εκεί που *«παραδοσιακά η χωροταξία επεδίωκε την προσαρμογή του (γεωγραφικού) χώρου στις απαιτήσεις και τις ανάγκες της κοινωνίας, [Ε]φεξής, [να] αναζητεί τη συναρμογή του με την κοινωνική ευημερία, σε μια προοπτική συνολικής και ολοκληρωμένης ανάπτυξης»* (Γιαννακούρου, 2008 σελ.69-70).

Λόγω της αναρμοδιότητας χάραξης επίσημης ευρωπαϊκής χωροταξικής πολιτικής η πολιτική της Εδαφικής συνοχής αποτελεί τελικά το μέσο επίτευξης της βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης λαμβάνοντας έτσι ειδική αξία ως μεθοδολογικό εργαλείο για να επιτευχθεί η χωρική ολοκλήρωση των πολιτικών σε δεδομένη χωρική ενότητα (Ασπρογέρακας & Ζαχαρή, 2012)

Ο αναπτυξιακός χαρακτήρας της χωρικής διάστασης διευκρινίζεται ειδικότερα στις «Βασικές Αρχές για τη Βιώσιμη Χωρική Ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ηπείρου» (CEMAT, 2000) ως

- Προώθηση της εδαφικής συνοχής
- Ενθάρρυνση της ανάπτυξης των κοινωνικο-οικονομικών δραστηριοτήτων της πόλης (αστικό κέντρο) και βελτίωση της σχέσης μεταξύ πόλης και υπαίθρου.
- Προώθηση πιο ισορροπημένων δικτύων μεταφορών και προσβασιμότητας.
- Ανάπτυξη πρόσβασης των πολιτών σε πληροφορία και γνώση.
- Μείωση της περιβαλλοντικής ζημίας.

- Ανάδειξη και ενίσχυση της προστασίας φυσικών πόρων και φυσικής κληρονομιάς.
- Ανάδειξη και ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Ανάπτυξη ενεργειακών πόρων
- Ενθάρρυνση αειφορικού τουρισμού.
- Μείωση των επιπτώσεων φυσικών καταστροφών.

Τελικά το αντικείμενο του χωρικού σχεδιασμού αναπτύσσεται σε τέσσερις κυρίως κατηγορίες (Καυκαλάς, 2004 σελ.387):

- συγκεντρώσεις (κατανομή οικονομικών δραστηριοτήτων, πληθυσμός)
- δίκτυα (υλικά και άυλα
- ροές (μετακινήσεις, μεταφορές)
- βιώσιμη διαχείριση φυσικών και πολιτιστικών πόρων (θαλάσσια οικοσυστήματα, τοπίο).

Η εξέλιξη της πολιτικής εδαφικής συνοχής ολοένα και προσανατολίζεται σε εργαλεία υλοποίησης της πολιτικής με λογική «κατά τόπους προσέγγισης» στο πλαίσιο της χωρικής διακυβέρνησης καθώς το ΣΑΚΧ δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. (Ασπρογέρακας & Ζαχαρή, 2012 σελ. 87). Ήδη από την Πολιτική Συνοχής 2007-2013:

- ο ρόλος της χωροταξίας ενισχύεται: «(..) κυρίως ως εργαλείο συντονισμού και ολοκλήρωσης πολιτικών αλλά και ρύθμισης και κινητοποίησης «κατά τόπους» αναπτυξιακού δυναμικού με θετική προοπτική (..) σύμφωνα με τις αρχές της χωρικής διακυβέρνησης.» (Ασπρογέρακας & Ζαχαρή, 2012 σελ.87)
- ο αναπτυξιακός ρόλος εννοείται μέσω κυρίως οριζόντιου χαρακτήρα εννοιών όπως η «ανταγωνιστικότητα» και η «καινοτομία» (Ασπρογέρακας & Ζαχαρή, 2012 σελ.90)

Η Εδαφική προσέγγιση των χωρικών πολιτικών από την σκοπιά της Πολιτικής Συνοχής 2013-2020 περιλαμβάνει και πάλι ολοκληρωμένες «κατά τόπους» πολιτικές ως βασικό εργαλείο προς την κατεύθυνση της εδαφικής συνοχής (Barca, 2009). Στόχος: «η απελευθέρωση των εδαφικών δυνατοτήτων μέσω στρατηγικών ανάπτυξης που βασίζονται στις τοπικές ανάγκες και στην τοπική γνώση, αξιοποιώντας τους συγκεκριμένους πόρους και εκείνους τους παράγοντες που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα των περιοχών.» (Ασπρογέρακας & Ζαχαρή, 2013 σελ.13)

Συνολικά, οι βασικές διαστάσεις του χωροταξικού σχεδιασμού καταγράφονται ως εξής (Ανθόπουλος & Βακάλη, 2012):

- α. προστασία περιβάλλοντος (ποιότητα)
- β. βιώσιμη, αειφόρος αστική ανάπτυξη (όρια βιωσιμότητας)
- γ. αξιοποίηση πόρων (απόδοση)
- δ. συνεκτική περιφερειακή ανάπτυξη (ιστορικότητα/τοπίο).

1.3. Τοπίο & Χωρικός Σχεδιασμός

Σε αυτό το έδαφος της μετατόπισης της χωροταξίας προς την στρατηγική διαχείριση τομιακών πολιτικών, και δη στον χωρικό πλέον σχεδιασμό (με την έννοια του συντονισμού, και όχι της τάξης του χωροταξικού σχεδιασμού) και με «(..) μετατόπιση του ενδιαφέροντος προς την κατεύθυνση που θέτει στο επίκεντρο την έννοια του εδαφικού κεφαλαίου και της κατά τόπους προσέγγισης» (Ασπρογέρακας & Ζαχαρή, 2013 σελ.25), η πολιτική τοπίου εμπλουτίζει την έννοια του χωρικού σχεδιασμού με ένα δυναμικό εργαλείο πλούσιο σε νοηματοδοτήσεις και αναφορές σε πολλαπλά επίπεδα. Διευκολύνει την δικτύωση γύρω από αυτό σε μια συνεκτική περιφερειακή πολιτική με ενισχυμένα τα στοιχεία της αποκέντρωσης, της επικουρικότητας και της εταιρικότητας. Μια τελικά χωρική διάσταση τρόπου λήψης απόφασης που συνθέτει το συγκριτικό πλεονέκτημα (ανταγωνισμός) του τόπου και τη συνοχή ως εξισορρόπηση.

Η δράση του ΣτΕ καλύπτει συχνά πτυχές πολιτικών που δεν καλύπτει η ΕΕ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η υπογραφή το 1985 της Ευρωπαϊκής Χάρτας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΣτΕ, 1985) που αποτέλεσε την πρώτη διεθνή συνθήκη θεσμικής κατοχύρωσης της τοπικής αυτοδιοίκησης και αξιολογείται ως σημαντικό συμβατικό κείμενο για τη δημοκρατία και τις πολιτικές ελευθερίες (Χλέπας, 2020). Η ΕΣΤ έχει αναφορές τόσο στην ΈΧΤΑ όσο και σε άλλα νομικά κείμενα διεθνούς σημασίας και εύρους θεματολογίας από τομείς όπως:

- η προστασία και διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς,
- ο περιφερειακός και χωροταξικός σχεδιασμός
- η τοπική αυτοδιοίκηση
- η διασυνοριακή συνεργασία (ΣτΕ, 2000 σελ.1)

προαναγγέλλοντας ήδη από την νομική θεμελίωση των αναφορών τον διατομιακό χαρακτήρα της πολιτικής τοπίου.

2. ‘Μεθοδολογία’: το Τοπίο και η ΕΣΤ ως εργαλείο μεθοδολογικής προσέγγισης

Η πολυτομεακή διάσταση του τοπίου που κατοχυρώνει η ΕΣΤ και ο προγραμματικός χαρακτήρας εξυπηρετείται από την προσέγγιση της μελέτης του τοπίου ως διαχειριστικό και σχεδιαστικό εργαλείο καθότι «(..) προϋποθέτει το να εξετάζει κανείς ταυτόχρονα και τις φυσικές αλλά και τις πολιτισμικές διαδικασίες και διεργασίες μέσα στο χώρο και το χρόνο, ο χωροταξικός σχεδιασμός που λαμβάνει υπόψη του το τοπίο εξασφαλίζει τη βέλτιστη διαχείριση των αλλαγών στο τοπίο έτσι ώστε οι ανθρώπινες δραστηριότητες να εναρμονίζονται με τις περιβαλλοντικές διεργασίες.» (ΥΠΕΝ, 2011 σελ.389)

Στην ουσία η διαφοροποίηση στην προσέγγιση του τοπίου από την ΕΣΤ και 2^η συμβολή της, είναι η οριζόντια ενσωμάτωση του τοπίου στο σχεδιασμό, «(..) είναι (δηλαδή) η εξασφάλισή της από κοινού διαφύλαξης και διαχείρισης φύσης και πολιτισμού, κάτι που μέχρι τώρα δεν εξασφαλιζόταν μόνο με την αναγνώριση μιας περιοχής π.χ. σε περιοχή Natura ή απλά σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους», με στόχο «(..) την εξασφάλιση της αειφορικής ανάπτυξης τόσο των φυσικών όσο και των πολιτισμικών πόρων.» (ΥΠΕΝ 2011, σελ.389).

Σε αυτήν την λογική διαρθρώνονται τα άρθρα της ΕΣΤ καλύπτοντας ένα ευρύ πεδίο επιμέρους παραγόντων – μέτρων. Οι βασικοί άξονες των άρθρων 5, 6, 7, 8, 9 και 11 θα αποτελέσουν τους άξονες σύγκρισης των πολιτικών τοπίου στην παρούσα εργασία με ιδιαίτερη έμφαση στη διοίκηση, τον επιμερισμό των αρμοδιοτήτων, τους επιμέρους τομείς πολιτικής, την διακυβέρνηση. Οι επιμέρους ενότητες των παραπάνω άρθρων προσδιορίζονται από τα εδάφια ή τις ομαδοποιήσεις τους για 79 κλειστές απαντήσεις (ΝΑΙ/ΟΧΙ) και 2 ανοικτών (σύνολο 81) που επιλέχθηκαν από το σύνολο των 134 ερωτήσεων των επίσημων αναφορών. Το μεγαλύτερο μέρος της μελέτης επικεντρώνεται στους δύο άξονες ερωτήσεων με βάση τα άρθρα 5 & 6 (Γενικά & Ειδικά Μέτρα) και τα επιμέρους εδάφια τους (ΠΙΝΑΚΑΣ 2). Στον 3^ο άξονα ερωτήσεων ομαδοποιούνται τα άρθρα 7,8,9 & 11 γιατί αφορούν θέματα συνεργασιών και καθιέρωσης βραβείων που λειτουργούν συμπληρωματικά στην πολιτική τοπίου. Για την ευκαιρέστερη συσχέτιση κρίθηκε αναγκαία η νοηματική ομαδοποίηση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου των αναφορών ανάλογα με το άρθρο της ΕΣΤ στο οποίο άμεσα ή έμμεσα αναφέρονται, καθότι στις αναφορές οι ενότητες των ερωτήσεων δεν ακολουθούν ρητά την ακολουθία των άρθρων, ωστόσο υπάρχει νοηματική ακολουθία σε μεγάλο βαθμό.

Η θέσπιση του τοπίου ως οριζόντια παράμετρος μεθοδολογικά καλύπτεται από το εύρος της ΕΣΤ και ενδεικτικά από τα παραπάνω άρθρα, ωστόσο η εφαρμογή συγκριτικά στις πολιτικές τοπίου των χωρών μελών είναι αυτό που θα μελετηθεί στην 3^η ενότητα που εστιάζει στην ΕΣΤ ως πλαίσιο αναφοράς.

Άξονας 1	Άρθρο 5: Γενικά Μέτρα	Κλειστές Ερωτήσεις	Ανοικτές Ερωτήσεις
Εδ. Α	Νομική Αναγνώριση (Νομικό Πλαίσιο)	4	-
Εδ. Β & Δ	Πολιτικές Τοπίου & Ένταξη Τοπίου σε άλλες Πολιτικές (Οριζόντια)	27	-
Εδ. Γ:	Διαδικασίες Συμμετοχής Κοινού/ Τοπικών & Περιφερειακών Αρχών	4	-
Σύνολο Ερωτήσεων 1^{ου} Άξονα		35	-
Άξονας 2	Άρθρο 6: Ειδικά Μέτρα	Κλειστές Ερωτήσεις	Ανοικτές Ερωτήσεις
Εδ. Α	Ενδυνάμωση Συνείδησης & Ευαισθητοποίηση	12	-
Εδ. Β	Κατάρτιση & Εκπαίδευση	9	1
Εδ. Γ:	Αναγνώριση & Εκτίμηση	10	-
Εδ. Δ & Ε	Στόχοι ποιότητας τοπίου & Εφαρμογή	2	-
Σύνολο Ερωτήσεων 2^{ου} Άξονα		33	1
Άξονας 3		Κλειστές Ερωτήσεις	Ανοικτές Ερωτήσεις
Άρθρο 7	Διεθνής συνεργασία- Διεθνείς πολιτικές και προγράμματα	2	-
Άρθρο 8	Αμοιβαία Συνδρομή & Ανταλλαγή Πληροφοριών	5	-
Άρθρο 9	Διασυνοριακά Τοπία	2	-
Άρθρο 11	Βραβεία Τοπίου	2	1
Σύνολο Ερωτήσεων 3^{ου} Άξονα		11	1
Σύνολο Ερωτήσεων όλων των αξόνων		78	2

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Κατανομή ερωτήσεων στους 3 άξονες ερωτήσεων.

3. Η ΕΣΤ ως ‘Πλαίσιο Αναφοράς’: Σύγκριση πολιτικών τοπίου

Η ΕΣΤ προδιαγράφει πλαίσιο παρακολούθησης της εφαρμογής της Σύμβασης μέσα αρμόδιες επιτροπές, εκθέσεις και εισηγήσεις ειδικών οργάνων του ΣτΕ σύμφωνα με το άρθρο 10. Σημαντικός ωστόσο είναι και ο ρόλος της Διοίκησης μέσω της συμπλήρωσης των ανά κράτος (και σε περιπτώσεις ανά περιφέρεια) αναφορών, που καταχωρίζονται στην ιστοσελίδα του Πληροφοριακού Συστήματος του ΣτΕ για το Τοπίο (Information System of the Council of Europe Landscape Convention). Οι αναφορές αυτές περιλαμβάνουν 134 συνολικά ερωτήσεις εκ των οποίων η πλειοψηφία (123) είναι κλειστού τύπου (Ναι/ Όχι και δυνατότητα συμπλήρωσης επεξηγηματικών στοιχείων) και 11 ανοικτού τύπου. Η τυποποίηση των ερωτήσεων διευκολύνει την σύγκριση των πολιτικών τοπίου των χωρών στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας.

3.1. Επιλογή κρατών ανά μορφότυπο

Η μεθοδολογία της εργασίας συνολικά και σύμφωνα με τα παραπάνω βασίζεται στη λειτουργία της ΕΣΤ ως «πλαίσιο αναφορών» μέσω της συστηματοποίησης των τριών αξόνων σύγκρισης (ΠΙΝΑΚΑΣ 2). Επιπλέον, η μεθοδολογία συμπληρώνεται με τη επιλογή των κρατών ανάμεσα στα οποία θα γίνει η σύγκριση ως εξής:

Ένα πρώτο επίπεδο διαφοροποίησης των πολιτικών τοπίου ανά κράτος είναι σύμφωνα με σχετική ποιοτική συγκριτική ανάλυση (Κυβέλου & Γουργιώτης, 2019) ανάμεσα στη Μεσόγειο (Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία) και σε μη μεσογειακά περιβάλλοντα (Ελβετία, Κάτω Χώρες, Ηνωμένο Βασίλειο) καθότι η εφαρμογή της ΕΣΤ εξαρτάται *«από (τις) ιστορικές ρυθμίσεις διακυβέρνησης και τις εθνικές στάσεις και νοοτροπίες [που] σχετίζονται με τον χωροταξικό σχεδιασμό»* (Κυβέλου & Γουργιώτης, 2019 σελ. 3).

Ωστόσο, ανάμεσα στα μεσογειακά κράτη δεν υπάρχει μία ταχύτητα πολιτικής τοπίου. Γι αυτό αναζητήθηκε επιπλέον κριτήριο επιλογής εξέτασης των κρατών πέρα από το δίπολο μεσογειακά – μη μεσογειακά κράτη. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση ανέδειξε μια αναλογία σχετικά με τον τρόπο επίδρασης και συμμετοχής της χωροταξικής πολιτικής των κρατών σε ένα άτυπο ωστόσο πλαίσιο αναφοράς, αυτό της συμβολής στην χάραξη ευρωπαϊκής χωροταξικής πολιτικής. Άτυπης με την έννοια ότι η χωροταξική πολιτική δεν αποτελεί αρμοδιότητα της ΕΕ και γι αυτό χαράσσονται κείμενα κοινών κατευθύνσεων και όχι δεσμευτικό κανονιστικό πλαίσιο. Συνέπεια ήταν να αναπτυχθεί ο στρατηγικός χαρακτήρας

του χωρικού σχεδιασμού και κυρίως να διαχέεται η χωρική διάσταση σε άλλες πολιτικές (περιφερειακή πολιτική και πολιτική συνοχής) όπως αναλύθηκε στο πρώτο κεφάλαιο.

Πάνω σε αυτή τη βάση, η μεθοδολογία της παρούσας εργασίας εδραιώνεται επιπλέον στην συστηματοποίηση σε 4 *Μορφότυπους* -βασικούς τύπους χωροταξικού σχεδιασμού- ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εθνικού συστήματος χωροταξίας κάθε χώρας (Γιαννακούρου, 2008) και σύμφωνα με αντίστοιχη έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1997).

Με αυτόν τον τρόπο εκτιμάται ότι θα διευκολυνθούν συμπεράσματα που θα συνδέουν την διοίκηση των χωρών με την πολιτική τοπίου που εφαρμόζουν, καθότι η συστηματοποίηση των χωρών σε εθνικά συστήματα χωροταξίας έχει συνδεθεί στην βιβλιογραφία με την διοικητική τους οργάνωση αλλά και τις ιστορικο-πολιτιστικές συνθήκες, το κανονιστικό πλαίσιο (συνταγματικό και νομικό), τις γεωγραφικές ιδιομορφίες και ευρύτερα τις πολιτικές και ιδεολογικές αντιλήψεις (Γιαννακούρου, 2008 σελ.63).

Η μεθοδολογία των Μορφοτύπων σε συσχέτισμό με τις αναφορές της ΕΣΤ αναμένεται να αποδώσει μια συνολικότερη εικόνα του σημείου εκκίνησης και εξέλιξης όλου του πλαισίου τοπίου – χωρικού σχεδιασμού.

Συνοπτικά οι Μορφότυποι (και η επιλογή χώρας ανά Μορφότυπο) συστηματοποιείται ως εξής:

Μορφότυπος 1

Ο λεγόμενος «*Περιφερειακός Οικονομικός Σχεδιασμός*» (Regional Economic Planning) με πρότυπο χωρικού σχεδιασμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο κυρίως την καταπολέμηση περιφερειακών ανισοτήτων και την προώθηση κοινωνικής και οικονομικής συνοχής. Σε τοπικό επίπεδο υπερισχύει ο πολεοδομικός σχεδιασμός (συνολικά πρότυπο μικτού χωροταξικού σχεδιασμού). Εκπροσωπείται κυρίως από την Γαλλία και λιγότερο από την Πορτογαλία (Γιαννακούρου, 2008 σελ.63) .

Επιλέγεται η μελέτη του Γαλλικού υποδείγματος ως φορέας πολιτικών οικονομικής και κοινωνικής συνοχής τμε μεγάλη επιρροή και στην ΕΕ αφού ήδη από το 1950 στόχος του υπήρξε η καλύτερη κατανομή ανθρώπινων και φυσικών πόρων και έννοιες όπως η «χωρική διανομή ευημερίας» και η «γεωγραφική αλληλεγγύη» (Γιαννακούρου, 2008 σελ.65-70). Η

στρατηγική διάσταση του χωρικού σχεδιασμού υπήρξε πρωτόλεια στη Γαλλία και αυτή η εμπειρία σε στρατηγικές στοχοθεσίες είναι χρήσιμο να διερευνηθεί πώς εκφράζεται στην πολιτική τοπίου.

Μορφότυπος 2⁺

Ο λεγόμενος «Πολεοδομικός σχεδιασμός» (Urbanism) με κυριότερα στοιχεία την αρχιτεκτονική επιρροή, το ενδιαφέρον για τον αστικό σχεδιασμό, το τοπίο και τον έλεγχο της δόμησης, εκπροσωπείται από τον Ευρωπαϊκό Νότο δηλαδή την Πορτογαλία, Ισπανία, Ιταλία και την Ελλάδα (Γιαννακούρου, 2008 σελ.64). Αποτελεί ένα «κανονιστικό» υπόδειγμα που βασίζεται στις ιεραρχικές δομές και τις νομικές κυρώσεις σε αντιστοιχία με τον τρόπο διακυβέρνησης αυτών των χωρών (Giannakourou, 2005). Γίνεται επιλογή δύο εκπροσώπων από αυτόν τον μορφότυπο γιατί παρόλο που το σημείο εκκίνησης είναι κοινό (κανονιστικό), ο βαθμός αποκέντρωσης διαφέρει.

Στην Ισπανία το σύστημα των περιφερειακών αυτόνομων κυβερνήσεων δημιουργούν ισχυρό αίσθημα αυτονομίας. Η πολιτική τοπίου ασκείται ανά περιφέρεια. Γίνεται επιλογή της Καταλονίας γιατί ήδη από το 7^ο εργαστήριο (workshop) για την εφαρμογή της ΕΣΤ στην Κρακοβία (2008) επισημαίνεται το επιτυχές σύστημα διακυβέρνησης που ακολουθείται εκεί (Sala, 2009).

Στην Ελλάδα το διοικητικό σύστημα παραμένει περισσότερο συγκεντρωτικό με συνεχή ωστόσο τάση αποκέντρωσης υπηρεσιών που ενισχύθηκε με τις μεταρρυθμίσεις του Καλλικράτη και του Κλεισθένη. Ωστόσο και σε επίπεδο χωροταξικής διοικητική πρακτικής καταγράφεται στη βιβλιογραφία ως το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα μορφότυπου κανονιστικού σχεδιασμού της «Ναπολεόντειου» νομικο-διοικητικής «οικογένειας» που δίνει έμφαση στη λεπτομερή ρύθμιση όλων των ενδεχομένων εκ των προτέρων, σε αφηρημένες αρχές και αναλυτικούς κανόνες και στο διοικητικό συγκεντρωτισμό (Newman & Thomley 1996, όπως αναφέρεται σε Γιαννακούρου, 1998 σελ.77).

Η εκ παραλλήλου μελέτη της Καταλονίας και της Ελλάδας ταυτόχρονα έχει ως στόχο στο τέλος να αξιολογηθεί αν μια κοινή συστηματοποίηση σε επίπεδο χωροταξίας (ίδιος Μορφότυπος) επιδρά καθοριστικά ή όχι στην προώθηση της πολιτικής του τοπίου.

Μορφότυπος 3

Ο λεγόμενος «*Ολοκληρωμένος Καθολικός Σχεδιασμός*» (Comprehensive Integrated Approach) όπου κυριαρχεί η συστηματική και αυστηρή ιεράρχηση σχεδίων από το εθνικό στο τοπικό επίπεδο αλλά κυρίως ο συντονισμός επιμέρους τομεακών πολιτικών με χωρικές επιπτώσεις, εκπροσωπείται από την Ολλανδία, Γερμανία, Αυστρία και τις Σκανδιναβικές χώρες μόνο σε τοπικό επίπεδο (Γιαννακούρου, 2008 σελ.71-74).

Επιλέγεται η Σουηδία γιατί στο πληροφοριακό σύστημα δεν έχουν καταχωρίσεις οι κύριες εκπρόσωποι (Γερμανία, Ολλανδία, Αυστρία) και προκρίνεται σε σχέση με την Νορβηγία, ως μέλος της ΕΕ και λόγω του αξιόλογου συστήματος πολυβάθμιας αυτοδιοίκησης της (Μουτσέλος, 2008).

Μορφότυπος 4

Η λεγόμενη «*Διαχείριση Χρήσεων Γης*» (Land Use Management) όπου κυριαρχεί ο έλεγχος των αλλαγών χρήσεων γης, εκπροσωπείται από την Βρετανία, Ιρλανδία και εν μέρει το Βέλγιο (Γιαννακούρου, 2008 σελ.65).

Επιλέγεται η σύγκριση με τα στοιχεία της αναφοράς του Βελγίου αν και μόνο εν μέρει εκπροσωπεί τον μορφότυπο, γιατί είναι η μοναδική από τις παραπάνω χώρες με καταχωρημένη αναφορά στο πληροφοριακό σύστημα. Επιλέγεται η περιφέρεια της Βαλλωνίας ως γαλλόφωνη γλωσσική κοινότητα ώστε να αποτιμηθούν ενδεχόμενοι συσχετισμοί με τη Γαλλία.

Συνολικά τα κράτη/ περιφέρειες των οποίων την πολιτική τοπίου θα εξετάσει η παρούσα εργασία είναι τα εξής: Γαλλία, Καταλονία, Ελλάδα, Σουηδία και Βαλλωνία, με τους περιορισμούς που αναφέρθηκαν για τη Σουηδία και τη Βαλλωνία (ΠΙΝΑΚΑΣ 3).

Μορφότυπος 1	Μορφότυπος 2		Μορφότυπος 3	Μορφότυπος 4
Περιφερειακός Οικονομικός Σχεδιασμός	Πολεοδομικός σχεδιασμός		Ολοκληρωμένος Καθολικός Σχεδιασμός	Διαχείριση Χρήσεων Γης
Γαλλικό Υπόδειγμα	Κανονιστικό Υπόδειγμα		Γερμανικό Υπόδειγμα	Αγγλοσαξωνικό Υπόδειγμα
Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
<ul style="list-style-type: none"> • Στρατηγική στοχοθεσία • Προγραμματικός/Συντονιστικός Χαρακτήρας • Χωροταξία ως πολιτική συνοχής (κοινωνική & οικονομική)-καταπολέμηση ανισοτήτων 	<ul style="list-style-type: none"> • Ιεραρχικές Δομές • Επίκεντρο Τοπική Κλίμακα • Νομικές Κυρώσεις • Φυσικός Σχεδιασμός • Δεσμευτικός Πολεοδομικός με υποχρέωση εναρμόνισης με υπερκείμενο • Έλλειμμα ευελιξίας/προσαρμοστικότητας 		<ul style="list-style-type: none"> • Συστηματική ιεράρχηση σχεδίων από εθνικό σε τοπικό • Συντονισμός πολιτικών με χωρικές επιπτώσεις • Εγγυητική λειτουργία χωροταξικού σχεδιασμού • Φυσικός σχεδιασμός με κανονιστικό περιεχόμενο 	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχείριση χρήσεων γης σε τοπικό κυρίως επίπεδο (ευρεία διακριτική ευχέρεια τοπικών αρχών) • Εθνικό – περιφερειακό επίπεδο: Κατευθυντήριες μη δεσμευτικές • Ενδεικτικός σχεδιασμός- ευελιξία: ρυθμιστική παρέμβαση

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. Μορφότυποι εθνικού συστήματος χωροταξίας σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997) και στοιχεία ανά μορφότυπο σύμφωνα με την Γιαννακούρου (2008 σελ.65-79) μαζί με επιλογή χωρών ανά Μορφότυπο για σύγκριση της πολιτικής τοπίου.

3.1.1. Γενικό πλαίσιο σύγκρισης: Κύρωση- Επίπεδα Διοίκησης- Ορισμοί

Πριν τη συστηματική σύγκριση των πολιτικών τοπίου ανά άρθρο ΕΣΤ, εξετάζεται το γενικό πλαίσιο σύγκρισης μέσα από ερωτήσεις των αναφορών που προσδιορίζουν το πότε υπογράφηκε και κυρώθηκε η ΕΣΤ, τα επίπεδα διοίκηση που εμπλέκονται και την κατοχύρωση των βασικών ορισμών σχετικά με το τοπίο (ΠΙΝΑΚΑΣ 5).

Η Γαλλία, η Ισπανία και το Βέλγιο ήταν ανάμεσα στα πρώτα 10 κράτη που υπέγραψαν την ΕΣΤ. Παρατηρείται σχετική χρονική καθυστέρηση στην κύρωσή της (1-5 έτη), μικρή ωστόσο σε σχέση με την Ελλάδα και την Σουηδία (10 έτη).

Η καταχώριση των αναφορών γίνεται σε κρατικό- κεντρικό επίπεδο για την Γαλλία, την Ελλάδα και τη Σουηδία και σε επίπεδο περιφερειακής αρχής στην περίπτωση της Καταλονίας και της Βαλλωνίας, αντικατοπτρίζοντας τον ιδιαίτερα αποκεντρωτικό χαρακτήρα του διοικητικού τους συστήματος με τις αυτόνομες κοινότητες και κυβερνήσεις στην Ισπανία (Κυβέρνηση της Καταλονίας) και τις περιφέρειες του ομοσπονδιακού συστήματος του Βελγίου (περιφέρεια της Βαλλωνίας).

Ωστόσο η συνολική αποτίμηση της πολιτικής τοπίου ως προς τον βαθμό αποκέντρωσης δεν μπορεί να αναχθεί μόνο σε επίπεδο πολιτειακής οργάνωσης αλλά και σε επιμέρους πτυχές πλαίσιο της οριζόντιας, ρυθμιστικής λειτουργίας του τοπίου σε άλλες τομεακές πολιτικές (ΣτΕ, 2000 άρθ.5, εδ. Γ & Δ) και στην συνολική διακυβέρνηση της πολιτικής του τοπίου (ΣτΕ, 2000 άρθ.6-11).

Τα επίπεδα αρμοδιοτήτων και στις πέντε περιπτώσεις είναι τρία. Το επίκεντρο στην τοπική κλίμακα των Μορφοτύπων 2 & 4 αποτυπώνεται εν μέρει και στην πολιτική τοπίου καθότι και στην Καταλονία και στη Βαλλωνία το πρώτο επίπεδο καθορίζεται περιφερειακά με συνέπεια το δεύτερο επίπεδο στην Καταλονία να είναι οι Δήμοι, έχοντας μόνο τοπική αρμοδιότητα ωστόσο η αποκέντρωση έχει και περαιτέρω τρίτο επίπεδο το οποίο δεν διευκρινίζεται στις αναφορές.

Επιπλέον, όπου η αρμοδιότητα σε κεντρικό επίπεδο ασκείται μέσω Υπουργείων (ερ.3^Α) σημειώνεται εύρος χαρτοφυλακίου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η περίπτωση της Σουηδίας που η ανάληψη αρμοδιότητας μπορεί σε κεντρικό επίπεδο να είναι από ένα Υπουργείο αλλά η εφαρμογή της αποτελεί από κοινού αρμοδιότητα όλων των Υπουργείων της Κυβέρνησης (COE-ELC, 2020 (4) σελ.4), ενδεικτικό της συναινετικής διάστασης του «σουηδικού μοντέλου» διοίκησης (Chandler, 2003 σελ.316). Οι τομείς που διασταυρώνονται οι αρμοδιότητες για το τοπίο (ερ.4^Α) έχουν μεγάλο εύρος σε όλες τις χώρες (χωρικός σχεδιασμός, γεωργία, κλιματική αλλαγή, εξόρυξη ορυκτών, διαχείριση υδάτων, πολιτισμική κληρονομιά, δημόσια έργα, υποδομές κλπ).

Η αποκέντρωση στον 2^ο βαθμό γίνεται με τον ίδιο τρόπο σε Γαλλία και Ελλάδα (αποκεντρωμένες διοικήσεις) ενδεικτικό της επιρροής της Ελλάδας από το γαλλικό διοικητικό σύστημα.

Σε επίπεδο βασικών ορισμών παρατηρείται η οριζόντια σε όλα τα κράτη επίδραση της ΕΣΤ αφού δεν παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις, γεγονός που δείχνει την μεγάλη σύγκλιση που κατάφερε η ΕΣΤ.

Διαφοροποιήσεις νομικής έννοιας υφίστανται μόνο για τους στόχους ποιότητας στη Γαλλία (COE-ELC, 2020 (1) σελ.5) και για το τοπίο στη Σουηδία όπου στη νομοθεσία συνηθέστερος είναι ο όρος "miljö", που προέρχεται από τη γαλλική έννοια milieu, με την έννοια της γύρω περιοχής. (COE-ELC, 2020 (4) σελ.5).

Στο γενικό πλαίσιο σύγκρισης σημειώνονται τα παρακάτω κύρια σημεία της πολιτικής τοπίου ανά χώρα και η σύνδεση με σημεία του αντίστοιχου μορφότυπου όπου αυτή προκύπτει και /ή επισημαίνεται το ερώτημα προς περαιτέρω διευκρίνιση στα συμπεράσματα (ΠΙΝΑΚΑΣ 4).

Μορφότυπος 1	Μορφότυπος 2		Μορφότυπος 3	Μορφότυπος 4
Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ				
Ιεραρχική διοικητική διαίρεση	Ενισχυμένο αποκεντρωτικό σύστημα	Ιεραρχική διοικητική διαίρεση	Διάχυση αρμοδιότητας σε Υπουργεία	Ενισχυμένο αποκεντρωτικό σύστημα
				
ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΜΟΡΦΟΤΥΠΟΥ				
<ul style="list-style-type: none"> • Προγραμματικός/ Συντονιστικός Χαρακτήρας ; • Πολιτική συνοχής; 	<ul style="list-style-type: none"> • Επίκεντρο τοπική κλίμακα 	<ul style="list-style-type: none"> • Ιεραρχικές δομές 	<ul style="list-style-type: none"> • Συντονισμός πολιτικών με χωρικές επιπτώσεις 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενισχυμένο τοπικό επίπεδο
	<ul style="list-style-type: none"> • Κανονιστικό περιεχόμενο; 			

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. Σύνδεση γενικού πλαισίου πολιτικής τοπίου με σημεία αντίστοιχου Μορφότυπου.

		1 ^{ος} Μορφότυπος		2 ^{ος} Μορφότυπος				3 ^{ος} Μορφότυπος		4 ^{ος} Μορφότυπος	
		Γαλλία		Καταλονία	Ελλάδα		Σουηδία* ²		Βαλλωνία*		
ΕΣΤ											
Υπογραφή ³ ΕΣΤ	Κύρωση ΕΣΤ	20/10/2000	01/07/2006	20/10/20000	16/06/2005	13/12/2000	01/09/2010	22/02/2001	01/05/2011	20/10/2000	01/02/2005
1 ^Α . (6) ⁴ Συμπλήρωση ερωτηματολογίου από περιφερειακή αρχή που έχει κυρώσει την ΕΣΤ;		ΟΧΙ		ΝΑΙ (Κοινοβούλιο Καταλονίας)		ΟΧΙ		ΟΧΙ		ΝΑΙ	
2 ^Α . (7) Αρμοδιότητες ανά βαθμίδα διοίκησης		Διοίκηση									
Πρώτη Βαθμίδα Διοίκησης		ΝΑΙ Κράτος		ΝΑΙ Κυβέρνηση της Καταλονίας		ΝΑΙ Υπ. Περιβάλλοντος & Ενέργειας		ΝΑΙ Εφαρμογή ΕΣΤ αρμοδιότητα όλων των Υπουργείων		ΝΑΙ Κοινότητα Βαλλωνίας	
Δεύτερη Βαθμίδα Διοίκησης		ΝΑΙ Collectivités territoriales		ΝΑΙ Local- Municipality		ΝΑΙ (Αποκεντρωμένες Διοικήσεις		ΝΑΙ		ΝΑΙ Γαλλόφωνη κοινότητα	
Τρίτη Βαθμίδα Διοίκησης		ΝΑΙ		ΝΑΙ		ΝΑΙ Περιφέρειες		ΝΑΙ		ΝΑΙ	

² Ο αστερίσκος υπενθυμίζει τους περιορισμούς επιλογής που αναλύθηκαν στο κεφ.3.1 όσο αφορά την εκπροσώπηση των Μορφοτύπων 3 & 4

³ Πηγή: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/176/signatures?p_auth=ZxMs5NeO

⁴ Η αρίθμηση στην παρένθεση αντιστοιχεί στην αρίθμηση των αναφορών.

		1 ^{ος} Μορφότυπος		2 ^{ος} Μορφότυπος				3 ^{ος} Μορφότυπος		4 ^ο Μορφότυπος	
		Γαλλία		Καταλονία		Ελλάδα		Σουηδία*		Βαλλωνία*	
3 ^Α (17) Στην κυβερνητική δομή η αρμοδιότητα για την εφαρμογή της ΕΣΤ ανήκει σε ένα μόνο Υπουργείο;		ΟΧΙ		ΝΑΙ Υπουργείο Επικράτειας και Αειφορίας		ΝΑΙ ΥΠΕΝ		ΝΑΙ Υπουργείο Πολιτισμού		ΟΧΙ	
4 ^Α (20) Υπουργεία/ Τομείς με από κοινού αρμοδιότητας ΕΣΤ		Γεωργία, Πολιτισμός Βιώσιμη Ανάπτυξη, Μεταφορές		Κλιματική Αλλαγή, Οικολογία, Ενέργεια Υποδομές , Μεταφορές, Διαχείριση Υδάτων		Κλιματική Αλλαγή, Οικολογία, Ενέργεια Περιβάλλον, Εξόρυξη Ορυκτών, Δασοκομία, Χωρικός Σχεδιασμός, Διαχείριση Υδάτων		Πολιτιστική Κληρονομιά Πολιτισμός		Κλιματική Αλλαγή Πολιτιστική Κληρονομιά Οικολογία Ενέργεια, Περιβάλλον, Ενέργεια , Δάση, Υποδομές Τουρισμός, Δημόσια Έργα Μεταφορές κλπ	
Ορισμοί – Νομικές Έννοιες		Τοπίο									
Ορισμός	Διαφοροποίηση από ΕΣΤ;	ΝΑΙ (Paysage)	ΟΧΙ	ΝΑΙ (Paisatge)	ΟΧΙ	ΝΑΙ (Τοπίο)	ΟΧΙ	ΝΑΙ (Landskap)	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
		Πολιτική Τοπίου									
Διαφοροποίηση από ΕΣΤ;		ΟΧΙ		ΟΧΙ		ΟΧΙ		ΟΧΙ		ΟΧΙ	
		Στόχοι Ποιότητας Τοπίου									
Διαφοροποίηση από ΕΣΤ;		ΝΑΙ		ΟΧΙ		ΟΧΙ		ΟΧΙ		ΟΧΙ	
Προστασία/ Διαχείριση/ Σχεδιασμός τοπίου		ίδια νομική έννοια με ΕΣΤ									

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. Γενικό πλαίσιο σύγκρισης (στοιχεία από τις αντίστοιχες αναφορές των κρατών/ περιφερειών ΠΗΓΗ: COE-ELC, 2020 (1-5))

3.2. Σύγκριση Πολιτικών ανά άρθρο ΕΣΤ (Άξονες Συγκριτικής Μελέτης) - ΠΙΝΑΚΑΣ

Οι αναφορές εφαρμογής της ΕΣΤ από τα κράτη αποτελούν την πηγή άντλησης στοιχείων για τη σύγκριση των πολιτικών τοπίου. Η εφαρμογή επαφίεται σε μεγάλο βαθμό στην εφαρμογή των άρθρων της ΕΣΤ για τα Γενικά και Ειδικά Μέτρα (ΣτΕ, 2000 άρθ.5&6) και περαιτέρω για συμπληρωματικές πτυχές της πολιτικής τοπίου όπως οι Διεθνείς Πολιτικές, η Αμοιβαία Βοήθεια, η Ανταλλαγή Πληροφοριών, τα Διασυνοριακά Τοπία και τα Βραβεία Τοπίου (ΣτΕ, 2000 άρθ.7,8,9&11). Η εξέταση γίνεται μέσα από την νοηματική ομαδοποίηση των ερωτήσεων των αναφορών ανά εξεταζόμενο άρθρο, με στόχο μια συνολική συγκριτική αποτίμηση και ανάδειξη πτυχών των πολιτικών τοπίου με βάση το τοπίο ως ρυθμιστή.

3.2.1. Εφαρμογή Άρθρου 5: 'Γενικά Μέτρα'

A. Νομική Αναγνώριση

Συνταγματική κατοχύρωση των θεμάτων του τοπίου υπάρχει στην περίπτωση της Ελλάδας και της Σουηδίας, σε αντίθεση με τη Γαλλία και την Βαλλωνία. Στην Ελλάδα το άρθρο 24 του Συντάγματος κατοχυρώνει την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ως υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του πολίτη. Στη Σουηδία το Σύνταγμα κατοχυρώνει το δικαίωμα του κοινού να έχει πρόσβαση σε ορισμένη δημόσια ή ιδιωτική γη για αναψυχή και άσκηση.

Το κανονιστικό πλαίσιο στην Καταλονία κατοχυρώνει τα θέματα του τοπίου σε επίπεδο Οργανικού Νόμου αλλά και κοινής νομοθέτησης. Στον Οργανικό νόμο περιλαμβάνονται 3 άρθρα για την κατοχύρωση του δικαιώματος απόλαυσης, της μη σπατάλης πόρων και της υποχρέωσης προστασίας (άρθ.27), την υποχρέωση ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών στόχων σε τομεακές πολιτικές (άρθ.46,παρ.3) καθώς και της ειδικής μεταχείρισης περιοχών προς χάριν της οικονομικής και εδαφικής συνοχής (άρθ.47,παρ.4). Προσδιορίζεται επίσης η αποκλειστική αρμοδιότητα της Αυτόνομης Κυβέρνησης της Καταλονίας επί του χωρικού σχεδιασμού και του σχεδιασμού του τοπίου που αφορά τη θέσπιση κατευθυντηρίων σχεδιασμού, διαχείρισης, ρυθμίσεων, διαδικασιών, χωροθέτησης, και προσδιορισμό ειδικών μέτρων για την προώθηση της εδαφικής, δημογραφικής, κοινωνικοοικονομικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας (άρθ.149,παρ.1).

Σε επίπεδο κοινής νομοθέτησης υπάρχει ένας βασικός νόμος (2005) για το τοπίο με τον οποίο κυρώνεται η ΕΣΤ αλλά ταυτόχρονα υιοθετούνται ρυθμίσεις με τις οποίες επιδιώκεται η πλήρης ενσωμάτωση του τοπίου στον σχεδιασμό, στις πολιτικές χωροταξίας και πολεοδομικού σχεδιασμού καθώς και σε άλλες τομεακές πολιτικές, που την επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα χωρίς να αποκλείεται ωστόσο η εφαρμογή οποιασδήποτε άλλης τομεακής νομοθεσίας όπου κριθεί απαραίτητο (COE-ELC, 2020(2) σελ.30).

Για τη διαχείριση του τοπίου δημιουργούνται οι 'Κατάλογοι Τοπίου' (ΚΤ) με καταχώριση των τύπων τοπίου, των κατευθυντηρίων γραμμών παρεμβάσεων και των στόχων ποιότητας. Ρυθμίζεται η ειδική σχέση του 'Παρατηρητηρίου Τοπίου της Καταλονίας' (ΠΤΚ) με την κυβέρνηση της Καταλονίας σε ζητήματα που σχετίζονται με τη δημιουργία, την εφαρμογή και τη διαχείριση των τοπικών πολιτικών. (COE-ELC, 2020(2) σελ.30) και συστήνεται ειδικό Ταμείο για την χρηματοδοτική ενίσχυση δράσεων προστασίας, διαχείρισης και σχεδιασμού τοπίων με βάση τα κριτήρια που θέτει ο νόμος. Ρυθμίζονται επίσης νέα μέσα χάραξης στρατηγικής για το τοπίο, οι λεγόμενοι 'Χάρτες Τοπίου' (ΧΤ) και προωθείται η κοινωνική ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση στα θέματα τοπίου. Πρόκειται λοιπόν για ένα ολοκληρωμένο κανονιστικό πλαίσιο πολιτικής τοπίου.

Η Ελλάδα από την άλλη έχει ως βασικό νόμο για το τοπίο την κύρωση της ΕΣΤ (ν.3827/2010) που ωστόσο δεν περιλαμβάνει περαιτέρω ρυθμίσεις πέραν της μετάφρασης – ενσωμάτωσης της ΕΣΤ. Οι περαιτέρω ρυθμίσεις που αφορούν την μεθοδολογία για τη διαχείριση του τοπίου στην αναθεώρηση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων (ΠΧΠ) γίνονται σε δεύτερο χρόνο σύμφωνα με την Υ.Α. (ΥΠΕΝ, 2011) *Έγκριση προδιαγραφών για τη σύνταξη των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (προδιαγραφές αξιολόγησης - αναθεώρησης - εξειδίκευσης Περιφερειακών Πλαισίων)*. Το τοπίο ως παράγοντας και όχι ρυθμιστής χωρικού σχεδιασμού λαμβάνεται επίσης υπόψη στα Ειδικά Χωροταξικά Σχέδια σύμφωνα με την ΚΥΑ Αριθμ. 49828/2008 και αργότερα μέσα από τον ν.4447/2016 (ΥΠΕΝ, 2016 άρθ.5) και τις τροποποιήσεις αυτού που αναμένονται με το νέο νομοσχέδιο για την χωροταξία που έως πρόσφατα (04/09/2020) ήταν σε δημόσια διαβούλευση.

Η στρατηγική διάσταση του Γαλλικού Υποδείγματος αναδεικνύεται και στα θέματα τοπίου καθότι παρόλο που σε συνταγματικό επίπεδο δεν κατοχυρώνεται, νομοθετικά υπάρχει βασικός νόμος ήδη από το 1993 (COE-ELC, 2020(1) σελ.11) και άρα προ της σύναψης της

ΕΣΤ. Η Σουηδία κατοχυρώνει συνταγματικά από τη μία αλλά όπως και η Βαλλωνία, που δεν έχει συνταγματική κατοχύρωση, ρυθμίζουν την πολιτική τοπίου έμμεσα, μέσω της περιβαλλοντικής και της περιφερειακής πολιτικής αντίστοιχα (ερ.3 ΠΙΝΑΚΑ 9).

Προκύπτει λοιπόν συστηματοποιημένο νομοθετικό πλαίσιο για το τοπίο στην Γαλλία και στην Καταλονία. Η Ελλάδα βρίσκεται σε ένα ενδιάμεσο στάδιο προσδιορισμού και απροσδιοριστίας με έναν μεγάλο όγκο νομοθετικών διατάξεων που ρυθμίζουν μέσα από άλλες πολιτικές τον παράγοντα τοπίο (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Νομοθετικό Πλαίσιο Ελλάδα).

Η Σουηδία και η Βαλλωνία έχουν ένα έμμεσα ρυθμιστικό περιβάλλον (ερ.2 ΠΙΝΑΚΑ 9) το οποίο ωστόσο υπάρχει και στις άλλες 3 χώρες αλλά με την ταυτόχρονη χάραξη επίσημης πολιτικής τοπίου αυτό είναι πιο πιθανό να λειτουργεί υπέρ της διατομεακότητας του τοπίου. Στην Ελλάδα ωστόσο το έλλειμμα συνεκτικότητας σε συνδυασμό με την πολύ περιορισμένη ρύθμιση πολιτικής τοπίου το πιθανότερο είναι να λειτουργεί ανασταλτικά στη ρυθμιστική λειτουργία του παράγοντα τοπίο.

Μορφότυπος 1	Μορφότυπος 2		Μορφότυπος 3	Μορφότυπος 4
Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ- ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΜΟΡΦΟΤΥΠΟΥΣ				
Προγραμματικός/ Συντονιστικός Χαρακτήρας	Κανονιστικό περιεχόμενο		Εγγυητική λειτουργία κανονιστικού περιεχομένου (Σύνταγμα)	Έμμεση Ρύθμιση
Πολιτική συνοχής;	Όχι έλλειμμα ευελιξίας- προσαρμοστικό τητας	Έλλειμμα ευελιξίας- προσαρμοστικότη- τας;		

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. Επιπλέον συσχέτιση σημείων Πολιτικής Τοπίου – Μορφότυπων

Συνολικά, υπάρχει σε όλες τις χώρες/περιφέρειες έδαφος για περαιτέρω βελτίωση της νομοθέτησης καθότι πάρα τη συνεκτικότητα ή όχι ή ακόμα και την πλήρη απουσία βασικού νόμου πολιτικής τοπίου, η κωδικοποίηση του κανονιστικού πλαισίου του τοπίου εκκρεμεί σε όλες (ερ.4).

B. Πολιτικές Τοπίου & Α. Ένταξη τοπίου σε άλλες πολιτικές (οριζόντια)

Η ποιότητα του πλαισίου της νομικής αναγνώρισης της ΕΣΤ είναι ενδεικτική και της θέσπισης ή όχι επίσημης πολιτικής τοπίου (ερ.4 ΠΙΝΑΚΑ 9). Η Καταλονία και η Γαλλία που

έχουν δρομολογήσει τη νομική βάση, έχουν χαράξει πολιτική τοπίου σε αντίθεση με την αποσπασματική αντιμετώπιση της Ελλάδας που από την μία ενσωματώνει στο εσωτερικό δίκαιο τη Σύμβαση χωρίς όμως να εμβαθύνει σε τρόπους εφαρμογής όπως η Καταλονία και χωρίς να συστηματοποιεί ταυτόχρονα το ευρύτερο νομικό πλαίσιο των τομιακών πολιτικών με επίπτωση στο τοπίο, στοιχεία που στο σύνολό τους δεν διευκολύνουν την χάραξη πολιτικής τοπίου. Η αποσπασματικότητα άπτεται της υιοθέτησης μεθοδολογίας (ερ.6 ΠΙΝΑΚΑ 9) αναγνώρισης του τοπίου και προτάσεων πολιτικής κατά την αναθεώρηση των ΠΧΠ, που σε κάποιες περιπτώσεις (όχι πάντα) φτάνουν και σε τοπικό επίπεδο (Δήμοι). Την ίδια ώρα η Καταλονία έχει ήδη κλείσει έναν πρώτο κύκλο πολιτικής τοπίου που ξεκίνησε το 2005 με τον βασικό νόμο τοπίου και μπαίνει στον δεύτερο κύκλο πολιτικής (Catpaisatge 2020).

Στον πρώτο κύκλο το ΠΤΚ επικεντρώθηκε στον εντοπισμό και την καταγραφή των τοπίων της Καταλονίας και στη συγκρότηση των εργαλείων που προβλέπονται στον νόμο για τα τοπία με αποτέλεσμα να συμβάλει στο να ενισχυθεί η θέση της Ισπανίας μεταξύ των ευρωπαϊκών δυνάμεων που πρωτοστατούν στην πολιτική τοπίου. Στο δεύτερο κύκλο πολιτικής η στρατηγική με σύνθημα *‘Χώρα, Τοπίο, Μέλλον’* διευρύνει το πεδίο της πολιτικής τοπίου σε θέματα που αφορούν τη διεθνοποίηση, την τοπική και επιχειρηματική ανάπτυξη, την προβολή νέων τοπίων γύρω από δέκα άξονες έρευνας:

1. Διεθνοποίηση από τη μοναδικότητα
2. Ζωή και παραγωγή μέσα σε ποιοτικό περιβάλλον
3. Τοπίο, δημιουργικότητα και στρατηγικοί τομείς
4. Τοπίο και τοπική κοινωνία
5. Η δημιουργία νέων τοπίων αναφοράς
6. Τοπίο, αξίες και κοινότητα
7. Τοπίο, απασχόληση και επιχειρηματικότητα
8. Κλιματική αλλαγή, ενέργεια και τοπίο
9. Έρευνα και καινοτομία ως αυξανόμενες αξίες
10. Εκπαίδευση και επικοινωνία

Στην Σουηδία και τη Βαλλωνία από την άλλη δεν ενσωματώνουν πολιτικές για τη διαχείριση, προστασία και σχεδιασμό με βάση την ΕΣΤ (ερ.6 ΠΙΝΑΚΑ 9).

Στο σύνολο των 24 τομέων πολιτικής που περιλαμβάνει το ερωτηματολόγιο σχετικά με το αν περιλαμβάνονται σε αυτά θέματα τοπίου (εφ. 7-31 ΠΙΝΑΚΑ 9) η Γαλλία ενσωματώνει το τοπίο στο σύνολο και των 24 τομέων. Έπεται η Καταλονία (15 τομείς), η Βαλλωνία (14 τομείς), η Σουηδία (11 τομείς) και τέλος η Ελλάδα (9 τομείς).

Σε σύγκριση με τη χάραξη ή όχι επίσημης πολιτικής τοπίου και την ενσωμάτωση της ΕΣΤ, Γαλλία και Καταλονία επανεπιβεβαιώνουν τον πρωταγωνιστικό τους ρόλο στη χάραξη πολιτικής τοπίου. Από την άλλη, αντιστρέφονται οι όροι, δηλαδή η Ελλάδα παρά την ενσωμάτωση περισσότερων στοιχείων από την ΕΣΤ υπολείπεται σε τομείς ενσωμάτωσης από τη Σουηδία και τη Βαλλωνία που δεν ενσωματώνουν την ΕΣΤ αλλά σε επίπεδο εφαρμοσμένης πολιτικής ρυθμίζουν σε οριζόντιο επίπεδο το τοπίο ανά πολλαπλούς κάθετους τομείς. Το έλλειμμα ευελιξίας και προσαρμοστικότητας της πολιτικής τοπίου στην Ελλάδα λειτουργεί ακυρωτικά.

Μορφότυπος 1	Μορφότυπος 2		Μορφότυπος 3	Μορφότυπος 4
Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ- ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΜΟΡΦΟΤΥΠΟΥΣ				
Προγραμματικός/ Συντονιστικός Χαρακτήρας	Κανονιστικό περιεχόμενο		Εγγυητική λειτουργία κανονιστικού περιεχομένου (Σύνταγμα)	Έμμεση Ρύθμιση
Πολιτική συνοχής	Όχι έλλειμμα ευελιξίας- προσαρμοστικό τητας	Έλλειμμα ευελιξίας- προσαρμοστικό τητας		

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. Επιπλέον συσχέτιση Πολιτικής Τοπίου – Μορφοτύπων

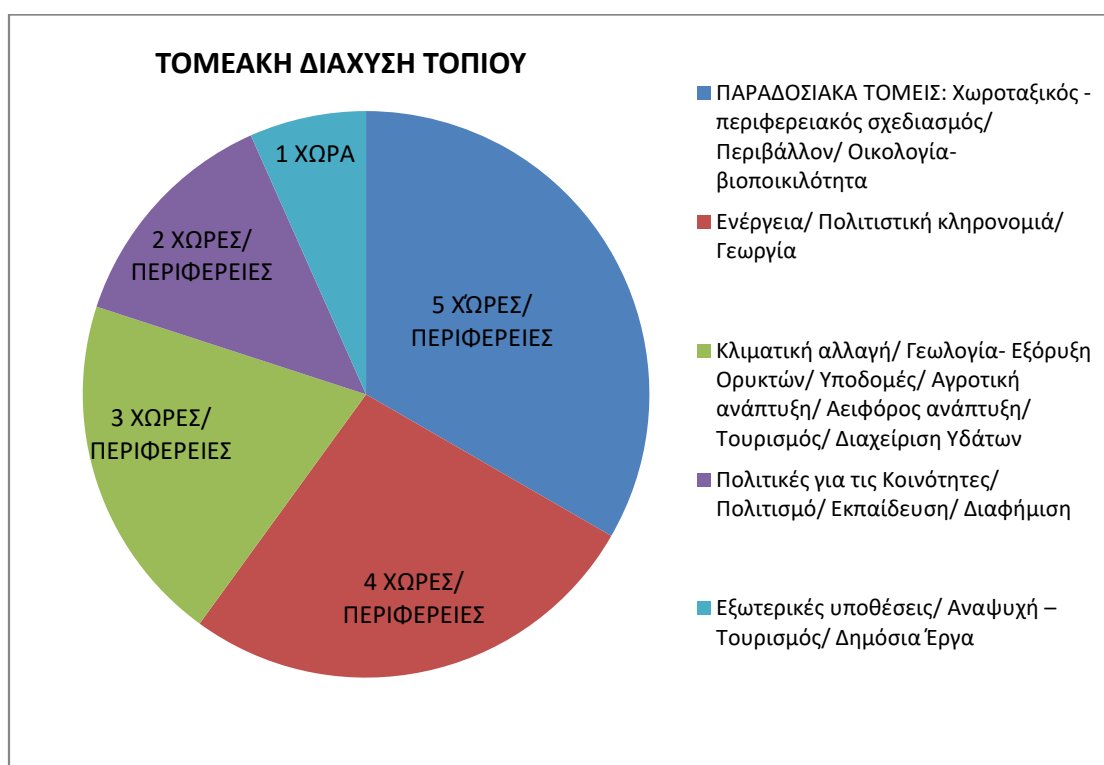
Η τομεακή διάχυση του παράγοντα τοπίο (ΓΡΑΦΗΜΑ 1). επιβεβαιώνεται σε τομείς που παραδοσιακά το συμπεριλαμβάνουν, όπως ο χωροταξικός και περιφερειακός σχεδιασμός, το περιβάλλον, η οικολογία και βιοποικιλότητα, η διατήρηση και προστασία της φύσης, η δασοκομία (ΝΑΙ για το σύνολο και των 5 χωρών).

Έπονται τομείς που σχεδόν στο σύνολο των χωρών ενσωματώνουν το τοπίο (ΝΑΙ από 4 χώρες) όπως η ενέργεια, η πολιτιστική κληρονομιά, η γεωργία και γενικά πολιτικές σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο.

Τομείς που στην πλειοψηφία των χωρών ενσωματώνουν το τοπίο (ΝΑΙ από 3 χώρες) όπως η κλιματική αλλαγή, η γεωλογία και εξόρυξη ορυκτών, οι υποδομές, η αγροτική ανάπτυξη, η αειφόρος ανάπτυξη, ο τουρισμός, η διαχείριση των υδάτων.

Τομείς που λίγες χώρες ενσωματώνουν το τοπίο (ΝΑΙ από 2 χώρες) όπως πολιτικές για τις κοινότητες, τον πολιτισμό, την εκπαίδευση και τη διαφήμιση.

Και τέλος, τομείς που μόνο η πρωτοπόρος Γαλλία ενσωματώνει το τοπίο όπως η οικονομία, οι εξωτερικές υποθέσεις, η αναψυχή – τουρισμός, τα δημόσια έργα.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1. Τομεακή διάχυση τοπίου σύμφωνα με τις ερ.7-31 ΠΙΝΑΚΑ 9

Τα συμπεράσματα που εξάγονται για την Ελλάδα είναι ότι υστερεί στην αποκέντρωση των πολιτικών που ενσωματώνουν το τοπίο. Επιπλέον, είναι η μοναδική χώρα που δεν ενσωματώνει το τοπίο στις πολιτικές γεωργίας και -μαζί με την Σουηδία- στις πολιτικές αγροτικής ανάπτυξης παρά τη μεγάλη συμβολή του πρωτογενή τομέα στην οικονομία της.

Από την άλλη η Γαλλία θεσπίζει καινοτόμες πολιτικές με έντονα τα στοιχεία της εταιρικής όπως (ΣΗΜΕΙΩΣΗ 1&2):

- η πολιτική για τις υποδομές & τα δημόσια έργα: '1% Τοπίο' (ερ. 20&21 ΠΙΝΑΚΑ 9)

- το πρόγραμμα για την τουριστική ανάπτυξη: ‘Grand Sites’ (ερ. 21&29 ΠΙΝΑΚΑ 9)

Γ. Διαδικασίες συμμετοχής κοινού/ τοπικών + περιφερειακών αρχών

Συνεχίζοντας την συγκριτική ανάλυση των πολιτικών τοπίου, διαπιστώνεται ότι πολύ σημαντικά εργαλεία διαβούλευσης για το τοπίο έχει καθιερώσει η Καταλονία στον νόμο για το τοπίο. Οι Κατάλογοι Τοπίου (ερ. 32-34 ΠΙΝΑΚΑ 9), αρμοδιότητα του ΠΤΚ, συστήνουν μηχανισμούς διαφορετικούς για κάθε ΚΤ αλλά επί τη κοινή βάση της δημόσιας διαβούλευσης που εξασφαλίζει τη συμμετοχή και τη συνυπευθυνότητα της κοινωνίας στη διαχείριση και το σχεδιασμό του τοπίου. Τέτοιοι μηχανισμοί μπορεί να είναι:

- Ενημερωτικές συνεδρίες
- Συμμετοχικά εργαστήρια.
- Ομάδες συζήτησης •
- Δημοσκόπηση
- Διαβούλευση μέσω διαδικτύου.

Οι συμμετοχικές διεργασίες ευνοούν τον εντοπισμό παραγόντων της ταυτότητας του τοπίου, υλικών και άυλων, που είναι δύσκολο να εντοπιστούν μέσα από το έργο ειδικευμένων εμπειρογνομόνων. Το ΠΤΚ για να συμβάλει τις τοπικές αρχές στην προώθηση, διατήρηση και βελτίωση του τοπίου προσδιορίζει ενδεικτικά οκτώ κατευθυντήριες γραμμές διαφορετικών πτυχών του τοπίου καθώς και μέτρα που μπορούν να ληφθούν για την βελτίωση της ποιότητας της κάθε κατηγορίας (ΠΙΝΑΚΑΣ 6).

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ	ΣΤΟΧΟΙ	ΜΕΤΡΑ
1. Γραφικά σκηνικά (scenic backdrops)	Διατήρηση, βελτίωση, ανάκτηση οπτικών ορόσημων που δημιουργούν μοναδική σύνθεση εικόνων (π.χ. κορυφογραμμές, γκρεμοί και άλλα μοναδικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά, δομές κληρονομιάς όπως κάστρα, εκκλησίες)	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία καταλόγου με οπτικά ορόσημα • Ενίσχυση σημείων θέασης από κύριους δρόμους, δημόσιους χώρους και άκρα πόλης. • Βελτίωση αστικών προσόψεων με όψη σε αυτοκινητόδρομους • Εκπαίδευση, πληροφόρηση • Σύνδεση με τέχνη
	Σημεία θέασης - απόλαυσης	<ul style="list-style-type: none"> • Εξασφάλιση πρόσβασης και συντήρησης γραφικών

<p>2. Απόψεις και διαδρομές (viewpoints & routes)</p>	<p>τοπίου και συνδυασμένες φυσικές ή τροχοφόρες διαδρομές</p>	<p>διαδρομών- θέασης</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση διαδρομών με κεντρικό δίκτυο δρόμων • Όχι αλλοίωση από νέες υποδομές
<p>3. Είσοδοι και εξόδοι πόλεων (town entrances & exits)</p>	<p>Βελτίωση γραφικότητας και διατήρηση δεντρόφυτων εισόδων-εξόδων πόλης ως πρώτη και τελευταία εντύπωση (εικόνα πόλης)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση εργαλείων πολεοδομικού σχεδιασμού για: τον καθορισμό τύπων κτιρίων σε κύριους δρόμους εισόδου και εξόδου και καθορισμό εμπορικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών με το μεγαλύτερο οπτικό αντίκτυπο στους κύριους δρόμους εισόδου και εξόδου • Προώθηση έργων βελτίωσης του τοπίου σε τμήματα δρόμου χαμηλότερης ποιότητας στις εισόδους και εξόδους της πόλης.
<p>4. Αστική οικιστική ανάπτυξη (urban residential development)</p>	<p>Αταξία και χαμηλή αστική πυκνότητα λόγω παραωχημένου αστικού μοντέλου (ανεξάρτητες ή ημιανεξάρτητες κατοικίες) έχει οδηγήσει σε ομοιόμορφα τοπία</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αποφυγή διασποράς και προώθηση σύνδεσης με αστικές περιοχές. • Βελτίωση ποιότητας τοπίου
<p>5. Όχθες ποταμών (riversides)</p>	<p>Διατήρηση και εκτίμηση της υδραυλικής κληρονομιάς, της ποιότητας του τοπίου γύρω από ποτάμια και της σχέσης τους με τις αστικές περιοχές και του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιούνται από την κοινωνία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία αποθέματος περιουσιακών στοιχείων που - περιλαμβάνουν όλα τα ιστορικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των περιοχών του ποταμού υλικά (μύλοι, φράγματα, κανάλια, γέφυρες, υδραγωγεία κ.λπ.) και άυλα (μύθοι, θρύλοι, ιστορίες κ.λπ.)
<p>6. Ακτογραμμή (coastline)</p>	<p>Διατήρηση και ενίσχυση ακτογραμμής και ορόσημων καθώς και ποιότητας φυσικών τοπίων κατά</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Διατήρηση και επανεκτίμηση μοναδικών αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών (φάρoi, πύργοι άμυνας, ναυπηγεία, αγορές ψαριών, αποθήκες λιμένων, σπίτια ψαράδων κ.λπ.) και άλλα

	μήκος ακτής. Ενθάρρυνση προσβασιμότητας.	τοπικά ιστορικά ορόσημα κατά μήκος ακτογραμμής. • Διαχείριση συνοχής κτιρίων που είναι διάσπαρτα κατά μήκος της ακτής.
7. Περιφερειακές περιοχές (peripheral areas)	Οργάνωση και ενσωμάτωση αστικών επεκτάσεων, δραστηριοτήτων και υποδομών στο τοπίο των περιφερειακών περιοχών Ανάκτηση και ενίσχυση συνδεσιμότητας μεταξύ των περιφερειακών τοπίων για βελτίωση της μετάβασης μεταξύ ανοιχτών χώρων και αστικών κέντρων	• Μετεγκατάσταση μεμονωμένων βιομηχανιών σε βιομηχανικά κέντρα, προκειμένου να αποφευχθεί η εξάπλωση των κτιρίων. • Προτεραιοποίηση σε νέα έργα ανάπτυξης περιοχών ήδη αστικοποιημένων, προκειμένου να βελτιστοποιηθεί η υπάρχουσα υποδομή- υπηρεσίες. • Ελαχιστοποίηση οπτικής έκθεσης, κατακερματισμού της γης και του τοπίου από επιχειρήσεις.
8. Αγροτικές εκτάσεις (farmland)	Διατήρηση αρχιτεκτονικής κληρονομιάς που συνδέεται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Ενσωμάτωση νέων κτιρίων.	• Προστασία συγκεκριμένων περιοχών γεωργικής γης, λόγω της αξίας τους όσον αφορά την παραγωγή καλλιεργειών και της εξαιρετικής αισθητικής τους αξίας. • Προώθηση αγροτουρισμού

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Ενδεικτική περιγραφή και μέτρα κατευθυντήριων γραμμών ΚΤ (Πηγή στοιχείων από την επίσημη ιστοσελίδα του ΠΤΚ)

Σε τοπικό επίπεδο αρμοδιότητα του εργαλείου διαβούλευσης, των Χαρτών Τοπίου της Καταλονίας (ερ.33 ΠΙΝΑΚΑ 9), έχουν οι τοπικές αρχές ωστόσο το ΠΤΚ έχει εποπτικό ρόλο εξασφαλίζοντας την συνέπειά τους με τους ΚΤ.

Οι ΧΤ καθορίζουν δεσμευτικές συμφωνίες μεταξύ των μερών ώστε να συμμετέχουν σε ένα ομαδικό έργο δράσεων και στρατηγικών για την αξιολόγηση και τη βελτίωση του τοπίου και περιέχουν:

- Διάγνωση της δυναμικής του τοπίου.

- Ορισμό στόχων ποιότητας τοπίου σε αντιστοιχία του ΚΤ.
- Δημιουργία προγράμματος διαχείρισης με συγκεκριμένες δράσεις για τους διάφορους φορείς και διασφάλιση συμμετοχής του κοινού

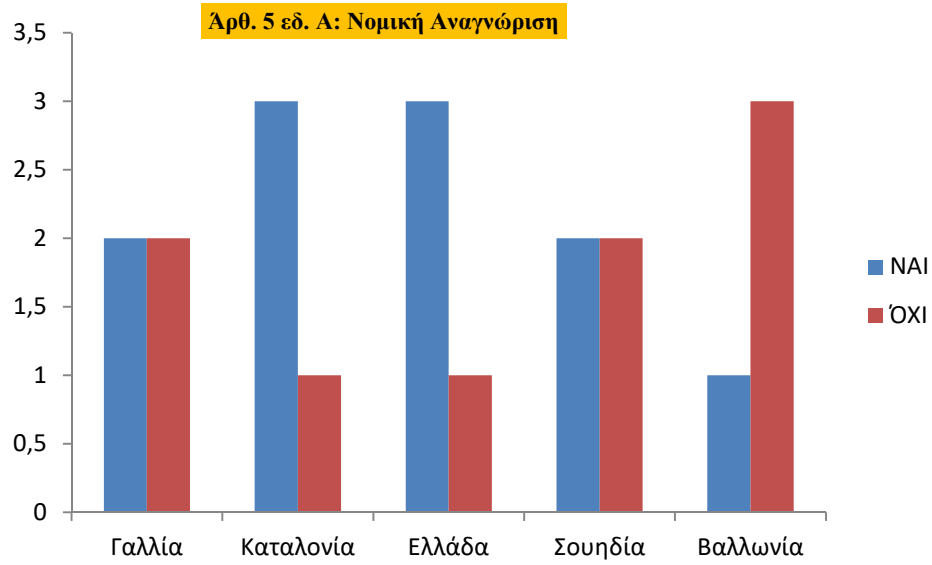
Στην ουσία πρόκειται για ένα κοινό πλαίσιο κατανόησης και συναίνεσης μεταξύ των διαφορετικών τοπικών παραγόντων με ενίοτε διαφορετικές απόψεις. Επιπλέον, χρησιμεύει ως σημείο αναφοράς σε χωροταξικές και πολεοδομικές διαδικασίες και συνολικά συμβάλει στην αναγνώριση και διάδοση του ρόλου του τοπίου ως πόρου τοπικής ανάπτυξης.

Συνολικά λοιπόν, η Καταλονία έχει προσδιορίσει πολύ συστηματικά εργαλεία με μηχανισμούς διαβούλευσης που εντάσσονται με σαφή τρόπο στο ευρύτερο νομοθετικό πλαίσιο του βασικού νόμου για το τοπίο. Καταλυτικό ρόλο σε αυτό παίζει το ΠΤΚ. Από την άλλη, εξετάζοντας την τεκμηρίωση των απαντήσεων 32-35 (ΠΙΝΑΚΑΣ 9) για την Ελλάδα, διαπιστώνεται ότι παρόλο την θετική απάντηση στην ύπαρξη μηχανισμών διαβούλευσης τόσο σε εθνικό επίπεδο (Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Βιώσιμης Ανάπτυξης) όσο και σε περιφερειακό (Περιφερειακά Συμβούλια), αυτοί οι μηχανισμοί διαφέρουν ποιοτικά καθότι περιλαμβάνονται στο ευρύτερο πλαίσιο του χωρικού σχεδιασμού χωρίς κάποια ειδική πρόβλεψη κατευθύνσεων ή μέτρων για το τοπίο πέρα από την ειδική πρόβλεψη για την μεθοδολογία ως ελάχιστα παραδοτέα των Περιφερειακών Πλαισίων που θα πρέπει να αφορούν το τοπίο όπως αναλύονται διεξοδικότερα στην παρακάτω ενότητα (σΤε, 2000 άρθ.6,εδ.Δ).

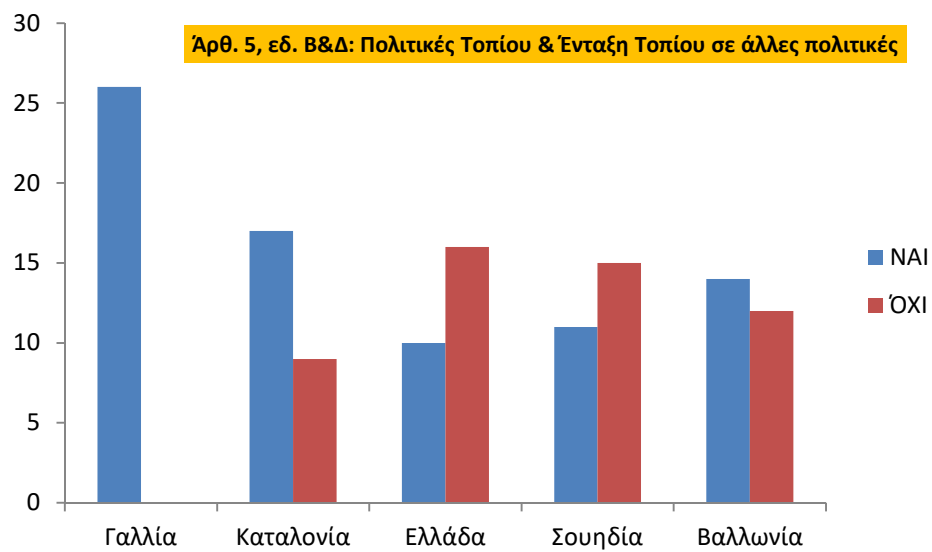
Συμπεράσματα

Όπως φαίνεται και στα ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ(2-5) σε επίπεδο Νομικής Αναγνώρισης (ΣτΕ, 2000 άρθ.6,εδ.Α) τα γενικά μέτρα που έχει λάβει η Ελλάδα καταγράφουν το ίδιο θετικό επίπεδο απαντήσεων με την Καταλονία και σε πιο εξισοροπημένο επίπεδο θετικών και αρνητικών απαντήσεων έρχεται στη συνέχεια η Γαλλία και η Σουηδία, με τελευταία την Βαλλωνία που καταγράφει πλειοψηφία αρνητικών απαντήσεων. Ωστόσο, η θετική εικόνα για την Ελλάδα αντιστρέφεται από την αρνητική καταγραφή των απαντήσεων σχετικά με την χάραξη επίσημης πολιτικής τοπίου και του οριζόντιου χαρακτήρα της (ΣτΕ, 2000, αρθ.6,εδ.Β&Δ). Το ίδιο και για τη Σουηδία αλλά σε μικρότερο βαθμό. Η Γαλλία καταγράφει το μέγιστο θετικών απαντήσεων. Η Καταλονία διατηρεί και πάλι ένα πολύ καλό επίπεδο θετικών απαντήσεων, ενώ η Βαλλωνία αντιστρέφει θετικά τα αποτυπωμένα στοιχεία. Τέλος, όλες οι χώρες σημειώνουν θετικό πρόσημο απαντήσεων σχετικά με τις διαδικασίες συμμετοχής κοινού και τοπικών & περιφερειακών αρχών (ΣτΕ, 2000 αρθ.6,εδ.Γ).

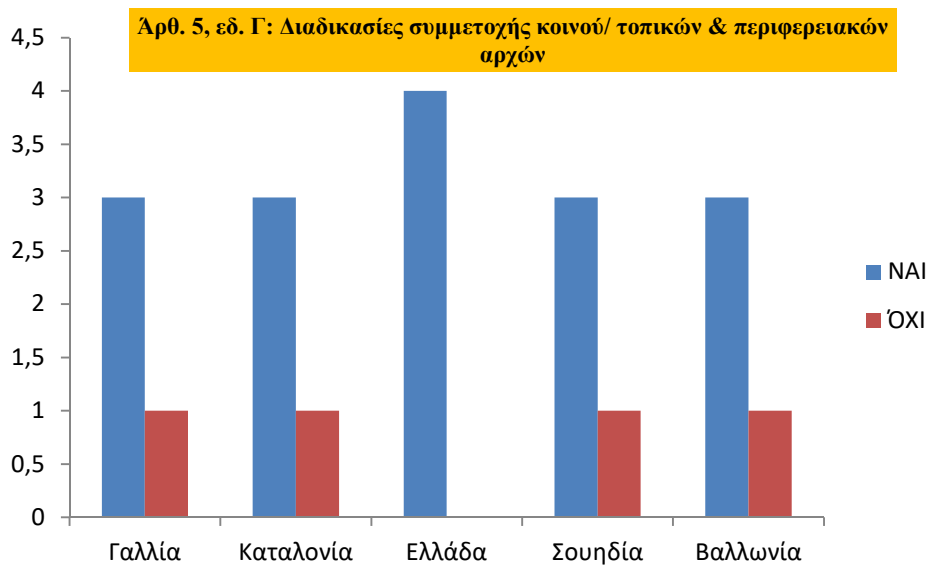
Συνολικά, αν συνεκτιμηθούν όλα τα στοιχεία η Γαλλία καταγράφεται πρωτόπορα κυρίως λόγω της διατομεακότητας της πολιτικής τοπίου. Η Καταλονία έρχεται δεύτερη. Η Ελλάδα καταγράφει εξισοροπημένα στοιχεία που βάση έχουν όμως κυρίως το κανονιστικό πλαίσιο και τη διακυβέρνηση του τοπίου. Η πολιτική τοπίου ωστόσο υπολείπεται διατομεακότητας και ευέλικτων εργαλείων. Σουηδία και Βαλλωνία καταγράφουν έλλειμμα κανονιστικού πλαισίου αλλά αναπληρώνουν σε ένα βαθμό μέσω των ποιοτικών στοιχείων εφαρμογής της πολιτικής τοπίου.

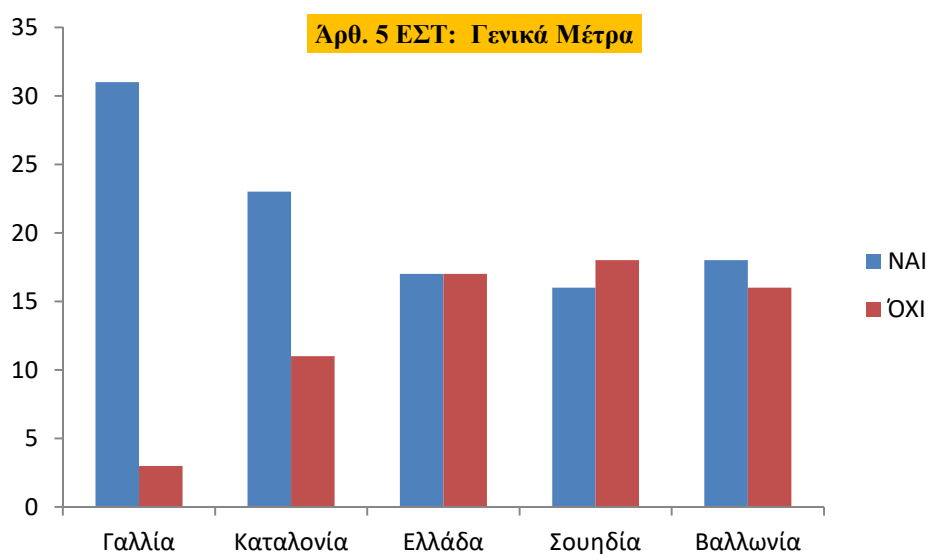
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 1ο άξονα ερωτήσεων (άρθρ. 5, εδ. Α)

ΓΡΑΦΗΜΑ 3. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 1ο άξονα ερωτήσεων (άρθρ. 5, εδ. Β & Δ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 4. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 1ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 5, εδ. Γ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 5. Κατανομή απαντήσεων κλειστών ερωτήσεων 1ου Άξονα (Άρθ. 5: ‘Γενικά Μέτρα’)

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^ο Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία* ⁵	Βαλλωνία*
Άρθρο 5					
A. Νομική Αναγνώριση					
1. (33) Είναι το τοπίο αντικείμενο ενός ή περισσότερων άρθρων του Συντάγματος (ή ισοδύναμου);	OXI	NAI (Οργανικός νόμος 6/2006)	NAI (Άρθρο 24 Σ)	NAI	OXI
2. (34) Το τοπίο αποτελεί αντικείμενο συγκεκριμένου νόμου;	NAI	NAI	NAI (ν3827/2010 κύρωση ΕΣΤ)	OXI	OXI
3. (35) Το τοπίο ρυθμίζεται από άλλους νόμους;	NAI Νομοθεσία για ανάκτηση βιοποικιλότητας, φύσης και τοπίων	NAI Νόμοι περιβαλλοντικής νομοθεσίας Νόμος για αγροτικές κατοικημένες περιοχές, τον τουρισμό κλπ	NAI ν. 1469/1950 ν. 996/1971 ν. 2831/2000 ν. 3028/2002 Π.Δ. 49828/2008 ν. 3827/2010	NAI Περιβαλλοντικός Κώδικας Δασικός νόμος Νόμος για την κληρονομιά Νόμος σχεδιασμού και οικοδόμησης	NAI Κώδικας Περιφερειακού Σχεδιασμού, Πολεοδομίας και Κληρονομιάς Βαλλωνίας
4. (36) Υπάρχει νομικός κώδικας που ενοποιεί όλα τα ισχύοντα κείμενα σχετικά με το τοπίο;	OXI	OXI	OXI	OXI	OXI
B. Πολιτικές Τοπίου					
5. (16) Έχει θεσπιστεί πολιτική τοπίου;	NAI	NAI	OXI	OXI	OXI
6. (38) Ενσωμάτωση σε πολιτική τοπίου προστασίας, διαχείρισης και σχεδιασμού σύμφωνα με την ΕΣΤ;	NAI	NAI	NAI	OXI	OXI

⁵ Ο αστερίσκος υπενθυμίζει τους περιορισμούς επιλογής που αναλύθηκαν στο κεφ.3.1 όσο αφορά την εκπροσώπηση των Μορφοτύπων 3 & 4

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
Δ. Ένταξη τοπίου σε άλλες πολιτικές					
Περιλαμβάνονται θέματα τοπίου σε:					
7. (43) Άλλους τομείς πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο;	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
8. (44) Πολιτικές για τη Γεωργία,;	ΝΑΙ Αγρο-οικολογία, αγροδοασική	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
9. (45) Πολιτικές για την Κλιματική Αλλαγή;	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
10. (46) Πολιτικές για τις Κοινότητες;	ΝΑΙ Αποκέντρωση διοικήσεων	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
11. (47) Πολιτικές για την πολιτιστική κληρονομιά;	ΝΑΙ Πάρκα και κήποι προώθησης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς	ΝΑΙ	ΝΑΙ v.3028/2002	ΟΧΙ	ΝΑΙ
12. (48) Πολιτικές για τον πολιτισμό;	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ v.3028/2002	ΟΧΙ	ΟΧΙ
13. (49) Πολιτικές οικολογίας και βιοποικιλότητας;	ΝΑΙ (όπως ερ.3)	ΝΑΙ	ΝΑΙ v.4014/2011	ΝΑΙ	ΝΑΙ
14. (50) Πολιτικές για την οικονομία;	ΝΑΙ ρύθμιση για προβολή διαφημίσεων.	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
15. (51) Πολιτικές για την εκπαίδευση;	ΝΑΙ Συμβούλια Αρχιτεκτονικής, Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος/ Σχολεία τοπίου, δημόσια σχολεία κλπ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
16. (52) Πολιτικές για την ενέργεια;	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ Π.Δ. 49828/2008	ΟΧΙ	ΝΑΙ
17. (53) Πολιτικές για το περιβάλλον;	ΝΑΙ όπως ερ.3 και επιπλέον: - καθορισμός εθνικών κατευθυντήριων γραμμών για τη διατήρηση και την αποκατάσταση των οικολογικών συνεπειών (ΟΝΤΒ) - πρόγραμμα για τη διατήρηση της ποικιλομορφίας και της ποιότητας των τοπίων	ΟΧΙ	ΝΑΙ v.1650/86	ΝΑΙ	ΝΑΙ
18. (54) Πολιτικές εξωτερικών υποθέσεων;	ΝΑΙ Πολιτική κληρονομιάς UNESCO	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
19. (55) Πολιτικές για τη δασοκομία;	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ v.996/1971	ΝΑΙ	ΝΑΙ
20. (56) Πολιτικές υποδομών;	ΝΑΙ Νόμος 1% τοπίο	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
21. (57) Πολιτικές αναψυχής - τουρισμού;	ΝΑΙ πρόγραμμα 'Grand Sites'	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
22. (58) Πολιτικές γεωλογίας και εξόρυξης ορυκτών;	ΝΑΙ νομική υποχρέωση αποκατάστασης τοπίου	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
23. (59) Πολιτικές διαφήμισης;	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
24. (60) Πολιτικές διατήρησης και προστασίας της φύσης;	ΝΑΙ Περιφερειακά φυσικά πάρκα, Εθνικά Πάρκα, Εθνικά καταφύγια φύσης	ΝΑΙ	ΝΑΙ v.1650/1986	ΝΑΙ	ΝΑΙ

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία
25. (61) Πολιτικές δημοσίων έργων;	ΝΑΙ Νόμος 1% τοπίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
26 (62) Πολιτικές αγροτικής ανάπτυξης;	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
27. (63) Πολιτικές χωροταξικού / περιφερειακού σχεδιασμού;	ΝΑΙ Έγγραφο πολεοδομικού σχεδιασμού με την υποχρέωση διενέργειας διάγνωσης τοπίου στο: 1. Τοπικό Αστικό Διακοινοτικό Σχέδιο (PLUι) 2. Σχέδιο σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης (PADD)	ΝΑΙ	ΝΑΙ ΠΧΠ: αναγνώριση & προτάσεις πολιτικής για το τοπίο	ΝΑΙ	ΝΑΙ
28. (64) Πολιτικές για την αειφόρο ανάπτυξη;	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
29. (65) Πολιτικές για τον τουρισμό;	ΝΑΙ Πρόγραμμα Grands Sites	ΝΑΙ	ΝΑΙ Εθνικό σχέδιο για την ανάπτυξη της περιοχής σε θέματα τουρισμού	ΟΧΙ	ΟΧΙ
30. (66) Πολιτικές διαχείρισης των υδάτων;	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
31 (67) Άλλες πολιτικές;	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Γ. Διαδικασίες συμμετοχής κοινού/ τοπικών + περιφερειακών αρχών					
32. (39) Υπάρχουν συγκεκριμένες διαδικασίες για συμμετοχή των περιφερειακών αρχών σε δημόσιες αποφάσεις σχετικά με το τοπίο;	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ

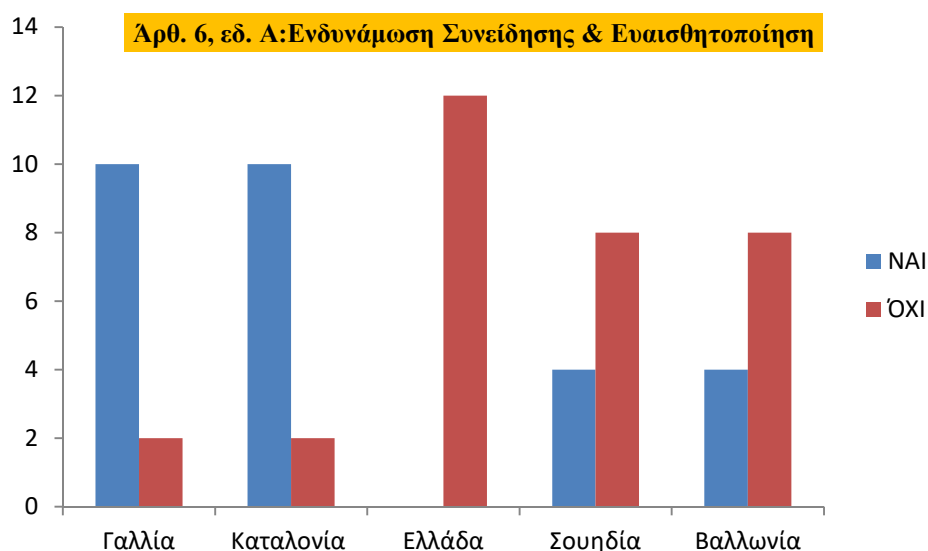
	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
33. (40) Υπάρχουν συγκεκριμένες διαδικασίες για τη συμμετοχή των τοπικών αρχών σε δημόσιες αποφάσεις σχετικά με το τοπίο;	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
34. (41) Υπάρχουν συγκεκριμένες διαδικασίες για τη συμμετοχή του κοινού σε δημόσιες αποφάσεις σχετικά με το τοπίο;	NAI	NAI	NAI	NAI	NAI
35. (42) Υπάρχουν συγκεκριμένες διαδικασίες για τη συμμετοχή άλλων μερών σε δημόσιες αποφάσεις σχετικά με το τοπίο;	NAI	OXI	NAI	OXI	OXI

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Ερωτήσεις 1^{ου} Άξονα: άρθ. 5 ΕΣΤ, Πηγή: COE-ELC, 2020 (1-5)

3.2.2. Εφαρμογή Άρθρου 6: ‘Ειδικά Μέτρα’

A. Ενδυνάμωση συνείδησης & Ευαισθητοποίηση

Προχωρώντας στην εξέταση των ειδικότερων μέτρων για την πολιτική τοπίου, διαφαίνεται και πάλι το κατεξοχήν διακηρυκτικό επίπεδο της πολιτικής τοπίου στην Ελλάδα. Καταγράφεται το απόλυτο αρνητικό ρεκόρ απαντήσεων στις 12 ερωτήσεις σχετικά με τη θεματική ενότητα του Εδάφιου Α του άρθρου 6 της ΕΣΤ (ΣτΕ, 2000), ‘Ενδυνάμωση συνείδησης και ευαισθητοποίηση’, παρά τα καλά αποτελέσματα σε επίπεδο διαδικασιών και συμμετοχικότητας του προηγούμενου άρθρου. Αντίθετα, η Γαλλία και Καταλονία διατηρούν το θετικό ισοζύγιο (10 από 12 ΝΑΙ) ενώ η Σουηδία και η Βαλλωνία καταγράφουν 4 ΝΑΙ (Γράφημα 6).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 2ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 6, εδ. Α)

Τα ειδικά μέτρα στη Γαλλία αφορούν τις ‘*Ημέρες Τοπίου*’ (ερ.36,37 ΠΙΝΑΚΑ 11) που διοργανώνει το γαλλικό Υπουργείο Οικολογικής Μετάβασης (Ministere de la transition ecologique, 2020) από 1 έως 4 φορές ανά έτος. Προορίζονται για ένα ευρύ κοινό αναπτυξιακών φορέων με κύριο στόχο τη συζήτηση για τα εργαλεία και τις μεθόδους των πολιτικών τοπίου και τη διερεύνηση της θέσης του τοπίου σε άλλες δημόσιες πολιτικές. Χαρακτηριστικό είναι ότι στο πλαίσιο αυτών των συναντήσεων, κινητοποιείται πάντα ένας «εξωτερικός» εταίρος, μια άλλη π.χ. γενική διεύθυνση του υπουργείου (ή άλλο υπουργείο, δημόσιο ίδρυμα, κοινότητα, πανεπιστημιακό/ ερευνητικό εργαστήριο, ένωση κ.λπ.) ώστε να γίνει προώθηση των θεμάτων και σε άλλους φορείς.

Στην Καταλονία πάλι κυρίαρχο ρόλο παίζει το ΠΤΚ. Κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων του Διοικητικού και του Γνωμοδοτικού του Συμβούλιο (2 φορές το χρόνο) γίνεται συζήτηση μεταξύ οικονομικών, αναπτυξιακών, περιβαλλοντικών κ.ά. φορέων μαζί με εκπροσώπους πανεπιστημίων και της ΔΔ σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, υπό την προεδρεία του αρμόδιου σχετικά με τις δραστηριότητες του ΠΤΚ. Τμήματος του Υπουργείου. Επιπλέον, στη διοργάνωση της Μπιενάλε τοπίου γίνεται συζήτηση για το τοπίο από πλευράς αρχιτεκτονικής αλλά και άλλων επιστημονικών κλάδων που συνδέονται με τη μελέτη του. Περιλαμβάνει επίσης παρουσιάσεις από τους φιναλίστ που διαγωνίζονται για το Rosa Barba European Landscape Award (COE-ELC, 2020(2) σελ.25).

Πέρα από την θέσπιση βραβείων στην Καταλονία αλλά και στη Γαλλία (ερ.44 ΠΙΝΑΚΑ 11) και άλλα μέτρα ευαισθητοποίησης λαμβάνονται στο σύνολο των υπόλοιπων 4 χωρών/περιφερειών, πλην της Ελλάδας, όπως μέτρα για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την αξία των τοπίων, τον ρόλο τους και τις αλλαγές σε αυτά (ερ.40 ΠΙΝΑΚΑ 11) που απευθύνονται στην κοινωνία των πολιτών, τους ιδιωτικούς οργανισμούς αλλά και τις δημόσιες αρχές (ερ.42 ΠΙΝΑΚΑ 11). Στη Γαλλία και στην Καταλονία υπάρχουν συγκεκριμένες εκδόσεις αφιερωμένες στο τοπίο (ερ.43 ΠΙΝΑΚΑ 11) ενώ σε όλες τις χώρες, πλην της Ελλάδος, υπάρχει διαδικτυακή πρόσβαση του κοινού στις επίσημες πληροφορίες για το τοπίο (ερ.47 ΠΙΝΑΚΑ 11). Το ΠΤΚ δραστηριοποιείται και στα κοινωνικά δίκτυα (ερ.46 ΠΙΝΑΚΑ 11).

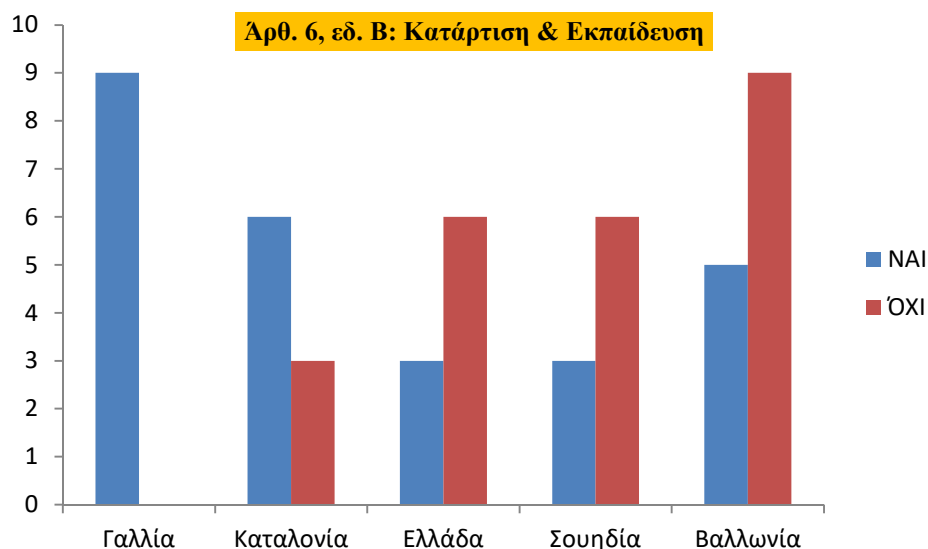
B. Κατάρτιση & Εκπαίδευση

Στην Ενότητα ερωτήσεων σχετικά με τη θεματική ενότητα του άρθρου 6, εδ. Β. της ΕΣΤ σχετικά με την κατάρτιση και την εκπαίδευση, και πάλι εφαρμογή των ειδικών) μέτρων (ΓΡΑΦΗΜΑ 7) διαπιστώνεται σε απόλυτο βαθμό στη Γαλλία (9 από 9 ΝΑΙ) και στην Καταλονία (6 από 9 ΝΑΙ). Έπεται η Βαλлонία (5 στα 9 ΝΑΙ) και η Ελλάδα βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με τη Σουηδία (3 από 9 ΝΑΙ).

Ειδικότερα, η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα που δεν προβλέπεται εξειδικευμένη κατάρτιση στο τοπίο σε δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς (ερ.48 ΠΙΝΑΚΑ 11) και μία από της δύο (μαζί με τη Σουηδία) που επίσης δεν προβλέπονται εξειδικευμένα πολυεπιστημονικά προγράμματα κατάρτισης για την πολιτική τοπίου για επαγγελματίες από τον ιδιωτικό ή τον δημόσιο τομέα (ερ.53 ΠΙΝΑΚΑ 11). Στην Γαλλία οι κρατικοί αξιωματούχοι εκπαιδεύονται από το Εθνικό Κέντρο Εδαφικής Δημόσιας Υπηρεσίας (CNFPT -Centre National de la Fonction Publique Territoriale) ως εδαφικοί πράκτορες και το ευρύ κοινό εκπαιδεύεται στις κοινότητες και τα

σχολεία. Το ΠΤΚ διοργανώνει εργαστήρια και σεμινάρια τόσο για τον Δημόσιο όσο και για τον Ιδιωτικό τομέα.

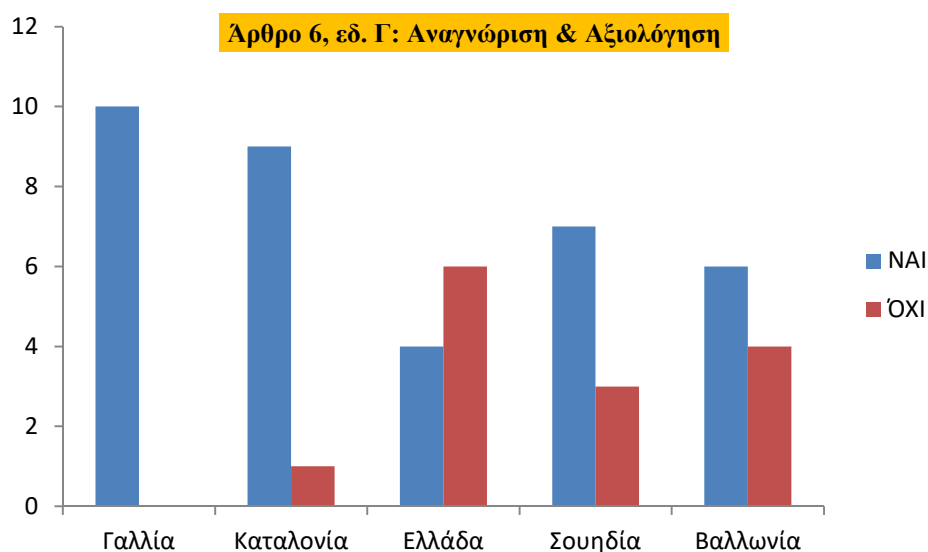
Σε επίπεδο σχολικής και πανεπιστημιακής εκπαίδευσης μόνο στην Ελλάδα και τη Σουηδία δεν έχουν ληφθεί μέτρα από την αρμόδια αρχή για την εκπαίδευση και προώθηση σχολικών και πανεπιστημιακών μαθημάτων σχετικά με τις αξίες των τοπίων (ερ.55 ΠΙΝΑΚΑ 11). Στη Βαλλωνία αυτά τα μέτρα είναι υποχρεωτικά για όλους και τίθενται σε επίπεδο Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας, Τριτοβάθμιας και Δια Βίου Εκπαίδευσης στη Γαλλία και στις περισσότερες περιπτώσεις στη Βαλλωνία (ερ.56 ΠΙΝΑΚΑ 11). Αντίστοιχα, βασικά μαθήματα για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια & Δια Βίου εκπαίδευση προβλέπονται κυρίως στην Καταλονία (ερ.57 ΠΙΝΑΚΑ 11).

ΓΡΑΦΗΜΑ 7. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 2ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 6, εδ. Β)

Γ. Αναγνώριση & Αξιολόγηση

Ένα μεγάλο τμήμα των ειδικών μέτρων της ΕΣΤ αφορά την αναγνώριση και την αξιολόγηση των τοπίων στην επικράτεια κάθε χώρας, την ανάλυση δηλαδή των χαρακτηριστικών και των πιέσεων που ασκούνται πάνω τους (ΣτΕ, 2000 άρθ.6,εδ. Γ). Στην θεματική αυτή ενότητα περιέχονται υποενότητες ερωτήσεων των αναφορών σχετικά με την *‘Ανάλυση Τοπίου’* και τις *‘Αλλαγές Τοπίου’*. Στο σύνολο των 10 κλειστών ερωτήσεων (ΓΡΑΦΗΜΑ 8) η Γαλλία σημειώνει πάλι το απόλυτο των θετικών απαντήσεων. Ακολουθεί η Καταλονία. Στη Σουηδία σημειώνεται μεγάλη έμφαση στην καταγραφή των αλλαγών τοπίου. Έπονται η Βαλλωνία και τέλος η Ελλάδα.

ΓΡΑΦΗΜΑ 8. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 2^ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 6, εδ. Γ)

Νομικά κατοχυρωμένη είναι η αναγνώριση του τοπίου (ερ.58 ΠΙΝΑΚΑ 11) μόνο για τις χώρες που έχουν βασικό νόμο για το τοπίο (ερ.2 ΠΙΝΑΚΑΣ 5) δηλαδή σε Γαλλία, Καταλονία, Ελλάδα. Στη Σουηδία, ελλείπει βασικού νόμου τοπίου ο περιβαλλοντικός κώδικας προϋποθέτει η εκμετάλλευση του τοπίου να βασίζεται σε περιβαλλοντική εκτίμηση επιπτώσεων. Επομένως η αναγνώριση του τοπίου τίθεται έμμεσα με βασικό άξονα το περιβάλλον και όχι το τοπίο. Ο έμμεσος τρόπος αναγνώρισης συνάδει και με την εθνικού επιπέδου κλίμακα προσδιορισμού του (ερ.59 ΠΙΝΑΚΑ 11) σε αντίθεση με το σύνολο των χωρών όπου ο προσδιορισμός γίνεται σε περιφερειακό επίπεδο για όλες τις κατηγορίες τοπίου (ΠΙΝΑΚΑΣ 10) και μόνο στη Γαλλία λόγω της μεγαλύτερης συστηματοποίησης των θεσμοθετημένων εργαλείων (Ατλας Τοπίων) εκτείνεται και σε τοπικό επίπεδο. Στην Καταλονία και τη Βαλλωνία το τοπικό επίπεδο εκφράζεται μέσα από μη επίσημες μόνο διαδικασίες (ερ.60 ΠΙΝΑΚΑ 11).

Ποια είναι τα περιεχόμενα κάθε συστήματος που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό του τοπίου (είτε απαιτείται από το νόμο / κανονισμό είτε όχι);	
Γαλλία	Σύστημα: Άτλας Τοπίων Κλίμακα: τοπικό επίπεδο, περιφερειακό επίπεδο Γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής: όλη η επικράτεια Τεκμηρίωση: Χάρτες, GIS, Φωτογραφίες, 3D, Άλλο
Καταλονία	Σύστημα: Οριζόντιος Χάρτης της Καταλονίας, αρμοδιότητα ΠΤΚ

	Κλίμακα: Περιφερειακό επίπεδο
Ελλάδα	Κλίμακα: Περιφερειακό επίπεδο Γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής: όλη η επικράτεια Τεκμηρίωση: Χάρτες
Σουηδία	Σύστημα: Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Αρμοδιότητα: Σουηδική Υπηρεσία (Υπουργείο) Προστασίας του Περιβάλλοντος Κλίμακα: Εθνικό επίπεδο Γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής: όλη η επικράτεια Τεκμηρίωση: Χάρτες, GIS, Φωτογραφίες
Βαλλωνία	Κλίμακα: Περιφερειακό επίπεδο Γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής: όλη η επικράτεια Τεκμηρίωση: Χάρτες, GIS, Φωτογραφίες

ΠΙΝΑΚΑΣ 10. Συστήματα προσδιορισμού τοπίου ανά χώρα. (ερ. 105 COE-ELC, 2020(1-5))

Ποιοτικές διαφοροποιήσεις ωστόσο εντοπίζονται στη μεθοδολογία των συστημάτων παρόλη την κοινή περιφερειακή τους εμβέλεια. Χαρακτηριστική είναι η διαφοροποίηση ανάμεσα στην ελληνική μεθοδολογία των ΠΧΠ και των ΚΤ του ΠΤΚ. Στην πρώτη περίπτωση η μεθοδολογία αφορά μια συστηματοποίηση μελέτης και ελάχιστων προδιαγραφών των Σταδίων της⁶ Περιγράφονται επίσης, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που χρίζουν διατήρησης, ιδιαίτερης διαχείρισης, προστασίας και ανάδειξης. Διαδρομές φυσικού, πολιτισμικού ενδιαφέροντος προτεινόμενες για προστασία και ανάδειξη σε συνάρτηση με τη συγκεκριμένη ζώνη. Καταγράφονται οι πιέσεις και δίνονται κατευθύνσεις για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού για την ελαχιστοποίησή τους και συνολικά τις δυνατότητες ανάπτυξης χωρίς την αλλοίωση του τοπίου (ΥΠΕΝ, 2011). Στο πλαίσιο του Σταδίου 2⁷ γίνονται επιπλέον προτάσεις για τα ιδιαίτερος υποβαθμισμένα τοπία που ορίζονται «(..) με κριτήριο τις σοβαρές επιπτώσεις στην λειτουργία (*ecosystem and landscape processes*) ή στις παραγωγικές – οικονομικές προοπτικές μιας περιοχής (πχ μείωση του τουριστικού ενδιαφέροντος)» (ΥΠΕΝ, 2011 σελ.391).

⁶ Στάδιο 1: 'Αξιολόγηση της Υπάρχουσας Κατάστασης' και Στάδιο 2 'Αξιολόγηση και Οριοθέτηση Τοπίων Ιδιαίτερης Αξίας' όπου βάσει των στοιχείων του Σταδίου 1 και επιτόπιας έρευνας καθορίζονται οι Ζώνες Τοπίου Διεθνούς Αξίας, Εθνικής Αξίας και Περιφερειακής Αξίας.

⁷ Στάδιο 2α: 'Αξιολόγηση και ενδεικτική οριοθέτηση ιδιαίτερος υποβαθμισμένων τοπίων'

Η διαβούλευση στην ελληνική μεθοδολογία έπεται του Σταδίου 1 και, σε δεύτερο επίπεδο, έπεται του Σταδίου 2 στο πλαίσιο της συζήτησης και έγκρισης από το Περιφερειακό Συμβούλιο. Παρατηρείται συγκριτικά με την μεθοδολογία των ΚΤ του ΠΤΚ ότι η ελληνική μεθοδολογία μπορεί να ενσωματώνει τα βασικά σημεία που τίγονται στην ΕΣΤ για την αναγνώριση και διαχείριση των τοπίων, να περιλαμβάνει και τη λογική της διακυβέρνησης ωστόσο δεν είναι συνεκτική σε σχέση με το τοπίο γιατί αποτελεί στην ουσία μια από τις πολλές παραμέτρους του χωρικού σχεδιασμού με αποτέλεσμα να παραμετροποιείται κυρίως αποκλειστικά σε διαστάσεις περιβαλλοντικές ή πολιτισμικές σύμφωνα με μια παραδοσιακή χωροταξική θεώρηση. Αντίθετα, ανεξάρτητα θεσμικά εργαλεία για το τοπίο, όπως οι ΚΤ και εποπτικοί φορείς, όπως το ΠΤΚ, συμβάλλουν στην συμπερίληψη στην πολιτική τοπίου πολλαπλών διαστάσεων και τομέων πολιτικής. Το τοπίο με αυτόν τον τρόπο αποτελεί ρυθμιστικό παράγοντα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της ελληνικής αναποτελεσματικής θεώρησης του τοπίου στην αναθεώρηση των ΠΧΠ ο προσδιορισμός των χωρικών ενότητων λαμβάνοντας υπόψη συμπληρωματικά και μόνο τις ζώνες τοπίου, που κατ' αρχήν εντοπίστηκαν στην Α' φάση της μελέτης (ΠΔΕ, 2016(1) σελ.39) καθότι για την εδαφική οριοθέτηση δόθηκε μεγαλύτερη βαρύτητα στα κριτήρια της αυτοδιοικητικής δομής. Έτσι, προκύπτουν μεγάλες χωρικές ενότητες με διαφοροποιημένα ποιοτικά στοιχεία και επόμενο είναι τόσο η καταγραφή όσο και η προτάσεις να έχουν σημειακό χαρακτήρα και μονοδιάστατη κατεύθυνση (πχ έργα περιβαλλοντικά) παρά το ότι η συστηματοποίηση λαμβάνει υπόψη τόσο την υλική όσο και την άυλη διάσταση του τοπίου όπως οι ασχολίες, οι συλλογικότητες, η ιστορία (ΠΔΕ, 2016(2) σελ.4). Αντίθετα συνεκτική ως προς το τοπίο είναι η λογική στη Μελέτη της Περιφέρειας Κρήτης της πρότασης ολοκληρωμένων προγραμματικών παρεμβάσεων σε σημεία όπως το ευρωπαϊκό Περιπατητικό μονοπάτι Ε4 και οι ζώνες ορεινών/ημιορεινών όγκων και ήπιας μορφής δραστηριοτήτων. (ΥΠΕΝ, 2017 άρθ.11). Το έλλειμμα σε σύγκριση με τους ΚΤ του ΠΤΚ συνοψίζεται στο ότι η πολιτική τοπίου δεν ρυθμίζεται από έναν φορέα όπως το ΠΤΚ και ότι τα εργαλεία του τοπίου υπάγονται στην περιφερειακή πολιτική χωρίς στην ουσία να αντλείται η προστιθέμενη αξία του τοπίου αφού επιμερίζεται σε αποσπασματικά του στοιχεία.

Έτσι τεκμηριώνεται και η ανεπάρκεια ποιοτικών στοιχείων που αποτυπώνονται από τις ερωτήσεις των αναφορών ακόμα και σε σχέση με τη Σουηδία ή τη Βαλλωνία που επίσημα

δεν έχουν πολιτική τοπίου (ερ.5 ΠΙΝΑΚΑΣ 5). Παρόλο που στις μελέτες της αναθεώρησης των ΠΧΠ καταγράφονται τα τοπία που δέχονται πιέσεις δεν υπάρχει σύστημα ανάλυσης των χαρακτηριστικών του τοπίου και των δυνάμεων που τα μεταμορφώνουν (ερ.63 ΠΙΝΑΚΑΣ 11). Ανάλογα συστήματα υπάρχουν τόσο στους ΚΤΚ, ή πολύ πιο χαρακτηριστικά στη Σουηδία, είτε μέσα από το σύστημα παρακολούθησης της περιβαλλοντικής κατάστασης, που υπό την αρμοδιότητα της Σουηδικής Υπηρεσίας Προστασίας του Περιβάλλοντος (EPA) καταγράφει μετρήσεις υψηλού επιπέδου σε παγκόσμιο επίπεδο (ερ.63 ΠΙΝΑΚΑΣ 11) και εξάγει δωρεάν δεδομένα (ερ. 64 ΠΙΝΑΚΑΣ 11), είτε μέσω της παρακολούθησης (ερ.65 ΠΙΝΑΚΑΣ 11) από την Εθνική Απογραφή Τοπίων (NILS).

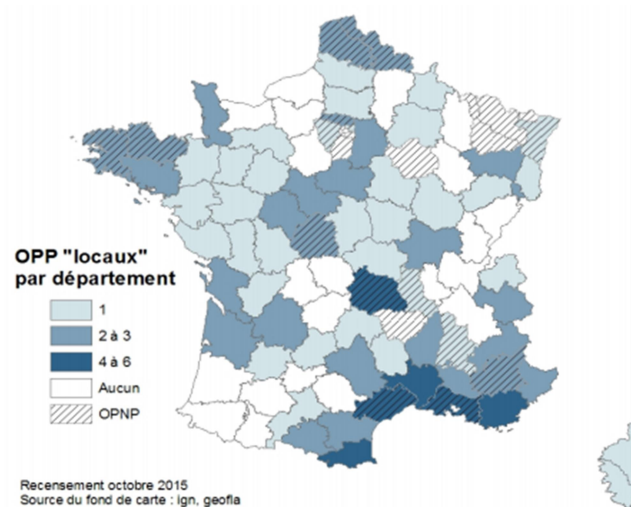
Η Γαλλία ήδη από τη δεκαετία του '90 είχε προσαρμοσμένα στο τοπίο εργαλεία παρακολούθησης των αλλαγών του τοπίου (ερ.65 ΠΙΝΑΚΑΣ 11) όπως το Εθνικό Παρατηρητήριο Φωτογραφίας Τοπίου (OPNP) βασισμένο στην αρχή τακτικών επαναφωτογραφιών (Συλλογική Έκδοση Υπ. Γαλλικής Δημοκρατίας, 2015) του ίδιου συνόλου απόψεων με στόχο την ανάλυση των παραγόντων του μετασχηματισμού του χώρου ώστε να προσανατολιστεί ευνοϊκά η εξέλιξη του τοπίου. (COE-ELC, 2020(1) σελ. 34). Κατά τη δεκαετία του 2000 συστήθηκαν πέραν του Εθνικού και τοπικά φωτογραφικά παρατηρητήρια τοπίου (EIKONA 1-3) από τις τοπικές αρχές τα λεγόμενα OPP (Ministère de de la Transition Ecologique, 2015 & Réseau de Grand Sites de France, 2016).

ΕΙΚΟΝΑ 1. Φωτογραφική αποτύπωση ναυτικής βάσης & χώρου στάθμευσης Fort-Mahon, 2001, 2005, 2008, 2015 (Ministère de la Transition Ecologique, 2019 σελ.32)

ΕΙΚΟΝΑ 2. Φωτογραφική αποτύπωση εισόδου πόλης Mers-les-Bains, 2001, 2005, 2008 (Ministère de la Transition Ecologique, 2019 σελ.32)

ΕΙΚΟΝΑ 3. Τοπικά OPP ανά διοικητική μονάδα (Πηγή:Ministère de la Transition Ecologique, 2015 σελ. 7)

Σημαντικό κεφάλαιο για την παρακολούθηση των αλλαγών του τοπίου είναι η αξιολόγηση μέσω δεικτών τοπίου. Η μεγάλη δυσκολία ωστόσο έγκειται στην καθιέρωση μια κοινά αποδεκτής μεθοδολογίας καθώς οι δείκτες αποτυπώνουν ποσοτικές αλλά και ποιοτικές διαστάσεις – παράγοντες που επιδρούν στο τοπίο (κοινωνικές, πολιτιστικές, αντιληπτικές διαστάσεις) που σχετίζονται με πολλά διοικητικά επίπεδα. Στην Καταλονία οι δείκτες τοπίου συνδέονται με την αξιολόγηση της εφαρμογής των πολιτικών της Κυβέρνησης, την

αναθεώρηση και ενημέρωση των ΚΤ μέσω αναφορών και την αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων στόχων ποιότητας τοπίου.

Οι δείκτες τοπίου αποτελούν μια πτυχή της θεματολογίας του τοπίου με μεγάλο και ερευνητικό ενδιαφέρον (Γουργιώτης et al, 2013) , συχνά διατομεακό, όπως για παράδειγμα η αξιολόγηση των *οπτικών πόρων* στα τεχνικά έργα σχετικά με την αποτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Μανούρης, 2013). Το ΠΤΚ στοχεύοντας στην αναζήτηση ενός κοινού πίνακα παρακολούθησης με κεντρικό άξονα το τοπίο, συμβάλει και σε αυτό το επίπεδο συστηματοποιώντας δέκα δείκτες ως άξονες συζήτησης για νέες μεθοδολογίες και προσεγγίσεις. Με αυτόν τον τρόπο το πρόβλημα γίνεται πεδίο επικοινωνίας με συμβολή στις δημόσιες πολιτικές για την προστασία, διαχείριση και προγραμματισμό του τοπίου (COE-ELC, 2020 (3) σελ.75).

Οι άξονες περιστρέφονται γύρω από βασικές έννοιες όπως:

1. Μετασχηματισμός
2. Ποικιλομορφία
3. Κατακερματισμός
4. Οικονομική αξία
5. Γνώση - αναγνώριση
6. Ικανοποίηση- δυσαρέσκεια πληθυσμού
7. Κοινωνικότητα (κοινωνικές σχέσεις)
8. Επικοινωνία
9. Διατήρηση- προστασία
10. Νομοθεσία – αξιοποίηση εργαλείων

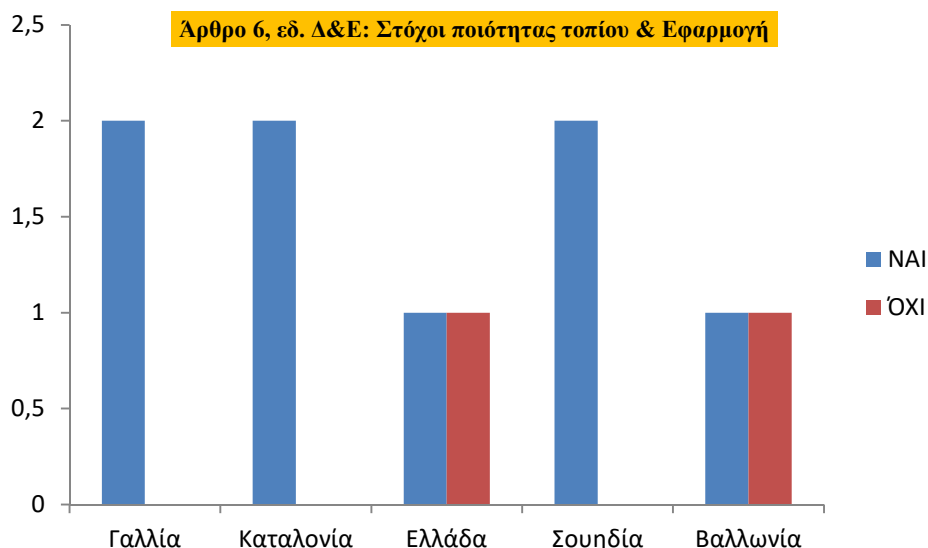
Λ. Στόχοι Ποιότητας & Ε. Εφαρμογή

Σχετικά με τους στόχους ποιότητας και την εφαρμογή (ΓΡΑΦΗΜΑ 9) σε συνέχεια της εξέτασης των εργαλείων ανάλυσης τοπίου, αυτό που αναδεικνύεται και μέσα από την εξέταση περιπτώσεων αναθεώρησης του ΠΧΠ (ΠΑΕ, 2016 (1-2)& ΥΠΕΝ, 2017) είναι ότι για την πολιτική του τοπίου δεν αρκεί η χρήση μιας μεθοδολογίας σε ένα επίπεδο μόνο πολιτικής (περιφερειακό). Η Καταλονία συστηματοποιεί μηχανισμούς οριζόντια για το τοπίο μέσω του ΠΤΚ σε δύο επίπεδα: περιφερειακό (ΚΤ) και τοπικό (ΧΤ). Η Γαλλία από την άλλη για να διασφαλίσει ότι τα τοπία λαμβάνονται ουσιωδώς υπόψη στον ορισμό των εδαφικών έργων

έχει δημιουργήσει ένα σύστημα με βάση τη χρήση τριών συμπληρωματικών εργαλείων που αποτελούν και τα βασικά έγγραφα για τη διαμόρφωση στόχων ποιότητας τοπίου (εφ. 68 ΠΙΝΑΚΑΣ 11).

1. Το σχέδιο τοπίου (Plan de paysage)
2. Το σχέδιο εδαφικής συνοχής (Schéma de Cohérence Territoriale- Scot)
3. Ο χάρτης περιφερειακών φυσικών πάρκων (Parc Naturel Régional- PNR)

Το σχέδιο τοπίου εν προκειμένω προχωρά πέρα από τα εργαλεία μακροπρόθεσμου σχεδιασμού της περιοχής (Scot, PNR), καθορίζοντας ρητά το πρόγραμμα δράσεων που θα εφαρμοστούν για την επίτευξη των δηλωμένων σε αυτά στρατηγικών στόχων ή καθιστά δυνατή τη ρύθμιση σε περιοχές χωρίς SCoT ή εκτός PNR (COE-ELC, 2020(1), σελ.35-36).

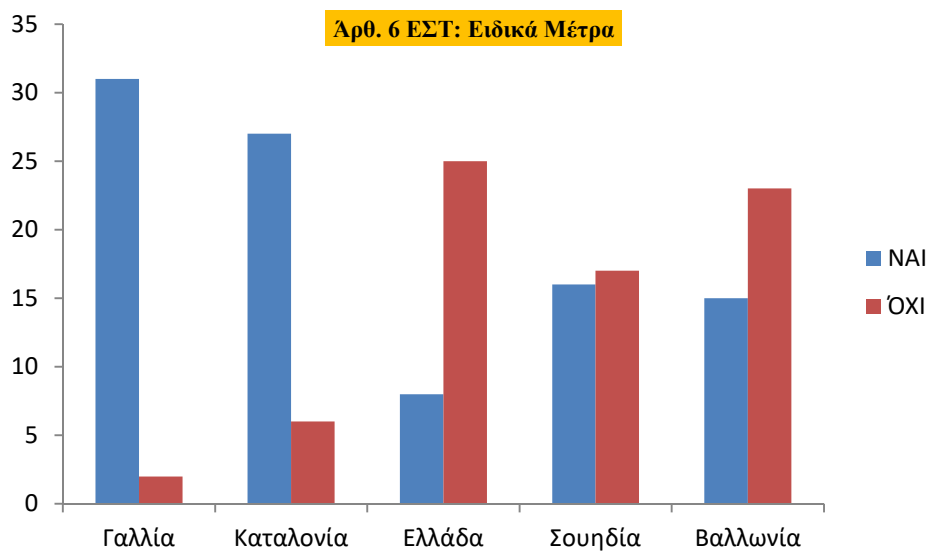

ΓΡΑΦΗΜΑ 9. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 2^ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 6, εδ. Δ & Ε)

Συμπεράσματα

Μετά την εξέταση των ειδικών μέτρων για την πολιτική τοπίου (ΓΡΑΦΗΜΑ 9) συνολικά και πάλι η Γαλλία και η Καταλονία δείχνουν να έχουν εξειδικεύσει την πολιτική τους. Η Ελλάδα υπολείπεται όλων των παραμέτρων πλην του καθορισμού στόχων ποιότητας τοπίου που ωστόσο βασίζεται στην ενσωμάτωση μεθοδολογίας χωρίς την ταυτόχρονη δημιουργία κατάλληλων εργαλείων και εποπτικού φορέα. Η Σουηδία και η Βαλλωνία ενώ υπολείπονται των πτυχών που αφορούν την κανονιστική και μεθοδολογική ενσωμάτωση, καθώς και την ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση, έχουν καλύτερα συστήματα αναγνώρισης και αξιολόγησης

τοπίου που επαφίεται στην διατομεακότητα με άλλες πολιτικές (π.χ. περιβαλλοντικές). Με αυτόν τον τρόπο κερδίζουν έδαφος και στην πολιτική τοπίου καθότι το αρνητικό ισοζύγιο που σημειώνουν στο σύνολο των ερωτήσεων για τα μέτρα είναι μικρότερο από αυτό της Ελλάδας.

ΓΡΑΦΗΜΑ 10. Κατανομή απαντήσεων κλειστών ερωτήσεων 2ου Άξονα (Αρθ. 6: Ειδικά Μέτρα)

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος	3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία* ⁸	Βαλλωνία*
Άρθρο 6					
A. Ενδυνάμωση Συνείδησης & Ευαισθητοποίηση					
36. (27) ⁹ Το αρμόδιο υπουργείο για την πολιτική τοπίου οργανώνει επίσημα συνέδρια για το τοπίο;	NAI "Journées des paysages"	NAI - Διοικητικό Συμβούλιο ΠΤΚ (2 φορές το χρόνο) - Γνωμοδοτικό Συμβούλιο ΠΤΚ (2 φορές το χρόνο) - Μπιενάλε τοπίου	OXI	OXI	OXI
37. (28) Το αρμόδιο υπουργείο για την πολιτική τοπίου οργανώνει συναντήσεις για το τοπίο;	NAI ‘Journées des paysages’	NAI Σεμινάρια και εργαστήρια ΠΤΚ	OXI	OXI	NAI
38. (29) Το αρμόδιο υπουργείο για την πολιτική του τοπίου προετοιμάζει ερωτηματολόγια για το τοπίο;	NAI	OXI	OXI	OXI	OXI
39. (30) Το Υπουργείο αρμόδιο για την πολιτική τοπίου οργανώνει άλλες δραστηριότητες σχετικά με το τοπίο;	OXI	NAI - ΧΤ/Επιτροπή παρακολούθησης - ΚΤ/ Επιτροπή Παρακολούθησης -SCOT κλπ	OXI	OXI	OXI

⁸ Ο αστερίσκος υπενθυμίζει τους περιορισμούς επιλογής που αναλύθηκαν στο κεφ.3.1 όσο αφορά την εκπροσώπηση των Μορφοτύπων 3 & 4

⁹ Η αρίθμηση στην παρένθεση αντιστοιχεί στην αρίθμηση των αναφορών.

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
40. (68) Έχουν ληφθεί μέτρα για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την αξία των τοπίων, τον ρόλο τους και τις αλλαγές σε αυτά;	<p>ΝΑΙ</p> <p>Πρωτοβουλίες: Σεμινάρια, εθνικές και τοπικές ημέρες, διάδοση τοπικών ατλάντων.</p> <p>Ομάδα-στόχος: Κοινωνία των πολιτών, Ιδιωτικοί οργανισμοί, Δημόσιες αρχές</p>	<p>ΝΑΙ</p> <p>-Ιστοσελίδα του ΠΤΚ</p> <p>-Εκπαιδευτικά προγράμματα</p> <p>-Σεμινάρια/ Δημοσιεύσεις ΠΤΚ</p> <p>- Δημοσιεύσεις από το Υπουργείο Επικράτειας και Αειφορίας κλπ</p>	<p>ΟΧΙ</p>	<p>ΝΑΙ</p> <p>Οι εθνικές αρχές: Οργανισμός προστασίας του περιβάλλοντος/ Συμβούλιο εθνικής κληρονομιάς/ Οργανισμός γεωργίας, δασικός οργανισμός/ Η Σουηδική Υπηρεσία Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης/ Σουηδική Διοίκηση Μεταφορών έχουν πληροφορίες για την ΕΣΤ στις αρχικές τους σελίδες.</p> <p>Ομάδα-στόχος: Κοινωνία των πολιτών, Ιδιωτικοί οργανισμοί, Δημόσιες αρχές</p>	<p>ΝΑΙ</p> <p>Ομάδα-στόχος: Κοινωνία των πολιτών</p> <p>Ιδιωτικοί οργανισμοί</p> <p>Δημόσιες αρχές</p>
41. (69) Έχουν μεταφραστεί βασικά έγγραφα της Σύμβασης στις γλώσσες σας;	<p>ΝΑΙ</p>	<p>ΝΑΙ</p>	<p>ΟΧΙ</p>	<p>ΟΧΙ</p>	<p>ΟΧΙ</p>
42. (70) Υπάρχουν σημαντικές τακτικές εκδηλώσεις τοπίου;	<p>ΝΑΙ</p> <p>(Grand Prix National du Paysage & το ετήσιο σεμινάριο Club Plans Paysage υπό την αρμοδιότητα του Υπ. Περιβάλλοντος. Ομάδα στόχος: Επαγγελματίες και Διοίκηση)</p>	<p>ΝΑΙ</p>	<p>ΟΧΙ</p>	<p>ΝΑΙ</p> <p>Φόρουμ για το Τοπίο: ετήσιο Συνέδριο για θέματα τοπίου σε σχέση με την ΕΣΤ</p>	<p>ΝΑΙ</p> <p>Ομάδα-στόχος: Δημόσιος Τομέας, Εκπαίδευση</p>

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^ο Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
43. (71) Υπάρχουν συγκεκριμένες εκδόσεις αφιερωμένες στο τοπίο;	ΝΑΙ (Ειδικός Τύπος, Περιοδικά σχολών τοπίου, Επιστημονικά περιοδικά, Έργα που δημοσιεύονται στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων)	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
44. (72) Έχουν δημιουργηθεί ένα ή περισσότερα βραβεία τοπίου σε διεθνές / εθνικό / περιφερειακό / τοπικό επίπεδο, εκτός από το βραβείο που προβλέπεται από την ΕΣΤ;	ΝΑΙ (Μεγάλο Εθνικό Βραβείο Τοπίου & Βραβεία των Σχεδίων Τοπίου)	ΝΑΙ (Ευρωπαϊκό βραβείο τοπίου, Βραβείο Τοπίου Μεσογείου)	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
45. (73) Υπάρχουν φόρουμ για συζήτηση σχετικά με το τοπίο;	ΝΑΙ (Πλατφόρμα ανταλλαγής Alfresco)	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
46. (74) Υπάρχουν κοινωνικά δίκτυα που συζητούν συγκεκριμένα θέματα τοπίου;	ΟΧΙ	ΝΑΙ -Facebook/ Twitter/ Instagram ΠΤΚ -Hashtag "Landscape" στο Twitter	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
47. (75) Είναι οι επίσημες πληροφορίες τοπίου προσβάσιμες στο κοινό σε ιστότοπους;	ΝΑΙ Ιστοσελίδα Υπουργείου/ Βιβλιοθήκη φωτογραφιών Εθνικού Παρατηρητηρίου Φωτογραφίας Τοπίου & Παρατηρητήρια φωτογραφικού τοπίου	ΝΑΙ - ΠΤΚ - Κυβέρνηση της Καταλονίας	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
Β. Κατάρτιση & Εκπαίδευση					
. 48. (76) Έχουν ληφθεί μέτρα για την προώθηση εξειδικευμένης κατάρτισης στο τοπίο σε δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς;	ΝΑΙ Μέτρα για χωρικούς σχεδιαστές: Δίκτυο δημόσιων σχολείων σε όλα τα επίπεδα, κατάρτιση κρατικών υπαλλήλων.	ΝΑΙ -Ενίσχυση από την Κυβέρνηση της Καταλονίας Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων - Εκπαίδευση για Τοπική διοίκηση: «Τοπίο. Χωροταξικός σχεδιασμός και διαχείριση σε τοπική κλίμακα»	ΟΧΙ	ΝΑΙ -Μέτρα για χωροτάκτες: Μέσα στην αρχιτεκτονική υπάρχουν τέσσερα διαφορετικά πεδία: αρχιτέκτονας κτιρίων, αρχιτέκτονας σχεδιασμού, αρχιτέκτονας τοπίου και διακοσμητής εσωτερικών χώρων. - Αρχιτεκτονική Τοπίου στο Σουηδικό Πανεπιστήμιο Γεωπονικών Επιστημών - Μέτρα για ΔΔ	ΝΑΙ
49. (77) Έχουν δημιουργηθεί χρηματοοικονομικές ή άλλες υπηρεσίες υποστήριξης;	ΝΑΙ Επιχορηγήσεις σχολών τοπίου	ΝΑΙ Η κυβέρνηση της Καταλονίας έχει χρηματοδοτήσει την κατάρτιση ειδικών τοπίου.	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
50. (78) Υπάρχουν ειδικά προγράμματα πτυχίου Bachelor / Master στο τοπίο;	ΝΑΙ Μεταπτυχιακά προγράμματα που ειδικεύονται στο τοπίο,	ΝΑΙ	ΝΑΙ Αρχιτεκτονική Τοπίου	ΝΑΙ	ΝΑΙ
51. (79) Αναγνωρίζονται τα διπλώματα τοπίου;	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
52. (80) Διατίθενται διδακτορικές υποτροφίες για εργασίες που εστιάζουν στο τοπίο;	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
Πολυεπιστημονικά προγράμματα κατάρτισης στο τοπίο					
53. (82) Υπάρχουν εξειδικευμένα πολυεπιστημονικά προγράμματα κατάρτισης για την πολιτική τοπίου για επαγγελματίες από τον ιδιωτικό ή τον δημόσιο τομέα;	ΝΑΙ Εκπαίδευση κρατικών αξιωματούχων από το Εθνικό Κέντρο Εδαφικής Δημόσιας Υπηρεσίας (CNFPT) ως εδαφικοί πράκτορες και εκπαίδευση CAUEs (κοινότητες, σχολεία, ευρύ κοινό).	ΝΑΙ Εργαστήρια και σεμινάρια από το ΠΤΚ (Δημόσιος Τομέας & άλλοι)	ΟΧΙ	ΝΑΙ Διαφορετικά μαθήματα με θέμα το Τοπίο (επίπεδο Πανεπιστημίου ή Λυκείου)	ΟΧΙ
54. (83) Περιγράψτε βασικά πολυεπιστημονικά προγράμματα κατάρτισης.	Πρόγραμμα Centre de Valorisation des Ressources Humaines (CVRH)	Διεθνές εργαστήριο. Τοπίο και κλιματική αλλαγή	-	-	-
Σχολική και Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση					
55. (85) Έχουν ληφθεί μέτρα από την αρμόδια αρχή για την εκπαίδευση και προώθηση σχολικών και πανεπιστημιακών μαθημάτων που ασχολούνται με τις αξίες των τοπίων και τα ζητήματα που τίθενται από την προστασία, τη διαχείριση τους και τον προγραμματισμό τους;	ΝΑΙ	ΝΑΙ Ένταξη τοπίου στο πρόγραμμα σπουδών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ (Υποχρεωτικά)
56. (86-91) Μέτρα για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια, Δια Βίου Εκπαίδευση;	ΝΑΙ	Κυρίως ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ & ΟΧΙ
57. (94-99) Βασικά μαθήματα Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια, Δια Βίου Εκπαίδευση;	ΟΧΙ	Κυρίως ΝΑΙ	Κυρίως ΟΧΙ (επίπεδο msc, Phd)	ΟΧΙ	ΟΧΙ

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
Γ. Αναγνώριση & Αξιολόγηση					
58. (102) Η αναγνώριση του τοπίου απαιτείται από το νόμο / κανονισμό;	ΝΑΙ Κανονιστικό πλαίσιο για την αναφορά στους Στόχους Ποιότητας Τοπίου	ΝΑΙ Νόμος αρ. 8/2005 (προστασία του τοπίου, διαχείριση και σχεδιασμό)	ΝΑΙ ν.3827/2010 κύρωση της ΕΣΤ	ΝΑΙ Ο περιβαλλοντικός κώδικας: Ο νόμος απαιτεί η εκμετάλλευση του τοπίου να βασίζεται σε εκτίμηση επιπτώσεων στο περιβάλλον. Το ζήτημα είναι κυρίως το περιβάλλον και όχι το τοπίο.	ΟΧΙ
59. (103) Υπάρχει επίσημη διαδικασία για τον προσδιορισμό τοπίων στην επικράτειά σας;	ΝΑΙ Τοπικό & Περιφερειακό Επίπεδο	ΝΑΙ Περιφερειακό Επίπεδο	ΝΑΙ Περιφερειακό Επίπεδο	ΝΑΙ Εθνικό Επίπεδο	ΝΑΙ Περιφερειακό Επίπεδο
60. (104) Υπάρχει άλλη μη επίσημη διαδικασία για την αναγνώριση των τοπίων στην επικράτειά σας;	ΝΑΙ Τοπικό, Περιφερειακό επίπεδο	ΝΑΙ Τοπικό επίπεδο	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ Τοπικό επίπεδο
61. (106) Υπάρχει συγκεκριμένη μεθοδολογία και μηχανισμός για τον προσδιορισμό των τοπίων;	ΝΑΙ Διαθέσιμη στο: https://www.ecologie.gouv.fr/politique-des-paysages	ΝΑΙ Μεθοδολογία των ΚΤ	ΝΑΙ Μεθοδολογική προσέγγιση στο τοπίο μέσω των ΠΧΠ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
62. (107) Τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας διατίθενται ευρέως στο κοινό;	ΝΑΙ https://www.ecologie.gouv.fr/politique-des-paysages	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ Πρόσβαση μέσω διοικητικών συμβουλίων κομητειών, Υπηρεσιών (Υπουργείων) υπό την κυβέρνηση	ΝΑΙ

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
Ανάλυση Τοπίου					
63. (108) Αναλύονται συστηματικά τα χαρακτηριστικά του τοπίου και οι δυνάμεις και οι πιέσεις που μεταμορφώνουν τοπία;	ΝΑΙ Μέθοδος για τον προσδιορισμό και τον χαρακτηρισμό των τοπίων Χρηματοδότηση και αρμοδιότητα: Κράτος και Τοπικές αρχές	ΝΑΙ (ΚΤ)	ΟΧΙ	ΝΑΙ Η περιβαλλοντική παρακολούθηση ακολουθεί την κατάσταση του περιβάλλοντος Η κατάσταση και οι αλλαγές στο περιβάλλον συντονίζονται από την Σουηδική Υπηρεσία Προστασίας του Περιβάλλοντος	ΝΑΙ
64. (109) Τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας είναι ευρέως διαθέσιμα στο κοινό;	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ Δωρεάν δεδομένα Σουηδικής Υπηρεσίας Προστασίας του Περιβάλλοντος	ΝΑΙ
Αλλαγές Τοπίου					
65. (110) Έχει δημιουργηθεί ένα πρόγραμμα για την παρακολούθηση των αλλαγών στο τοπίο;	ΝΑΙ - Πρόγραμμα 'Άτλας Τοπίου', - Φωτογραφικά Παρατηρητήρια Τοπίου	ΝΑΙ Δείκτες Τοπίου της Καταλονίας	ΟΧΙ	ΝΑΙ Εθνική απογραφή τοπίων στη Σουηδία, (NILS)	ΟΧΙ
66. (111) Έχει καθιερωθεί μεθοδολογία και μηχανισμός για τον εντοπισμό των δυνάμεων και των πιέσεων που ενεργούν τοπία;	ΝΑΙ Άτλας Τοπίου	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλωνία*
67. (112) Είναι ευρέως διαθέσιμα στο κοινό τα αποτελέσματα αυτής της μεθοδολογίας και μηχανισμού;	NAI	NAI Ιστότοπος ΠΙΤΚ	OXI	NAI Σουηδικό Πανεπιστήμιο Γεωπονικών Επιστημών, SLU	OXI
Δ. Στόχοι ποιότητας τοπίου & Ε. Εφαρμογή					
68. (115) Χρησιμοποιούνται συγκεκριμένες μεθοδολογίες και μηχανισμοί για τον καθορισμό της ποιότητας του τοπίου στόχοι?	NAI	NAI (KT & XT)	NAI Μεθοδολογική προσέγγιση του τοπίου μέσω των περιφερειακών σχεδίων	NAI Εθνική απογραφή τοπίων (NILS): ερμηνεία εναέριας εικόνας	NAI
69. (117) Έχουν εισαχθεί μέσα που στοχεύουν στην προστασία, διαχείριση και / ή σχεδιασμό του τοπίου;	NAI	NAI - KT & XT - Οδηγίες στα γενικά σχέδια γης - Μελέτη επιπτώσεων και ολοκλήρωσης τοπίου - Ταμείο προστασίας, διαχείρισης και σχεδιασμού τοπίου	OXI	NAI Περιβαλλοντικός κώδικας Αρμοδιότητα: Σουηδική Υπηρεσία Προστασίας του Περιβάλλοντος	OXI

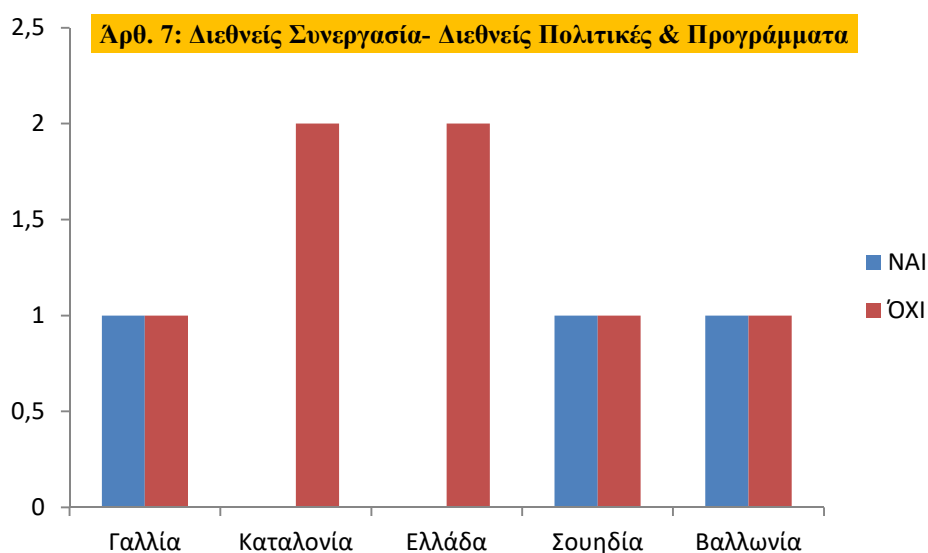
ΠΙΝΑΚΑΣ 11. Ερωτήσεις 2^{ου} Άξονα: άρθ. 6 ΕΣΤ, Πηγή: COE-ELC, 2020 (1-5)

3.2.3. Εφαρμογή Άρθρων 7, 8, 9 & 11

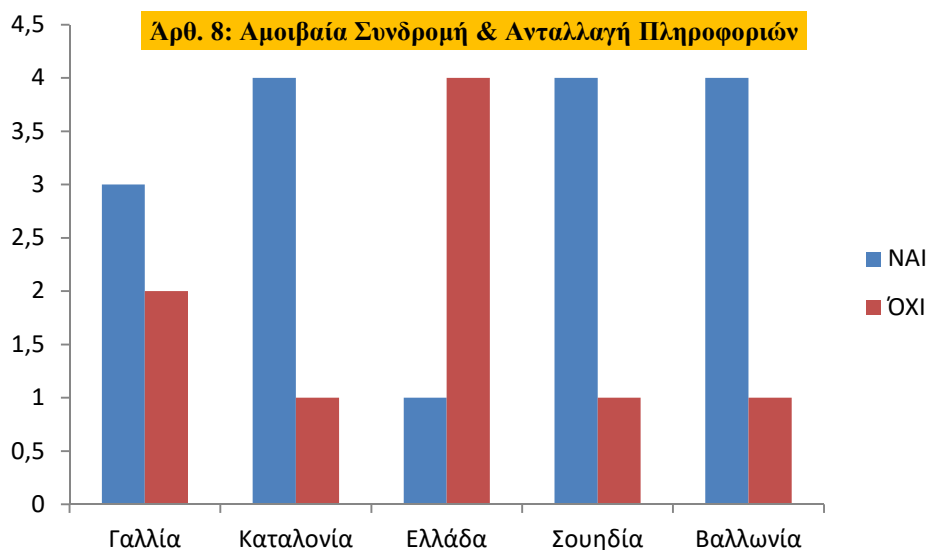
‘Διεθνείς Πολιτικές’, ‘Αμοιβαία Βοήθεια’, ‘Ανταλλαγή Πληροφοριών’, ‘Διασυνοριακά Τοπία’, ‘Βραβεία Τοπίου’

Ο 3^{ος} άξονας της συγκριτικής των πολιτικών τοπίου αφορά στο σύνολο των άρθρων 7,8,9 & 11 της ΕΣΤ (ΣτΕ, 2000). Η διοικητική διαίρεση τόσο μεταξύ των κρατών (εθνικά σύνορα) όσο και στο εσωτερικό των χωρών (περιφέρειες, δήμοι) είναι οριοθετήσεις που δεν μπορούν να αναχθούν απόλυτα σε μια πολιτική τοπίου καθότι το τοπίο μπορεί να εκτείνεται πέραν αυτών. Γι αυτό υπάρχει η ανάγκη διασυνοριακών συνεργασιών (ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 11-13).

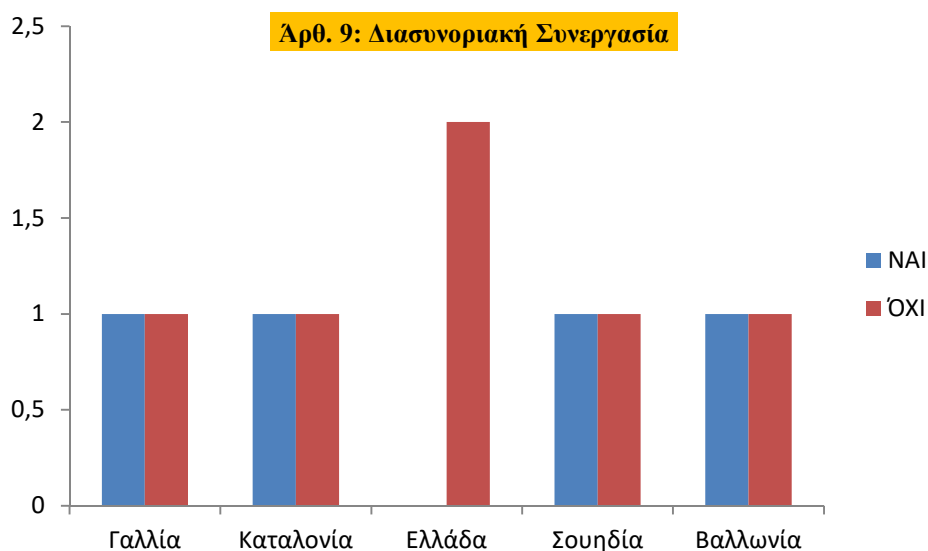
Η Γαλλία παρουσιάζει παράδοση ad hoc συνεργασιών με γειτνιάζουσες χώρες στην οργάνωση Διασυνοριακών εργαστήριων (ερ.71 ΠΙΝΑΚΑΣ 13). Αντίστοιχα, η Σουηδία μαζί με τις υπόλοιπες σκανδιναβικές χώρες συστήνουν ένα δίκτυο εξέτασης της εφαρμογής της ΕΣΤ μέσω σειράς εργαστηρίων (COE-ELC, 2020(4) σελ.32).

ΓΡΑΦΗΜΑ 11. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 3ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 7)

ΓΡΑΦΗΜΑ 12. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 3ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 8)

ΓΡΑΦΗΜΑ 13. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 3ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 9)

Η Γαλλία και η Βαλλωνία συνεργάζονται με την από κοινού διαχείριση του Έδιασυνοριακού φυσικού πάρκου Hainaut (Parc naturel transfrontalier du Hainaut) που αποτελεί συνεργασία μεταξύ του φυσικού πάρκου της Βαλλωνίας Plaines de l'Escaut και του περιφερειακού φυσικού πάρκου Scarpe-Escaut της Γαλλίας, αναπτύσσοντας χάρτη διασυνοριακού τοπίου και ιδρύοντας φωτογραφικό παρατηρητήριο (ερ.71 ΠΙΝΑΚΑΣ 13). Συνολικά οι δράσεις που οργανώνονται υπάγονται και στο πρόγραμμα INTERREG Γαλλίας – Βαλλωνίας. Κύριος στόχος είναι η συστηματοποίηση της διακυβέρνησης με βάση το τοπίο που προωθείται με τη

δημιουργία συνδέσμων των δρόμων στην περιοχή. Οι δράσεις καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τομέων πολιτικής (ΠΙΝΑΚΑΣ 12).

Τομέας Πολιτικής	Δράσεις
<p>Βιώσιμη Ανάπτυξη</p> <p>(Τουρισμός- Αγροτική Ανάπτυξη- Περιβάλλον)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Βιώσιμος τουρισμός, αντανάκλαση των πόρων και της κληρονομιάς της περιοχής - Τοπικά προϊόντα προσβάσιμα σε όλους - Πράσινοι χώροι για επένδυση... διαφορετικά! - Επανεξετάζοντας τα καθημερινά ταξίδια για βιώσιμη κινητικότητα στο Scheldt Plains! - Βιώσιμα διασυνοριακά τρόφιμα - Καταπολέμηση διάβρωσης του εδάφους και ροών λάσπης
<p>Τοπίο</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Τοπικά Παρατηρητήρια Τοπίου - Τοπία υπό κατασκευή - CoopCarto, ζωγραφίστε και βελτιώστε τις αγροτικές περιοχές μέσω της συλλογικής χαρτογράφησης - "ΕΔΑΦΗ & ΤΟΠΙΑ" - Ο Άτλαντας Τοπίου του Φυσικού Πάρκου - Αγροτική κληρονομιά και τοπίο
<p>Κοινωνική Πολιτική</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Τα αγροκτήματα ανακτούν τον κοινωνικό τους ρόλο χάρη στην κοινωνική και επαγγελματική ένταξη
<p>Διαχείριση</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Διακυβέρνηση πεδιάδων φυσικού πάρκου Scheldt - Ομάδα διαχείρισης φύσης και τοπίου - Συμβολή Αρχιτεκτονικής & Τοπίου - Ανθρώπινοι πόροι - Προϋπολογισμοί και λογιστική

ΠΙΝΑΚΑΣ 12. Ενδεικτικές δράσεις Διασυνοριακής Συνεργασίας στο πλαίσιο της διαχείρισης του Διασυνοριακού φυσικού πάρκου Hainaut (Πηγή: επίσημη ιστοσελίδα διασυνοριακού φυσικού πάρκου Hainaut)

Στην Καταλονία η συνεργασία μεταξύ των παραγόντων τοπικού επιπέδου βρίσκει έδαφος στην ανάδειξη του κοινού τοπίου της κοιλάδας Cerdanya (εφ.78 ΠΙΝΑΚΑΣ 13). Βασικό ρόλο στη διακυβέρνηση του τοπίου έχει η συμμετοχή και η συμφωνία τοπικής αυτοδιοίκησης και πολιτών. Οι περιφερειακοί φορείς (Περιφερειακό Φυσικό Πάρκο των Καταλανικών Πυρηναίων και το ΠΤΚ) και η τοπική κοινότητα συνεργάζονται με βάση την επίγνωση της στρατηγικής σημασίας της διατήρησης του κοινού τοπίου ώστε να ενισχυθεί η ποιότητά του (COE-ECL, 2020(2) σελ.93).

Το διασυνοριακό τοπίο της La Cerdanya γίνεται έτσι:

- όργανο γνώσης: κατανόησης της αξίας και της δυναμικής του
- όργανο δράσης: μέσω των κοινών οδηγιών για τη διαχείρισή του με βάση την προϋπόθεση ότι το τοπίο αποτελεί βασικό παράγοντα ανταγωνιστικότητας
- όργανο συνειδητοποίησης: οι δυνατότητες ανάπτυξης ενισχύουν τη συνειδητοποίηση ότι ανήκει σε ένα κοινό μέρος και τοπίο.
- μέσο δέσμευσης: μέσω της συμμετοχής για τη διατήρηση και προβολή των κυριότερων κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων και ολόκληρου του πληθυσμού¹⁰.

Τελικά το τοπίο καθιερώνεται ως εργαλείο εκπαίδευσης, επικοινωνίας και ευαισθητοποίησης με ενιαίους στόχους ποιότητας που αφορούν το σύνολο των δραστηριοτήτων¹¹:

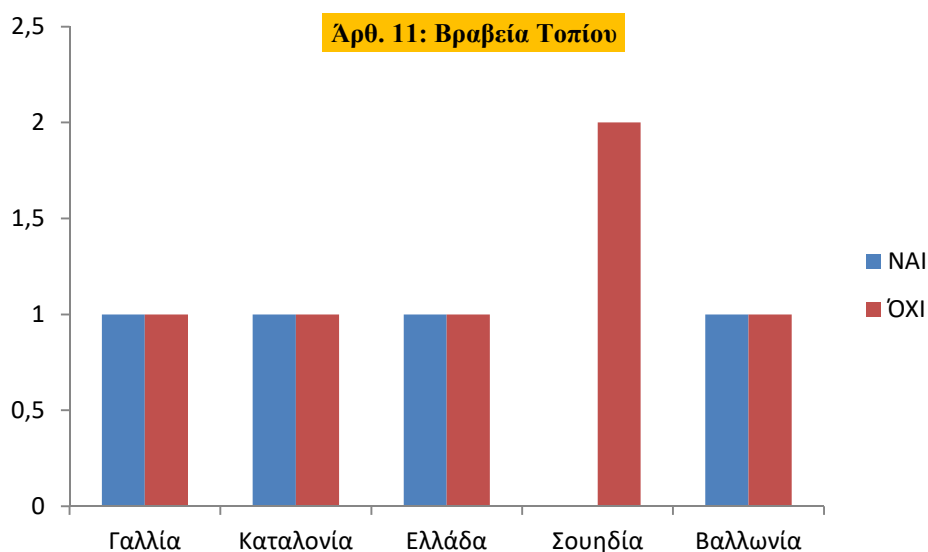
1. Για τη διατήρηση και προώθηση γεωργικού τοπίου
2. Για τη διατήρηση και εκτίμηση των φυσικών τοπίων
3. Για τη βελτίωση της εικόνας των πόλεων
4. Για την προστασία των συμπαγών πυρήνων αστικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς
5. Για τη βελτίωση της εικόνας περιοχών διαφορετικών οικονομικών δραστηριοτήτων
6. Για την εγγύηση των απόψεων θέασης.
7. Για την καλλιέργεια αίσθησης οικειοποίησης

Συνολικά το ΠΤΚ παίζει καταλυτικό ρόλο στην προώθηση του έργου όλων των επιπέδων (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό) σε άλλες γλώσσες (ερ. 74 ΠΙΝΑΚΑΣ 13) και μέσω της διοργάνωσης διεθνών σεμιναρίων αλλά και η Γαλλία στην προώθηση των διασυνοριακών συνεργασιών (ερ. 75 ΠΙΝΑΚΑΣ 13) μέσω των Διασυνοριακών εργαστηρίων Atlas και της συμβολής των φωτογραφικών παρατηρητήριων (Ευρωπαϊκό συνέδριο "Το Φωτογραφικό Παρατηρητήριο στην υπηρεσία των πολιτικών τοπίου").

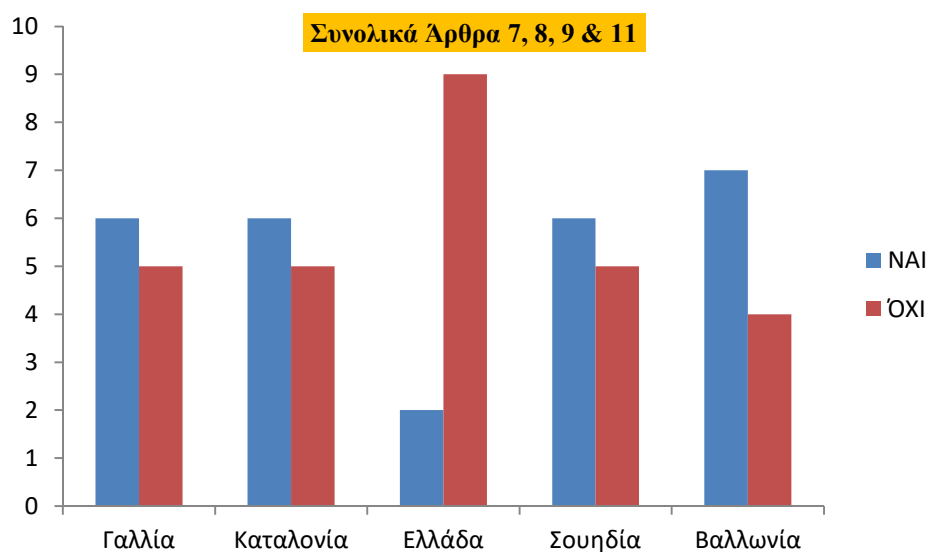
¹⁰ Πηγή: <http://paisatgecerdanya.parc-pyrenees-catalanes.fr/fr/>

¹¹ Ο.π.

Τέλος, η Γαλλία, η Καταλονία και η Βαλλωνία σχετικά με τα βραβεία τοπίου έχουν τις περισσότερες υποψηφιότητες και βραβεύσεις (ερ.79 ΠΙΝΑΚΑΣ 13) αλλά το σημαντικότερο είναι ότι έχουν συγκεκριμένο τρόπο επιλογής των υποψηφιοτήτων ως μέρος διαγωνιστικής διαδικασίας (ερ. 80 ΠΙΝΑΚΑΣ 13), σε αντίθεση με την Ελλάδα (1 υποψηφιότητα) όπου δεν καταγράφεται συστηματικός τρόπος επιλογής υποψηφιοτήτων (ΓΡΑΦΗΜΑ 14). Συνολικά στις ερωτήσεις του 3ου άξονα καταγράφεται το μεγαλύτερο αρνητικό ισοζύγιο της πολιτικής τοπίου στην Ελλάδα (ΓΡΑΦΗΜΑ 15).

ΓΡΑΦΗΜΑ 14. Στοιχεία απαντήσεων σχετικά με τον 3ο άξονα ερωτήσεων (άρθ. 11)

ΓΡΑΦΗΜΑ 15. Κατανομή απαντήσεων κλειστών ερωτήσεων 3ου Άξονα (Άρθρο 7,8,9 &11)

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος	3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλονία*
Άρθρο 7					
Διεθνής συνεργασία- Διεθνείς πολιτικές και προγράμματα					
70. (118) ¹² Υπάρχει συνεργασία με άλλες χώρες σε εθνικό / περιφερειακό / τοπικό επίπεδο για την εξέταση της διάστασης του τοπίου στις διεθνείς πολιτικές;	OXI	OXI	OXI	ΝΑΙ (Σκανδιναβικό Συμβούλιο)	OXI
71. (119) Υπάρχει συνεργασία με άλλες χώρες σε εθνικό / περιφερειακό / τοπικό επίπεδο για την εξέταση της διάστασης του τοπίου σε διεθνή προγράμματα συνεργασίας;	ΝΑΙ	OXI	OXI	OXI	ΝΑΙ (Διασυνοριακό φυσικό πάρκο Hainaut)
Άρθρο 8					
Αμοιβαία Συνδρομή & Ανταλλαγή Πληροφοριών					
72. (122) Υπάρχουν παραδείγματα τεχνικής και επιστημονικής βοήθειας σε θέματα τοπίου;	OXI	ΝΑΙ (Θεσμικές συναντήσεις και ανταλλαγή εμπειριών)	OXI	ΝΑΙ (Μαθήματα τοπίου σε επίπεδο Πανεπιστημίου/ Λυκείου)	ΝΑΙ
73. (124) Υπάρχουν παραδείγματα ανταλλαγής ειδικών τοπίου, ιδίως για σκοπούς εκπαίδευσης και πληροφόρησης;	ΝΑΙ (Ερευνητικά προγράμματα)	OXI	OXI	ΝΑΙ (Μαθήματα τοπίου σε επίπεδο Πανεπιστημίου / Λυκείου)	ΝΑΙ

¹² Η αρίθμηση στην παρένθεση αντιστοιχεί στην αρίθμηση των αναφορών.

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλονία*
74. (125) Τα εθνικά, περιφερειακά και τοπικά έγγραφα μεταφράζονται σε άλλες γλώσσες;	OXI	NAI (“Τοπίο και συμμετοχή των πολιτών” - ΠΤΚ)	OXI	NAI	OXI
75. (126) Υπάρχουν συγκεκριμένες διεθνείς δράσεις για την υποστήριξη της ανταλλαγής πληροφοριών;	NAI (Διασυνοριακά εργαστήρια Atlas & το Ευρωπαϊκό συνέδριο 2008 “Το Φωτογραφικό Παρατηρητήριο στην υπηρεσία των πολιτικών τοπίου”)	NAI (Διεθνή σεμινάρια ΠΤΚ)	OXI	OXI	NAI
76. (127) Είναι το κράτος σας μέλος κυβερνητικών διεθνών οργανισμών που ασχολούνται με το τοπίο;	NAI (ΕΣΤ)	NAI (ΕΣΤ)	NAI (ΕΣΤ)	NAI (ΕΣΤ, ΕΕ, ΟΗΕ)	NAI (ΕΣΤ)
Άρθρο 9					
Διασυνοριακή Συνεργασία					
77. (128) Υπάρχουν μηχανισμοί για την ενθάρρυνση της διασυνοριακής συνεργασίας σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο;	OXI	OXI (τοπικό επίπεδο)	OXI	NAI (εθνικό & περιφερειακό επίπεδο Σκανδιναβικό συμβούλιο)	OXI
78. (129) Υπάρχουν κοινές πρωτοβουλίες διασυνοριακού τοπίου;	NAI	NAI (Διασυνοριακό σχέδιο τοπίου της La Cerdanya-)	OXI	OXI	NAI (Διασυνοριακό φυσικό πάρκο Hainaut)

	1 ^{ος} Μορφότυπος	2 ^{ος} Μορφότυπος		3 ^{ος} Μορφότυπος	4 ^{ος} Μορφότυπος
	Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
Άρθρο 11					
Βραβεία Τοπίου					
79. (130) Συμμετείχε ποτέ περιοχή σας στο Βραβείο Τοπίου του ΣτΕ;	ΝΑΙ (3 υποψηφιότητες)	ΝΑΙ	ΝΑΙ (1 υποψηφιότητα)	ΟΧΙ	ΝΑΙ (2 υποψηφιότητες)
80. (131) Πώς επιλέγεται ο υποψήφιος για το Βραβείο Τοπίου του ΣτΕ;	Νικητής Εθνικού Βραβείου Τοπίου	Επιλογή από ειδική Επιτροπή Ισπανικού Υπ. Περιβάλλοντος	-	-	Πρόσκληση υποβολής αιτήσεων Επιλογή από κριτική επιτροπή
81. (132) Έχει αξιολογηθεί ο αντίκτυπος του Βραβείου Τοπίου του ΣτΕ;	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ

ΠΙΝΑΚΑΣ 13. Ερωτήσεις 3ου Άξονα: άρθ. 7,8,9,11 ΕΣΤ, Πηγή: COE-ELC, 2020(1-5)

4. Συμπεράσματα και συζήτηση

Από τη θεωρητική ανάλυση αποτυπώθηκε πως για μια διακυβέρνηση του τοπίου είναι απαραίτητη:

- Η Κάθετη Εταιρικότητα (Διακυβέρνηση) αφορά τις συνδέσεις – σχέσεις ανάμεσα στα επίπεδα υπερεθνικό - εθνικό - περιφερειακό – τοπικό.
- Η Οριζόντια Εταιρικότητα αφορά τις συνδέσεις- σχέσεις ανάμεσα στους φορείς του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα
- Ενίσχυση σχέσεων ανάμεσα στους φορείς του οριζόντιου και του κάθετου επιπέδου.

Η ΕΣΤ ως πλαίσιο αναφορών (COE- ELC (1-5)) ανέδειξε και τις προϋποθέσεις ώστε το τοπίο να λειτουργεί ρυθμιστικά ως εξής:

Άξονας 1^{ος}: Γενικά Μέτρα

- Βασικός νόμος: ολοκληρωμένο κανονιστικό πλαίσιο πολιτικής τοπίου πέραν της ενσωμάτωσης της ΕΣΤ (δες κεφ. 3.2.1 Α) με:

1. ρυθμίσεις για άλλες τομεακές πολιτικές, που επηρεάζουν την πολιτική τοπίου άμεσα ή έμμεσα χωρίς να αποκλείεται η εφαρμογή οποιασδήποτε άλλης τομεακής νομοθεσίας όπου κρίνεται απαραίτητο
2. σύσταση Παρατηρητηρίου Τοπίου
3. καθιέρωση ευέλικτων εργαλείων όπως 'Κατάλογοι Τοπίου' (ΚΤ) με καταχώριση τύπων τοπίου, κατευθυντηρίων παρεμβάσεων και στόχων ποιότητας
4. σύσταση ειδικού Ταμείου για την χρηματοδοτική ενίσχυση δράσεων προστασίας, διαχείρισης και σχεδιασμού τοπίων
5. καθιέρωση μέσων χάραξης στρατηγικής για το τοπίο (ΧΤ)
6. προώθηση κοινωνικής ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης στα θέματα τοπίου

- Το έλλειμμα ευελιξίας, προσαρμοστικότητας και τομεακής διάχυσης της πολιτικής τοπίου λειτουργεί ακυρωτικά. (δες κεφ.3.2.1.B&Δ)

- Συστηματικά εργαλεία με μηχανισμούς διαβούλευσης που εντάσσονται με σαφή τρόπο στο ευρύτερο νομοθετικό πλαίσιο του βασικού νόμου για το τοπίο. Καταλυτικός ρόλος Παρατηρητηρίου (δες κεφ. 3.2.1.Γ)

Άξονας 2^{ος}: Ειδικά Μέτρα

- Κινητοποίηση «εξωτερικών» εταιρών (δες κεφ.3.2.2.Α)
- Εκπαίδευση κρατικών αξιωματούχων ως εδαφικοί πράκτορες από Εθνικά Κέντρα. Ιδιωτών και κοινού με εκπαίδευση/ κατάρτιση (δες κεφ. 3.2.2.Β.)
- Ανεξάρτητα θεσμικά εργαλεία για το τοπίο (ΚΤ και ΠΤ) συμβάλλουν στην συμπερίληψη στην πολιτική τοπίου πολλαπλών διαστάσεων και τομέων πολιτικής. Το τοπίο με αυτόν τον τρόπο αποτελεί ρυθμιστικό παράγοντα (δες κεφ. 3.2.2.Γ)
- Για την πολιτική του τοπίου δεν αρκεί χρήση μεθοδολογίας σε ένα επίπεδο μόνο πολιτικής (περιφερειακό). Ανάγκη και τοπικού επιπέδου/ ΧΤ (δες κεφ. 3.2.2.Δ.)

Άξονας 3^{ος}: Λοιπά Μέτρα

Η διοικητική διαίρεση δεν λειτουργεί στην οριοθέτησης της πολιτικής τοπίου. Ανάγκη διασυνοριακών συνεργασιών, αμοιβαιότητας. Επιπλέον, αξία ανάδειξης – βραβεύσεων με συστηματικό τρόπο επιλογής υποψηφιοτήτων (δες κεφ.3.2.3).

Με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πολιτικής τοπίου κάθε χώρας/περιφέρειας που εξετάστηκε (ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 16-21 & ΠΙΝΑΚΑΣ 14) εξάγονται τα εξής ανά χώρα συμπεράσματα για τη πολιτική τοπίου:

Γαλλία (Συνοχή)

Για τη Γαλλία καταγράφεται σαφής χάραξη πολιτικής τοπίου που εκτείνεται σε όλα τα επίπεδα: Εθνικό- Περιφερειακό- Τοπικό (Κάθετη Εταιρικότητα). Είναι η χώρα με την πρωτοκαθεδρία στην πολιτική τοπίου πριν ακόμα από τη σύναψη της ΕΣΤ. Το τοπίο αποτελεί ρυθμιστικό παράγοντα που διαπερνά οριζόντια πολλές τομεακές πολιτικές οπότε αναζητούνται τρόποι συνεκτικότητας. Αποτέλεσμα είναι η χάραξη καινοτόμων πολιτικών που ενέχουν και την Οριζόντια Εταιρικότητα (1% Τοπίο, πρόγραμμα ‘Grand Sites’). Τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται είναι συμμετοχικά με ζητούμενο την όλο και μεγαλύτερη

ενίσχυση των σχέσεων οριζόντιας και κάθετης εταιρικής ως κύριο άξονα ανάπτυξης. Το σημείο εκκίνησης (Μορφότυπος 1) ήταν ήδη ευνοϊκό προς αυτή την κατεύθυνση. Η πολιτική διακρίνεται από εξωστρέφεια. Το τοπίο είναι ρυθμιστικός παράγοντας.

Καταλονία - τοπικότητα

Για την Καταλονία ο τρόπος ανάπτυξης της πολιτικής τοπίου είναι καταρχήν αποκεντρωτικός (Κάθετη Εταιρική) με κομβικό ρόλο του ΠΤΚ. Περαιτέρω η πολιτική τοπίου είναι ένας τρόπος ανάδειξης του τοπικού στοιχείου. Η Οριζόντια Εταιρική είναι ενισχυμένη καθώς και οι συνδέσεις με την Κάθετη εταιρική. Η ΕΣΤ υπήρξε κίνητρο για να αναπτύξει ad hoc εργαλεία (π.χ. ΚΤΚ, ΧΤΚ) με αποτέλεσμα το τοπίο να αποτελέσει σταδιακά ρυθμιστικό παράγοντα και εδώ, σε επίπεδα μάλιστα συγκρίσιμα με την Γαλλία, παρόλο ότι το σημείο εκκίνησης (Μορφότυπος 2) είχε αγκυλώσεις να ξεπεραστούν όπως το έλλειμμα ευελιξίας και προσαρμοστικότητας και το στενά κανονιστικό περιεχόμενο.

Ελλάδα – (Απορρυθμισμένη ρύθμιση)

Αντίθετα, η Ελλάδα παρά την κοινή παράδοση με την Καταλονία σε επίπεδο εθνικού χωροταξικού συστήματος (Μορφότυπος 2) δεν έχει καταφέρει έως και σήμερα να διαμορφώσει μια επιδραστική πολιτική τοπίου. Οι αγκυλώσεις του ελλείμματος ευελιξίας και του κανονιστικού περιεχομένου δεν έχουν ξεπεραστεί. Το τοπικό επίπεδο δεν λαμβάνεται υπόψη όσο παραγωγικά θα μπορούσε. Έχει συστηματοποιηθεί η Κάθετη Εταιρική σε θεσμικό κυρίως επίπεδο και όχι ως εφαρμογή ή βάσει ποιοτικών στοιχείων (ειδικά μέτρα), καθότι η μεθοδολογία σχετικά με την αναθεώρηση των ΠΧΠ μετρά ήδη μια δεκαετία νομοθέτησης χωρίς να έχει υπάρξει περαιτέρω ανάπτυξη εργαλείων με γνώμονα την εταιρική. Έτσι, η διακυβέρνηση που έχει συστηματοποιηθεί δεν έχει ως ρυθμιστικό παράγοντα το τοπίο αλλά ένα μείγμα περιφερειακής πολιτικής με αποσπασματικούς αναπτυξιακούς άξονες. Η ενίσχυση της Οριζόντιας Εταιρικής και των συνδέσεων με την κάθετη παραμένει αποσπασματική όσο δεν υπάρχουν σαφή εργαλεία Κάθετης Εταιρικής ειδικά για το τοπίο (π.χ. Παρατηρητήριο Τοπίου).

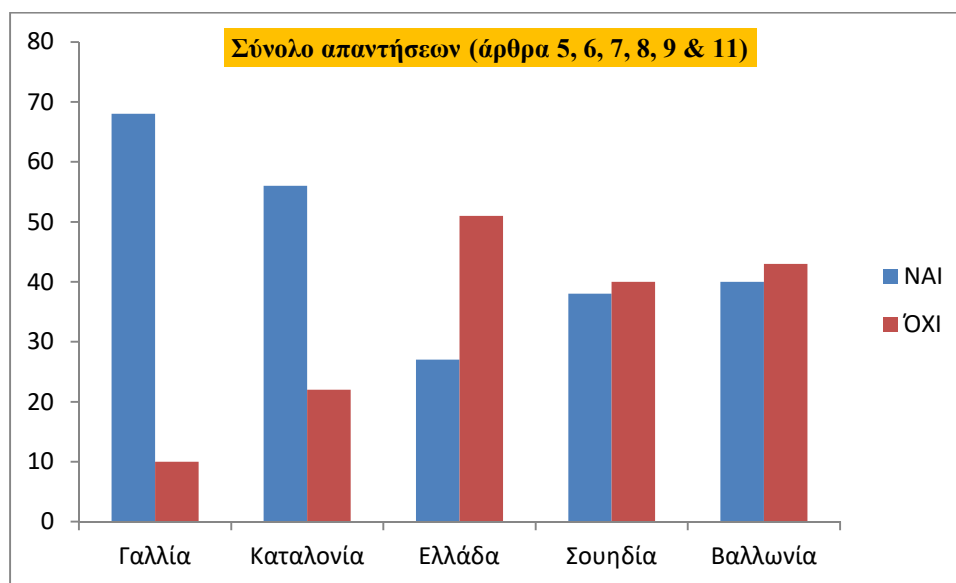
Σουηδία- (Συντονισμός)

Στον αντίποδα, η Σουηδία δεν σημειώνει μεγάλη επίδραση από την ΕΣΤ. Ωστόσο, το διοικητικό της σύστημα ευνοεί την διατομεακότητα των πολιτικών. Η κεντρικά ενισχυμένη

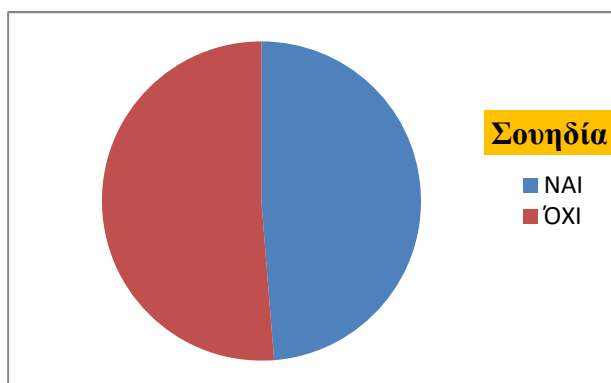
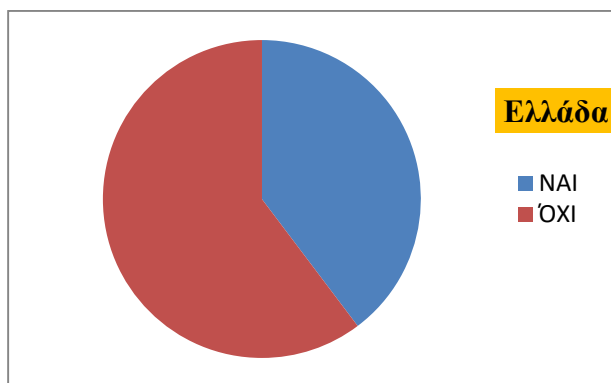
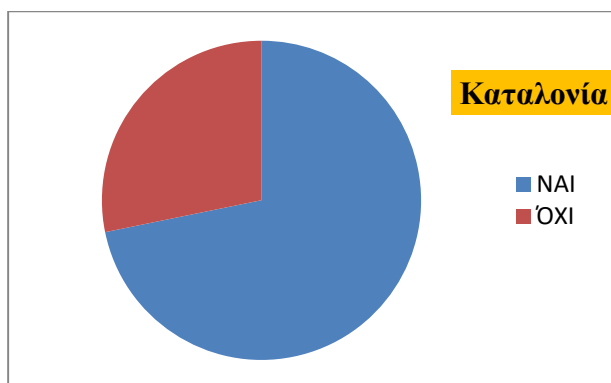
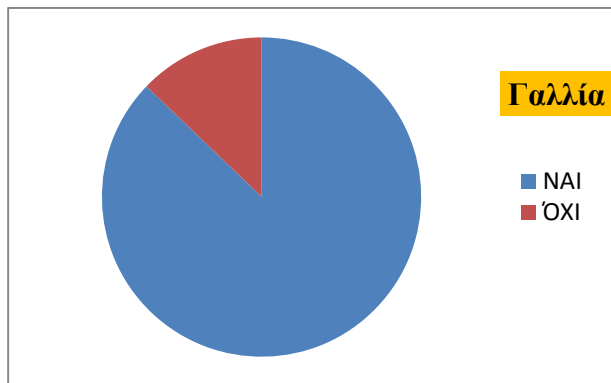
διοικητική πρακτική της Κάθετης Εταιρικότητας σε όλη τη διοίκηση έχει ως αποτέλεσμα και στην πολιτική τοπίου παρόλο που σε θεσμικό επίπεδο (γενικά μέτρα) δεν καταγράφηκε ιδιαίτερη πρόβλεψη, τα ποιοτικά επιμέρους ωστόσο στοιχεία να βελτιώνουν την συνολική τελική εικόνα. Ο Μορφότυπος 3 ευνοεί μια τέτοια ανάπτυξη. Το τοπίο λειτουργεί έμμεσα ως ρυθμιστικός παράγοντας.

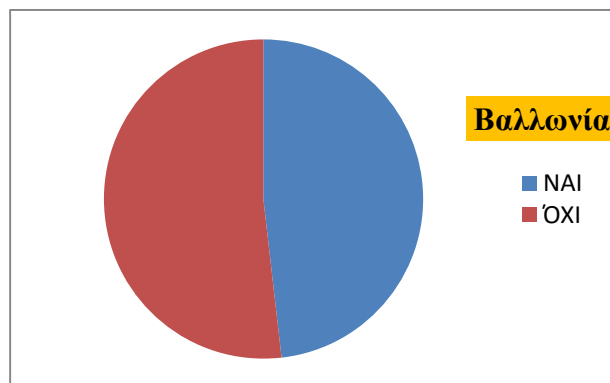
Βαλλωνία- (η Δορυφόρος)

Ο ίδιος έμμεσα ρυθμιστικός ρόλος του τοπίου που ευνοούνταν από τον Μορφότυπο 4, καταγράφεται και στην Βαλλωνία. Τα ειδικά μέτρα προσδίδουν την βαρύτητα στο τοπίο που δεν προδιαγράφεται από την εξέταση των γενικών μέτρων. Η λειτουργία σε περιφέρειες ευνοεί την Κάθετη Εταιρικότητα και τα ποιοτικά στοιχεία της Οριζόντιας. Επιπλέον, διαφαίνεται έμμεσα επίδραση της ΈΣΤ μέσω της ειδικής σχέσης της με την Γαλλία (γαλλόφωνη).

ΓΡΑΦΗΜΑ 16: Κατανομή απαντήσεων συνόλου κλειστών ερωτήσεων (Άρθρο 5,6, 7,8,9 &11)

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 17-21. Κατανομή ερωτήσεων ανά χώρα/ περιφέρεια

Μορφότυπος 1	Μορφότυπος 2		Μορφότυπος 3	Μορφότυπος 4
Γαλλία	Καταλονία	Ελλάδα	Σουηδία*	Βαλλωνία*
↓	↓	↓	↓	↓
Θετικό Πρόσημο		Αρνητικό Πρόσημο	Θετικό Πρόσημο	
Προγραμματικός/ Συντονιστικός Χαρακτήρας Πολιτική συνοχής Χωροταξία ως πολιτική συνοχής (κοινωνική & οικονομική)- καταπολέμηση ανισοτήτων	Ιεραρχικές Δομές σε συνδυασμό με Επίκεντρο τοπική κλίμακα Αναστροφή Ελλείμματος ευελιξίας και προσαρμοστικότητας	Ιεραρχικές δομές σε συνδυασμό με Κανονιστικό περιεχόμενο και περιορισμένη διάχυση σε τοπικό επίπεδο. Έλλειμμα ευελιξίας/ προσαρμοστικότητας	Συντονισμός πολιτικών με χωρικές επιπτώσεις Εγγυητική λειτουργία χωροταξικού σχεδιασμού	Ενισχυμένο τοπικό επίπεδο Ενδεικτικός σχεδιασμός- ευελιξία: ρυθμιστική παρέμβαση

ΠΙΝΑΚΑΣ 14. Συσχέτιση Πολιτικής Τοπίου με κύρια σημεία Μορφότυπου

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω, η συμβολή της ΕΣΤ στην διαμόρφωση της πολιτικής τοπίου σε επίπεδο ορισμών και μεθοδολογίας αποτελεί ένα γόνιμο, στάσιμο ωστόσο από μόνο του, σημείο εκκίνησης χάραξης συνεκτικής περιφερειακής πολιτικής τοπίου. Σε αυτό το σημείο βρίσκεται η Ελλάδα.

Περαιτέρω, εργαλειακά ως πλαίσιο αναφοράς η ΕΣΤ στην παρούσα εργασία ανέδειξε ότι με άξονα το τοπίο μπορεί να συγκροτηθεί ένας ολόκληρος τρόπος λήψης αποφάσεων. Χώρες με παράδοση στις πολιτικές συνοχής, την διοικητική αποκέντρωση, ακόμα και στην πολιτική προγραμμάτων, έχουν προβάδισμα.

Η Ελλάδα παρουσιάζει μια μορφοκρατική αντίληψη που περιορίζεται συχνά σε διακηρυκτικό επίπεδο. Η πολιτική τοπίου στην ουσία δεν είναι ακόμα μια επίσημη πολιτική του κράτους, πόσο μάλλον ρυθμιστικός παράγοντας άλλων πολιτικών. Σε επίπεδο διοίκησης, η ενίσχυση της Οριζόντιας Εταιρικότητας σε τοπικό στρατηγικό επίπεδο μέσω των ΠΧΠ δεν αρκεί.

Η σύσταση Παρατηρητηρίου Τοπίου, η χρήση συμμετοχικών εργαλείων (Φωτογραφικά Παρατηρητήρια) ακόμα και οι εδαφικοί πράκτορες- δημόσιοι λειτουργοί-διαχειριστές τοπίου, θα μπορούσαν να είναι κάποιες από τις ανοικτές προς συζήτηση μεταρρυθμίσεις που θα ενίσχυαν την Κάθετη Εταιρικότητα.

Συνεκτικά, το σχήμα για μια επιδραστική πολιτική, με άξονα το τοπίο ως ρυθμιστή των εισροών και εκροών αποτυπώνεται τελικά ως:

- ανάγκη εξισορρόπησης των τομεακών πολιτικών με χωρικό αντίκτυπο (εδαφικότητα: αντικείμενο των πολιτικών συνοχής- Γαλλία)
- με ιδιάζοντα ρόλο στην ποικιλομορφία των συνθηκών του τόπου (συγκριτικό πλεονέκτημα- Καταλονία)
- που αναδεικνύεται μέσα από την πολυπλοκότητα των σχέσεων (από την κυβέρνηση στην διακυβέρνηση, από τον σχεδιασμό στον προγραμματισμό- Σουηδία) και
- ενσωματώνεται στο σχεδιασμό μέσα από το «υβριδικό σύστημα» της βιώσιμης ανάπτυξης που γεφυρώνει τη συνοχή και τον ανταγωνισμό (Κυβέλου, 2010 σελ.84).

Το τοπίο τελικά αποτελεί μια νέα, πρόσφορη εδαφικότητα που θεμελιώνεται επί τη βάση του σχήματος αποκέντρωση-εταιρική-διακυβέρνηση με μοχλούς την εξισορρόπηση (συνοχή) και τον ανταγωνισμό.

Μια τελικά συστηματική χωρική μορφή λήψης απόφασης.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αγγελίδης, Μ., 2000. *Χωροταξικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία

Ανδρικοπούλου, Ε. 2004. Εδαφική συνοχή και χωρική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στο: Καυκαλάς, Γ. (Επιμ) *Ζητήματα χωρικής ανάπτυξης*, σελ.173-212

Ανθόπουλος Χ., Βακάλη Α., 2012. *Χωροταξικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική

Ασπρογέρακας Ε., Ζαχαρή Β., 2012. Η Αναζήτηση Χωρικής Πολιτικής για την ΕΕ και η Προοπτική Ολοκληρωμένων Προσεγγίσεων Σχεδιασμού στην Ελλάδα, στο: *Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης*, 1(3), σελ. 87-105, διαθέσιμο στο: https://econpapers.repec.org/article/hrsjrnkpc/v_3aiii_3ay_3a2012_3ai_3a1_3ap_3a87-105.htm (πρόσβαση 10/08/2020)

Ασπρογέρακας Ε., Ζαχαρή Β., 2013. *Η πολιτική συνοχής ως πλαίσιο τοπικής ανάπτυξης*. 11ο ΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ERSΑ - GR, Πάτρα

Βασενχόφεν, Λ. 2008. *ΕΘΝΙΚΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ: ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ, ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ, ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ*, άρθρο δημοσιευμένο στην ιστοσελίδα Νόμος & Φύση, διαθέσιμο στο: <https://nomosphysis.org.gr/11276/ethnikos-xorotaksikos-sxediasmos-periexomeno-diadikasia-sxedia-kai-programmata-febrouarios-2008/> (πρόσβαση 10/09/2020)

Γιαννακούρου, Γ., 2008. *Η χωροταξία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Γουργιώτης, Α., Τσιλιμίγκας, Γ., Κίζος, Θ. 2013. *Χωρικοί μετασχηματισμοί και τυπολογίες του Ελληνικού τοπίου. Ζητήματα διαχείρισης*, διαθέσιμο στο: https://www.citybranding.gr/2013/03/blog-post_19.html (πρόσβαση 01/09/2020)

Γουργιώτης, Α., 2014. Η Συμβολή του Συμβουλίου της Ευρώπης στο χωρικό σχεδιασμό και το τοπίο, στο: *Αειχώρος* τ.19, σελ. 38-57, διαθέσιμο στο:

[file:///C:/Users/sofia/Downloads/aeihoros_218%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/sofia/Downloads/aeihoros_218%20(1).pdf) (πρόσβαση 01/08/2020)

Γουργιώτης, Α., Μανούρης, Γ. 2019. Εκπαιδευτικό Υλικό ΕΣΔΔΑ Μαθήματος: *Χωρικές και Περιβαλλοντικές Πολιτικές*, ΚΣΤ' Εκπαιδευτική Σειρά

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010. *Επενδύοντας στο μέλλον της Ευρώπης, Πέμπτη έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή*, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Καυκαλάς, Γ., 2004. Το Επιστημονικό Πεδίο της Χωρικής Ανάπτυξης: Εξέλιξη και Βασικές Συνιστώσες', στο: Γ. Καυκαλάς (Επιμ.), *Ζητήματα Χωρικής Ανάπτυξης. Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πολιτικές*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική

Κόκκινου, Α., 2013. Περιφερειακός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη: η μελέτη περίπτωσης των ελληνικών περιφερειών, *Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης*, 2013, 1 (4), σελ. 65-80, διαθέσιμο στο:

https://econpapers.repec.org/article/hrsjrnkpe/v_3aiiv_3ay_3a2013_3ai_3a1_3ap_3a65-80.htm (πρόσβαση 12/08/2020)

ΚΥΑ 49828/2008 (ΦΕΚ Β' 2464/03.12.2008) *Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού.*

Κυβέλου, Σ. 2003. Η έννοια της Εδαφικής/ Χωρικής Συνοχής στην Ευρώπη και η διαχείριση του χώρου, στο: Γετίμης, Π., Καυκαλάς, Γ. (Επιμ.) *Χώρος και Περιβάλλον*, Εκδόσεις Τόπος

Κυβέλου, Σ., 2010. *Από τη χωροταξία στη χωροδιαχείριση*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική

Μανούρης, Γ. 2013. Οπτικοί πόροι και τεχνικά έργα στο: *Περιβάλλον & Δίκαιο*, τεύχος 4, σελ. 605-612

Μουτσέλος, Α. 2008. *Σύγκριση των συστημάτων πολυβάθμιας αυτοδιοίκησης Σουηδίας – Ελλάδας*, τελική εργασία Εθνικής Σχολής Τοπικής Αυτοδιοίκησης, διαθέσιμη στο: https://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esta/T2/027/10111.pdf (πρόσβαση 05/09/2020)

Μπεριάτος, Η., 2014. Η διακήρυξη της Στυμφαλίας και το έλλειμμα πολιτικής τοπίου στην Ελλάδα, στο: *Αειχώρος* τ.19, σελ. 140-157, διαθέσιμο στο:

file:///C:/Users/sofia/Downloads/aeihoros_249.pdf (πρόσβαση 01/08/2020)

Μωραΐτης, Κ. 2011. Ηθική και Αισθητική: Το παράδειγμα της διφυούς αξιολόγησης του τοπίου, κείμενο συμμετοχής στα πρακτικά συνεδρίου «Ηθική / Αισθητική», Οργάνωση ΑΑΟ, με τίτλο *Η αισθητική κατηγορία του Υψηλού και η συσχετίσή της με τη νεωτερική θεώρηση του Τοπίου*, διαθέσιμο στο:

http://www.arch.ntua.gr/sites/default/files/resource/4310_/2011-03-21_final_greek_ethics-aesthetics.pdf (πρόσβαση 04/08/2020)

Μωραΐτης, Κ. 2015. Η θεώρηση του τοπίου κεντρική για τη συγκρότηση του πολιτισμού. [Κεφάλαιο Συγγράμματος]. Στο Μωραΐτης, Κ. 2015. *Η τέχνη του τοπίου*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. κεφ 1. διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/2622> (πρόσβαση 04/08/2020)

ΠΔΕ, 2016 (1). Αξιολόγηση, αναθεώρηση και εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, ΦΑΣΗ Β' – ΣΤΑΔΙΟ Β2, ΤΕΥΧΟΣ Ι: Β.2.1. Πρόταση Αναθεώρησης – Εξειδίκευσης του θεσμοθετημένου Περιφερειακού Πλαισίου.

ΠΔΕ, 2016 (2). Αξιολόγηση, αναθεώρηση και εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, ΦΑΣΗ Β' – ΣΤΑΔΙΟ Β2, ΤΕΥΧΟΣ ΙΙΙ: Μελέτη τοπίου στο επίπεδο του ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

ΣΑΚΧ. 1999. διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:g24401&from=EL> (πρόσβαση 05/08/2020)

ΣτΕ. 1985. *ΕΧΤΑ* διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/1680719a3b> (πρόσβαση 01/08/2020)

ΣτΕ. 2000. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο, διαθέσιμη στο:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f3fae> (πρόσβαση 25/07/2020)

Σκούτελα, Μ., 2017. *Τοπίο, ύλη, βλέμμα: εννοιολογικές και αισθητικές συσχετίσεις* ερευνητική εργασία Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνείο Κρήτης, διαθέσιμο στο: <https://dias.library.tuc.gr/view/68931?locale=el> (πρόσβαση 04/08/2020)

Τσιλιμίγκας, Γ., Γουργιώτης, Α., 2014. 'Η διαχείριση του τοπίου στο πλαίσιο του χωροταξικού σχεδιασμού' *Αειχώρος* τ.19, σελ. 24-37, διαθέσιμο στο: <http://www.aeihoros.gr/article/el/i-diaxeirisi-tou-topiou-sto-plaisio-tou-xorotaksikou-sxediasmou> (πρόσβαση 01/08/2020)

Τσιλιμίγκας, Γ., 2014. 'Οι επιπτώσεις των χρήσεων γης στη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών του τοπίου: Ποσοτικοποίηση της δομής και της χωρικής κατανομής των χρήσεων γης στις Ευρύτερες Αστικές Ζώνες' *Αειχώρος* τ.19, σελ. 80- 103, διαθέσιμο στο: file:///C:/Users/sofia/Downloads/aeihoros_219.pdf (πρόσβαση 01/08/2020)

ΥΠΕΝ 2011. Υ.Α υπ' αριθμ. 10106/ ΦΕΚ 45/ΑΑΠ/2011 *Έγκριση προδιαγραφών για τη σύνταξη των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (προδιαγραφές αξιολόγησης - αναθεώρησης - εξειδίκευσης Περιφερειακών Πλαισίων).*

ΥΠΕΝ 2016. ν.4447/2016 (ΦΕΚ 241/Α/23-12-2016) *Χωρικός σχεδιασμός - Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις.*

ΥΠΕΝ 2017. Υ.Α. υπ' αριθ. 42284/13.10.2017 (ΦΕΚ 260, Τεύχος Α.Α.Π) *Έγκριση αναθεώρησης του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου της Περιφέρειας Κρήτης και έγκριση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού.*

ΥΠΕΝ. 2020. *Αιτιολογική Έκθεση επί του σχεδίου νόμου "Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής νομοθεσίας"* διαθέσιμη στο: <http://www.opengov.gr/minenv/wp-content/uploads/downloads/2020/08/%CE%91%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%AD%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7.pdf> (πρόσβαση 17/08/2020)

ΥΠΕΝ 2020(1). ν.4685/2020 (ΦΕΚ 92/Α/07.05.2020) *Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις.*

ΥΠΕΝ 2020(2). Σχέδιο νόμου *Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής νομοθεσίας* (Δημόσια Διαβούλευση 04/08/2020- 28/08/2020) διαθέσιμο στο: <http://www.opengov.gr/minenv/?p=10910> (πρόσβαση 10/09/2020)

Χλέπας, Ν.Κ., 2020. *Ο ευρωπαϊκός χάρτης τοπικής αυτονομίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Χριστιφιλόπουλος, Δ. 2002. *Πολιτιστικό Περιβάλλον – Χωρικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλας

Chandler, J.A., 2003. *Δημόσια Διοίκηση, Συγκριτική Ανάλυση*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Ξενόγλωσση

Barca, F. 2009. *An agenda for a reformed cohesion policy: A place – based approach to meeting European Union challenges and expectations*, αναφορά διαθέσιμη στο: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/regi/dv/barca_report_/barca_report_en.pdf (πρόσβαση 12/08/2020)

CEMAT (COE), 2000. *Principes directeurs pour le Développement territorial du Continent Européen*, σελ. 23- 26, διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/1680700175> (πρόσβαση 11/08/2020)

Centre National de la Fonction Publique Territoriale (CNFPT), επίσημη ιστοσελίδα διαθέσιμη στο: <http://ento.org/membre/cnfpt-centre-nationale-de-la-fonction-publique-territoriale/> (πρόσβαση 02/09/2020)

Commission of the European Communities, 1997. *The EU compendium of spatial planning systems and policies* διαθέσιμο στο: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a7342edc-968b-43d3-bf51-d0cc42bc7642> (πρόσβαση 20/7/2020)

COE-ELC, 2020(1). FRANCE, National Report on the Implementation of the Convention, στο: *Information System of the Council of Europe Landscape Convention*, διαθέσιμη στο: https://elcl6.coe.int/WebForms/Public_List.aspx (πρόσβαση 01/09/2020)

COE-ELC, 2020(2). SPAIN – CATALONIA, Regional Report on the Implementation of the Convention, στο: *Information System of the Council of Europe Landscape Convention*, διαθέσιμη στο: https://elcl6.coe.int/WebForms/Public_List.aspx (πρόσβαση 01/09/2020)

COE-ELC, 2020(3). GREECE, National Report, στο: Information System of the Council of Europe Landscape Convention, διαθέσιμη στο:

https://elcl6.coe.int/WebForms/Public_List.aspx (πρόσβαση 01/09/2020)

COE-ELC, 2020(4). SWEDEN, National Report on the Implementation of the Convention, στο: Information System of the Council of Europe Landscape Convention, διαθέσιμη στο:

https://elcl6.coe.int/WebForms/Public_List.aspx (πρόσβαση 01/09/2020)

COE-ELC, 2020(5). BELGIUM- WALLONIA, Regional Report on the Implementation of the Convention, στο: Information System of the Council of Europe Landscape Convention, διαθέσιμη στο: https://elcl6.coe.int/WebForms/Public_List.aspx (πρόσβαση 01/09/2020)

Giannakourou, G., 2005. Transforming Spatial Planning Policy in Mediterranean Countries: Europeanization and Domestic Change, στο: *European Planning Studies*, Special Issue, 13 (2), σελ. 319-331

Gourgiotis, A. La gestion opérationnelle du paysage a travers les outils de l'aménagement, εισήγηση στο: "13th Council of Europe Meeting of the Workshops for the implementation of the European Landscape Convention _ Territories of the future: landscape identification and assessment, an exercise in democracy" που διεξήχθη στο Cetinje (Montenegro), διαθέσιμη στο: <https://rm.coe.int/16802fc0ed> (πρόσβαση 02/09/2020).

Kyveloy, S., Goyrgiotis, A., 2019. Landscape as Connecting Link of Nature and Culture: Spatial Planning Policy Implications in Greece, άρθρο στο: *Urban Science*, τόμος 3, τεύχος 3

La Cerdanya, επίσημη ιστοσελίδα Διασυνοριακού τοπίου διαθέσιμη στο: <http://paisatgecerdanya.parc-pyrenees-catalanes.fr/fr/> (πρόσβαση 09/09/2020)

Ministère de l'Écologie, 2014. *La politique Grand Site de France* διαθέσιμο στην επίσημη ιστοσελίδα του προγράμματος 'Grands Sites de France' <https://www.grandsitedefrance.com/demarche/la-politique-grand-site-de-france> (πρόσβαση 01/09/2020)

Ministère de l'Environnement, de l'Énergie et de la Mer, 2015.

Observatoires photographiques du paysage «locaux» διαθέσιμο

στο: <https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/Rapport%20%E2%80%93%20Observatoir>

[res%20photographiques%20du%20paysage%20%C2%AB%C2%A0locaux%C2%A0%C2%BB%2C%20recensement%20et%20typologie.pdf](#) (πρόσβαση 08/09/2020)

Ministère de la Transition Ecologique, 2019. *L'Observatoire Photographique National du Paysage a 30 ans*, διαθέσιμο στο: <https://www.ecologie.gouv.fr/observatoire-photographique-national-du-paysage-30-ans> (πρόσβαση 08/09/2020)

Ministère de la Transition Ecologique, 2020. *Politique des paysages* διαθέσιμο στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου: <https://www.ecologie.gouv.fr/politique-des-paysages#:~:text=Journ%C3%A9es%20des%20paysages,-Les%20journ%C3%A9es%20des&text=Elles%20visent%20%C3%A0%20d%C3%A9battre%20des,dans%20les%20autres%20politiques%20publiques.> (πρόσβαση 25/07/2020)

National Inventory of Landscapes in Sweden (NILS) επίσημη ιστοσελίδα διαθέσιμη στο: <http://www.swedishepa.se/Environmental-objectives-and-cooperation/Swedish-environmental-work/Environmental-monitoring-describes-the-state-of-the-environment/Environmental-monitoring-program-areas/Landscape/> (πρόσβαση 08/09/2020)

Observatori del Paisatge, επίσημη ιστοσελίδα Παρατηρητηρίου για το Τοπίο της Καταλονίας, διαθέσιμο στο: <http://www.catpaisatge.net/cat/observatori.php> (πρόσβαση 10/09/2020)

Parc naturel des Plaines de l'Escaut, επίσημη ιστοσελίδα Διασυνοριακού Τοπίου διαθέσιμη στο: <http://plainesdelescaut.be/wikipnpe/?PagePrincipale> (πρόσβαση 10/09/2020)

République Française, 2015. *Parcours photographique*, στο: *Pour mémoire*, no. 16, διαθέσιμο στο: https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/PM_16_Photos_et_Aviation_civile_2.pdf (πρόσβαση 10/09/2020)

République Française, 2016. *Instruction du Gouvernement du 29 juillet 2016 relative à la politique du « 1% paysage, développement et cadre de vie sur le réseau routier national*, διαθέσιμο στην επίσημη ιστοσελίδα της Γαλλικής Δημοκρατίας: <https://www.legifrance.gouv.fr/circulaire/id/41201> (πρόσβαση 01/09/2020)

Réseau de Grand Sites de France, 2016. *Les Observatoires Photographiques du Paysage dans le Réseau des Grands Sites de France*, διαθέσιμο στο:

https://www.grandsitedefrance.com/images/stories/pdf/docs/ETUDE_OPP_RGSF_BD.pdf
(πρόσβαση 09/09/2020)

Sala, P. 2009. Landscape and good governance: the experience of Catalonia στα πρακτικά του 7^{ου} workshop του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο, Piestany, Slovak Republic, 24-25 April, 2008, με τίτλο: *Landscape in planning policies and governance: towards integrated spatial management* , σελ. 97-112, διαθέσιμο στο:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168048948f> (πρόσβαση 23/07/2020)

Swedish Environmental Protection Agency (EPA) επίσημη ιστοσελίδα διαθέσιμη στο:
<http://www.swedishepa.se/#> (πρόσβαση 02/09/2020)

Σημειώσεις

1. Πολιτική 1% τοπίο - Γαλλία

Η Πολιτική ‘1% τοπίο’ ξεκίνησε να εφαρμόζεται σε αυτοκινητόδρομους από το 1989 και σταδιακά επεκτάθηκε σε άλλες μεγάλες υποδομές. Στόχος της είναι η προώθηση του τοπίου ως παράγοντα οικονομικής και τουριστικής ανάπτυξης. Βάση έχει τη συνεργασία με τους τοπικούς παράγοντες με αποτέλεσμα μέσω της μόχλευσης, να αναπτύσσονται έργα και δράσεις προς όφελος των τοπίων. Στην ουσία αποτελεί την πρωτοβουλία του κράτους να ενθαρρύνει τις τοπικές κοινότητες που συνορεύουν με την υποδομή να επωφεληθούν από την πραγματοποιηθείσα επένδυση.

Η πολιτική επικαιροποιείται ανά διαστήματα, αποτελώντας μέρος της εθνικής στρατηγικής για την οικολογική μετάβαση προς την αειφόρο ανάπτυξη 2015-2020 Στόχος είναι η ανάλυση του τοπίου βάση των περιβαλλοντικών και κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών των περιοχών ώστε να αναδειχθούν οι κύριες προκλήσεις και να προωθηθεί η ποιοτική εξέλιξη των τοπίων. Η προσέγγιση αφορά όλα τα τοπία και όχι μόνο τα αξιολογημένα. Συνοπτικά, η πολιτική ‘ 1% τοπίο’ εγκαθιδρύει μια εταιρική σχέση με άξονα το τοπίο (République Française, 2016).

Στην Ελλάδα μια τέτοια πολιτική θα μπορούσε να μετριάσει ή ακόμα και να αντιστρέψει τον αρνητικό αντίκτυπο που έχουν οι αντιδράσεις των τοπικών κοινοτήτων στην χάραξη νέων έργων όπως έχει εκδηλωθεί διαχρονικά και οι καθυστερήσεις των έργων λόγω της δικαστικής διαμάχης επί τη βάσει οικονομικών ή άλλων απαιτήσεων αποζημίωσης.

2. ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ‘Grand Sites’¹³

Η πολιτική ‘ Operation Grand Site’ από το 1976 εκφράζει τη βούληση του κράτους για την μακροπρόθεσμη διαχείριση και διασφάλιση της καλής κατάστασης των εξαιρετικών τοπίων (Grands Sites) της Γαλλίας που προστατεύονται από νόμο που υπάρχει ήδη από το 1930. Πολύ αργότερα, το 2003, το επόμενο βήμα αυτής της πολιτικής σχεδιάστηκε να είναι η θέσπιση μιας δομής διαχείρισης των εξαιρετικών τοπίων βασισμένη στη συνεργασία και τη διαβούλευση εταίρων του τόπου, ώστε να είναι προσφορότερη η αναζήτηση κατάλληλων

¹³ <https://www.grandsitedefrance.com/images/stories/pdf/RGSF-MEDD-creationlabel.pdf>

λύσεων. Συνολικά πρόκειται για μια προσέγγιση αειφόρου ανάπτυξης με πόλο έλξης το τοπικό επίπεδο (Ministère de l'Ecologie, 2014).

Τα εξαιρετικά αυτά τοπία, στα οποία χορηγείται από το αρμόδιο Υπουργείο ετικέτα-αναγνωριστικό διαχείρισης που εφαρμόζει τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης διάρκειας 6 ετών (με δυνατότητα ωστόσο ανάκλησής αν ο διαχειριστής δεν τηρεί απαραίτητους όρους), στο σύνολό τους σχηματίζουν ένα δίκτυο τόπων. Κοινές προκλήσεις είναι η συντήρηση και αποκατάσταση εύθραυστων και ελκυστικών τοπίων. Το δίκτυο ωστόσο συγκεντρώνει πέρα από τα τοπία "Grand Site" και φορείς τοπίων λιγότερο προηγμένων ώστε οι τελευταίοι να επωφελούνται από την εμπειρία και την τεχνογνωσία των πρώτων και όλοι συνολικά να αναζητούν καινοτόμες λύσεις με θετικές επιπτώσεις στην τοπική οικονομία.

Παράρτημα

Εθνικό Κανονιστικό Πλαίσιο σχετικά με το τοπίο (Πηγή: COE-ELC, 2020 (3))

α.ν.856/1938, ν.δ.8/1969 (Α7) Δασικός Κώδικας, άρ.78 Εθνικοί δρυμοί, αισθητικά δάση και διατηρητέα μνημεία της φύσης και ν.δ.996/1971.

ν1469/1950 (Α169) άρ.1 και κ.ν.5351/1932 περί αρχαιοτήτων.

ν.1126/1981 (Α32) 'Κύρωση Σύμβασης για την προστασία της παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής κληρονομιάς' /UNESCO

ν.1650/1986 (Α160) για την προστασία του περιβάλλοντος άρ.1,2,18,19.21.

ν2742/1999 (Α207) Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις

ν.3028/2002 (Α153) Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς άρ.1, 2, 3 και αιτιολογική έκθεση.

Σ.τ.Ε.2557/1994, 2164/1994, 163/2000, 2801/1991 ολομ., 3279/2003 ολομ., 886/2008.

Βουλή των Ελλήνων, Αριθ.6876/4871/2008 (Α128) Έγκριση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.

ν3827/2010 (Α30) Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου

ν.3937/2011(Α60) Διατήρηση της βιοποικιλότητας.

ΚΥΑ 49828/2008 (ΦΕΚ Β' 2464/03.12.2008) Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού.

ν.4447/2016 (ΦΕΚ 241/Α/23-12-2016) Χωρικός σχεδιασμός-Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις.

ν.4685/2020 (ΦΕΚ 92/Α/07.05.2020) Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις.

Σχέδιο νόμου *Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής νομοθεσίας* (Δημόσια Διαβούλευση 04/08/2020- 28/08/2020)

Ε.Π.
**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ**
ΛΟΜΕΥ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Τάυρος

τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr